

Fremsat den 16/17. marts 2016 af social- og indenrigsministeren (Karen Ellemann)

Forslag

til

Lov om voksenansvar over for anbragte børn og unge

Kapitel 1

Lovens formål, voksenansvar, anvendelsesområde og personkreds

Formål

§ 1. Formålet med bestemmelserne i denne lov er at fastslå anbringelsesstedernes adgang til at foretage indgreb i anbragte børns og unges selvbestemmelsesret som led i varetagelsen af den daglige omsorg og at sikre de anbragte børns og unges retssikkerhed i forbindelse med sådanne indgreb.

Voksenansvar

§ 2. Ansvar for at varetage den daglige omsorg overgår fra forældrene til plejefamilierne og personalet på anbringelsesstederne, når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet. Dette ansvar indebærer bl.a., at plejefamilierne og personalet som led i varetagelsen af denne omsorg kan foretage nødvendige indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnets eller den unges interesser, herunder sikre at barnets fysiske og psykiske behov opfyldes, og at barnet eller den unge opbygger kompetencer til at indgå i sociale relationer, trives og modtager læring.

Stk. 2. Vurderingen af, hvordan omsorgen for et barn eller en ung bedst varetages, skal ske ud fra en konkret afvejning af barnets eller den unges grundlæggende rettigheder og under hensyntagen til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne samt under iagttagelse af proportionalitetsprincippet.

Anvendelsesområde

§ 3. Reglerne i § 2 finder anvendelse over for børn og unge, der er anbragt på et anbringelsessted efter § 66, stk. 1, i lov om social service.

Stk. 2. Reglerne i §§ 5-23 finder anvendelse over for børn og unge, der er anbragt på opholdssteder og døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service. Reglerne i §§ 5-23 finder dog ikke anvendelse over for børn og unge, der er anbragt på pladser på efterskoler og frie kostskoler, der er godkendt af socialtilsynet som anbringelsessted, jf. § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i serviceloven.

Stk. 3. Reglerne i §§ 7-9 finder anvendelse over for børn og unge anbragt i kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede, jf. § 66, stk. 1, nr. 2, jf. § 66 a, stk. 1, nr. 1, i lov om social service.

Stk. 4. Reglerne i §§ 5-9, 13-18 og 20-23 finder anvendelse over for unge over 18 år, hvis den pågældende er anbragt på opholdssteder eller døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service, i henhold til en strafferetlig afgørelse afsagt ved dom eller kendelse, jf. § 14, stk. 1, nr. 4-6, i denne lov.

Personkreds, som kan foretage indgreb

§ 4. Ansatte, der udfører pædagogisk arbejde på opholdssteder og døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service, der drives af en kommune, en region eller af en privat leverandør, kan foretage indgreb efter §§ 8-20.

Stk. 2. Ansatte, der udfører pædagogisk arbejde eller undervisning og har deres primære ansættelse på interne skoler på opholdssteder og døgninstitutioner, kan foretage indgreb efter §§ 8-10.

Stk. 3. Kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede, jf. § 66, stk. 1, nr. 2, jf. § 66 a, stk. 1, nr. 1, i lov om social service, kan foretage indgreb efter §§ 8-9.

Kapitel 2

Rammer for ophold på opholdssteder og døgninstitutioner

Husorden

§ 5. Hvis opholdssteder og døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service, fastsætter en husorden, skal de anbragte børn og unge gøres bekendt med den. Husordenen kan angive nærmere regler og retningslinjer for ophold på institutionen.

Anvendelse af rusmiddeltest med samtykke

§ 6. Opholdssteder og døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service, kan foretage en rusmiddeltest, når barnet eller den unge har et misbrug, eller der er konkrete grunde til at antage, at barnet eller den unge har indtaget rusmidler. Barnet eller den unge skal forinden have afgivet et generelt samtykke til aflæggelse af rusmiddeltest. For børn under 12 år er det forældremyndighedsindehaveren, der skal have afgivet et generelt samtykke til, at barnet kan aflægge en rusmiddeltest.

Stk. 2. Barnet, den unge og forældremyndighedsindehaveren for børn under 12 år skal informeres om reglerne for aflæggelse af rusmiddeltest forud for afgivelse af generelt samtykke til anvendelse af rusmiddeltest.

Stk. 3. Anvendelse af rusmiddeltest kan kun ske, når barnet eller den unge medvirker frivilligt til aflæggelsen heraf.

Stk. 4. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om anvendelse af rusmiddeltest efter stk. 1-2, herunder om fremgangsmåden og om krav til indholdet af samtykket.

Kapitel 3

Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

Generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

§ 7. Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten må kun anvendes undtagelsesvist og må aldrig erstatte omsorg og socialpædagogisk indsats.

Stk. 2. Forud for enhver form for magtanvendelse eller andre indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret skal den eller de ansvarlige voksne, jf. § 2, afsøge alle muligheder for at opnå barnets eller den unges frivillige medvirken til en nødvendig foranstaltning.

Stk. 3. Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal afpasses efter forholdene i den enkelte situation og skal stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået. Magtanvendelse skal begrænses til det absolut nødvendige. Er mindre indgribende foranstaltninger tilstrækkelige, skal disse anvendes.

Stk. 4. Magtanvendelse skal udøves så skånsomt og kortvarigt, som omstændighederne tillader, og med størst mulig hensyntagen til barnets eller den unges personlige integritet. Der skal endvidere i magtanvendelsen tages hensyn til andre tilstedeværende, således at der ikke forvoldes unødigt krænkelse eller ulempe. Ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling er ikke tilladt.

Stk. 5. Magtanvendelse, som akut er nødvendig, og som ikke er omfattet af §§ 8-12, skal vurderes efter straffelovens bestemmelser om nødværge, jf. straffelovens § 13.

Stk. 6. Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten er ikke tilladt i straffe- eller behandlingsøjemed.

Stk. 7. Iværksatte indgreb skal straks bringes til ophør, når betingelserne for indgrebet ikke længere er til stede.

Kortvarig fastholdelse og bortvisning

§ 8. Personalet på opholdssteder og døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service, samt kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede, jf. § 66, stk. 1, nr. 2, jf. § 66 a, stk. 1, nr. 1, i lov om social service, kan kortvarigt fastholde eller bortvise et barn eller en ung fra fællesskabet på anbringelsesstedet, når dette vurderes at være nødvendigt:

- 1) af hensyn til anbringelsesstedets ansvar for at varetage den daglige omsorg efter § 2, eller
- 2) af hensyn til tryghed og trivsel på anbringelsesstedet i tilfælde, hvor barnet eller den unge generer eller udøver chikane over for de øvrige anbragte børn og unge, personalet eller den kommunale plejefamilie.

Indgreb i bevægelsesfriheden m.v.

Afværgehjælp

§ 9. Personalet på opholdssteder og døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service samt kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede, jf. § 66, stk. 1, nr. 2, jf. § 66 a, stk. 1, nr. 1, i lov om social service, kan som afværgehjælp kortvarigt fastholde eller føre et barn eller en ung væk fra en situation. Afværgehjælp kan anvendes, når det er nødvendigt for at forhindre eller afværge barnet eller den unge i at ødelægge eller beskadige ting i et ikke ubetydeligt omfang.

Fysisk magtanvendelse

§ 10. Personalet på opholdssteder og døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service, kan fastholde eller føre et barn eller en ung til et andet opholdsrum, når barnet eller den unge udviser en adfærd, der er til fare for barnet eller den unge selv, de øvrige anbragte børn og unge eller personalet, og barnet eller den unge ved magtanvendelsen forhindres i at skade sig selv eller andre.

Stk. 2. Fiksering er ikke tilladt.

Tilbageførelse ved rømning

§ 11. Personalet på opholdssteder eller døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service, kan som led i omsorgspligten tilbageføre et anbragt barn eller en ung, der rømmer, når barnet eller den unge udviser en adfærd, der medfører en risiko for skade på barnet eller den unge selv eller på andre.

Tilbageholdelse i forbindelse med eller undervejs i en anbringelse

§ 12. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om, at børn og unge anbragt på opholdssteder og døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service, kan tilbageholdes i op til 14 dage i forbindelse med anbringelsen på det pågældende opholdssted eller den pågældende døgninstitution. Tilbageholdelse kan ske, når:

- 1) det må anses for at være af væsentlig betydning for at imødekomme et barns eller en ungs særlige behov for støtte, og
- 2) det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling.

Stk. 2. Børn og unge-udvalget kan endvidere træffe afgørelse om, at et barn eller en ung kan tilbageholdes i op til 14 dage undervejs i anbringelsen i de tilfælde, der er nævnt i stk. 1.

Stk. 3. Afgørelse efter stk. 1 og 2 kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, stk. 1, i lov om social service, når betingelserne heri er opfyldt.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen i barnets eller den unges opholdskommune kan træffe afgørelse om opretholdelse af tilbageholdelse efter stk. 2 i op til 14 dage yderligere, når særlige forhold gør sig gældende.

Stk. 5. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om procedurer og vilkår for tilbageholdelsen.

Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner

§ 13. Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner for børn og unge mellem 12 og 17 år efter § 66, stk. 1, nr. 6, i lov om social service, må alene anvendes, når det er afgørende for den socialpædagogiske behandling at kunne aflåse yderdøre og vinduer i perioder eller at kunne fastholde barnet eller den unge fysisk. Der skal endvidere være risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af:

- 1) kriminel adfærd hos barnet eller den unge,
- 2) misbrugsproblemer hos barnet eller den unge eller
- 3) andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge.

Stk. 2. På delvis lukkede institutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner kan børn og unge tilbageholdes ved, at yderdøre og vinduer aflåses i perioder, og børn og unge kan fastholdes fysisk.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om de nærmere rammer og vilkår for tilbageholdelse og fastholdelse efter stk. 2 under den konkrete anbringelse på en delvis lukket døgninstitution eller delvis lukket afdeling på en døgninstitution. Tilbageholdelse kan højst udgøre 5 sammenhængende dage og maksimum 30 dage i alt på et år. Ved fastsættelse af adgang til tilbageholdelse i flere perioder af højst 5 sammenhængende dage, må perioderne ikke ligge i umiddelbar forlængelse af hinanden.

Stk. 4. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om anvendelse af og forholdene under en anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner.

Sikrede afdelinger og døgninstitutioner

§ 14. En sikret afdeling eller døgninstitution efter § 66, stk. 1, nr. 6, i lov om social service, må alene anvendes for børn og unge, når:

- 1) det er absolut påkrævet for at afværge, at barnet eller den unge skader sig selv eller andre, og risikoen for skade ikke på forsvarlig måde kan afværges ved andre mere lempelige forholdsregler,
- 2) det i en indledende iagttagelsesperiode er absolut påkrævet for at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling,
- 3) det på baggrund af den indledende iagttagelsesperiode efter nr. 2 fastslås, at det er absolut påkrævet, at der iværksættes et længerevarende behandlingsforløb på en sikret afdeling eller døgninstitution,
- 4) opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. § 765 i lov om rettens pleje,
- 5) opholdet er led i afsoning, jf. § 78, stk. 2, i lov om fuldbyrdelse af straf m.v., og betingelserne i nr. 1, 2 eller 3 samtidig er opfyldt,
- 6) opholdet er led i en idømt foranstaltning, jf. § 74 a i straffeloven, eller
- 7) der er tale om udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark, jf. §§ 36-37 i udlændingeloven.

Stk. 2. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om anvendelsen og varigheden af samt forholdene under en anbringelse på sikrede afdelinger og døgninstitutioner.

Særligt sikrede afdelinger

§ 15. En særligt sikret afdeling efter § 66, stk. 1, nr. 6, i lov om social service, må alene anvendes for unge når:

- 1) der foreligger et grundlag for anbringelse i en sikret afdeling eller døgninstitution efter § 14,
- 2) anbringelse i en sikret afdeling eller døgninstitution ikke er eller vil være tilstrækkelig, idet den unge ved en forudgående særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd har gjort ophold eller fortsat ophold i en sikret afdeling eller døgninstitution uforsvarligt, og
- 3) der i forhold til unge med psykisk afvigende adfærd, foreligger en skriftlig, lægefaglig vurdering af, at den unge udviser aktuelle symptomer på en diagnose.

Stk. 2. Hvis betingelserne i stk. 1 er opfyldt for en ung, der er fyldt 15 år, kan lederen af en sikret døgninstitution eller dennes stedfortræder, uafhængig af at der på

den sikrede døgninstitution er en særlig sikret afdeling, træffe midlertidig beslutning om overførsel til en særligt sikret afdeling. Beslutningen herom skal straks forelægges børn og unge-udvalget i opholdskommunen til afgørelse, jf. § 74, stk. 1, nr. 6, i serviceloven.

Stk. 3. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om anvendelsen og varigheden af samt forholdene under en anbringelse på særligt sikret afdeling.

Isolation på sikrede afdelinger og døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

§ 16. Lederen af en sikret afdeling eller døgninstitution eller særligt sikret afdeling efter § 66, stk. 1, nr. 6, i lov om social service, eller dennes stedfortræder, kan beslutte at anbringe et barn eller en ung i et særligt isolationsrum, når der er overhængende fare for, at barnet eller den unge skader sig selv eller andre.

Stk. 2. Ved isolation forstås afsondring i et aflåst rum i en kortere eller længere periode. Isolationen skal være så kortvarig og skånsom som muligt og må ikke udstrækkes ud over 2 timer på en sikret afdeling eller døgninstitution og 4 timer på en særligt sikret afdeling.

Stk. 3. Der skal løbende føres tilsyn med et barn eller en ung, der er anbragt i isolation.

Stk. 4. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om anvendelse af isolation.

Indgreb i retten til privatliv

Kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation

§ 17. Børn og unge-udvalget kan uden retskendelse træffe afgørelse om kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for institutionen under barnets eller den unges ophold på opholdssteder og døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i serviceloven, når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling.

Stk. 2. Afgørelsen efter stk. 1 træffes for en bestemt periode. Kontrol af breve og andre henvendelser til og fra offentlige myndigheder og til og fra en eventuel advokat må ikke finde sted. En afgørelse efter stk. 1 kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, stk. 1, i lov om social service, når betingelserne heri er opfyldt.

Stk. 3. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler og kontrol med brevveksling, telefon-samtaler og anden kommunikation.

Undersøgelse af person og opholdsrum

§ 18. Lederen af et opholdssted eller en døgninstitution efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service, eller den, der bemyndiges dertil, kan uden retskendelse beslutte, at der skal foretages en undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum, hvis der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, hvor besiddelsen medfører, at ordensbestemmelser ikke kan overholdes, eller at sikkerhedshensyn ikke kan iagttages.

Stk. 2. Lederen af en sikret afdeling eller døgninstitution eller en særligt sikret afdeling efter § 66, stk. 1, nr. 6, i lov om social service, eller den, der bemyndiges dertil, kan uden retskendelse beslutte, at der skal foretages undersøgelse af, hvilke effekter et barn eller en ung, der er anbragt i afdelingen eller på døgninstitutionen, har i sin besiddelse på sin person eller i sit opholdsrum, hvis en sådan undersøgelse er nødvendig for at sikre, at ordensbestemmelser overholdes eller sikkerhedshensyn iagttages. Undersøgelse kan foretages:

- 1) når barnet eller den unge anbringes på en sikret afdeling, en døgninstitution, eller en særligt sikret afdeling,
- 2) før og efter besøg og
- 3) før og efter fravær fra den sikrede afdeling, døgninstitution eller særligt sikret afdeling.

Stk. 3. Lederen af et opholdssted eller en døgninstitution efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service, eller den, der bemyndiges dertil, kan uden retskendelse beslutte at tilbageholde effekter, der findes i barnets eller den unges besiddelse, hvis det skønnes påkrævet af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn.

Stk. 4. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om gennemførelsen af undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum.

Anvendelse af alarm- eller pejlesystemer over for børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne

§ 19. Kommunalbestyrelsen kan efter ansøgning fra et opholdssted eller en døgninstitution efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service, i særlige tilfælde træffe afgørelse om for en afgrænset periode at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer over for an-

bragte børn og unge, der har betydeligt og varigt nedsat psykisk funktionsevne, når:

- 1) der er risiko for, at barnet eller den unge ved at forlade døgninstitutionen eller opholdsstedet udsætter sig selv eller andre for at lide personskade,
- 2) det personlige alarm- eller pejlesystem kan bidrage til at afværge denne risiko, og
- 3) forældremyndighedsindehaveren har givet samtykke til anvendelsen af det personlige alarm- eller pejlesystem.

Stk. 2. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om afgrænsning af den periode, hvor der kan anvendes personlige alarm- eller pejlesystemer, om behandling af ansøgninger om iværksættelse af foranstaltninger efter stk. 1 og om, hvilke typer alarm- eller pejlesystemer der lovligt kan anvendes m.v.

Særligt om besøgs-, brev-, telefonkontrol m.v. for unge i varetægtsurrogat

§ 20. For unge, der efter reglerne i lov om rettens pleje er anbragt på sikrede afdelinger eller døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 6, i lov om social service, i stedet for varetægtsfængsling, finder § 771 og § 772, stk. 1, og stk. 2, 1. pkt., i lov om rettens pleje, vedrørende besøg og brevveksling m.v. anvendelse.

Stk. 2. Social- og indenrigsministeren kan efter forhandling med justitsministeren fastsætte regler om besøg, brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation.

Kapitel 4

Registrering og indberetning samt tilsyn og klageadgang

Registrering og indberetning

§ 21. Indgreb efter §§ 9-16, 18 og 19 samt magtanvendelse efter reglerne om nødværge efter § 13 i straffeloven skal registreres og indberettes af anbringelsesstedet til den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for barnets eller den unges ophold på anbringelsesstedet, jf. §§ 9 og 9 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, og til det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med anbringelsesstedet, jf. § 2 i lov om socialtilsyn.

Stk. 2. Barnet eller den unge, der har været involveret i en episode, der har udløst magtanvendelse efter stk. 1,

skal gøres bekendt med indberetningen og have lejlighed til at ledsage indberetningen med sin egen redegørelse for episoden.

Stk. 3. Ved magtanvendelse, der har fundet sted på en intern skole på et opholdssted eller en døgninstitution efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service, skal anbringelsesstedet foretage indberetning til kommunalbestyrelsen i anbringelsesstedets beliggenhedskommune.

Stk. 4. Ved magtanvendelse, der har fundet sted på et kommunalt eller regionalt anbringelsessted, skal anbringelsesstedet orientere den kommunale eller regionale driftsherre om magtanvendelsen.

Stk. 5. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om registrering og indberetning samt om procedurerne herfor.

Tilsyn med anvendelsen af reglerne

§ 22. Det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med anbringelsesstedet, jf. § 2 i lov om socialtilsyn, fører som led i det driftsorienterede tilsyn tilsyn med anbringelsesstedernes anvendelse af reglerne i denne lov.

Klageadgang

§ 23. Anbragte børn og unge over 12 år samt forældremyndighedsindehavere kan klage over afgørelser truffet efter denne lov.

Stk. 2. Klager over afgørelser truffet af børn og ungeudvalget eller kommunalbestyrelsen, i medfør af denne lov kan indbringes for Ankestyrelsen.

Stk. 3. Klager over anvendelsen af magt eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter reglerne i denne lov eller regler udstedt i henhold til loven kan indbringes for kommunalbestyrelsen.

Stk. 4. Klage til Ankestyrelsen skal ske inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, jf. § 67, stk. 1, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Stk. 5. Indbringelse af sagen for Ankestyrelsen hindrer ikke iværksættelse af de besluttede foranstaltninger m.v. Dog kan styrelseschefen under ganske særlige omstændigheder bestemme, at en afgørelse ikke må iværksættes, før Ankestyrelsen har truffet afgørelse i sagen.

Stk. 6. Ved behandlingen i Ankestyrelsen finder §§ 72-73 og § 74, stk. 2 og 3, i serviceloven anvendelse.

Stk. 7. I forbindelse med behandlingen af sagen i Ankestyrelsen har forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 12 år, ret til at få dækket udgifter til transport til møder i Ankestyrelsen.

Stk. 8. Ankestyrelsens afgørelse i sager om klager over afgørelser truffet af børn og unge-udvalget efter stk. 2 kan ved henvendelse til Ankestyrelsen, inden 4 uger efter klageren har fået meddelelse om afgørelsen, kræves forelagt for retten, jf. §§ 169, stk. 2, og §§ 170-172 i serviceloven.

Stk. 9. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om klageadgang.

Kapitel 5

Ikrafttræden

§ 24. Loven træder i kraft den 1. januar 2017.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
2. Lovforslagets baggrund
3. Lovforslagets indhold
 - 3.1. Tydeliggørelse af reglerne om magtanvendelse over for anbragte børn og unge
 - 3.1.1. Voksenansvar og adgangen til at foretage indgreb som led i den daglige omsorg
 - 3.1.1.1. Gældende ret
 - 3.1.1.2. Overvejelser
 - 3.1.1.3. Den foreslåede ordning
 - 3.1.2. Lovfæstelse af adgangen til at fastsætte en husorden
 - 3.1.2.1. Gældende ret
 - 3.1.2.2. Overvejelser
 - 3.1.2.3. Den foreslåede ordning
 - 3.1.3. Videreførelse og præcisering af eksisterende regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge
 - 3.1.3.1. Gældende ret
 - 3.1.3.2. Overvejelser
 - 3.1.3.3. Den foreslåede ordning
 - 3.1.4. Etablering af hjemmel til anvendelse af rusmiddeltest med samtykke
 - 3.1.4.1. Gældende ret
 - 3.1.4.2. Overvejelser
 - 3.1.4.3. Den foreslåede ordning
 - 3.2. Udvidelse af adgangen til at anvende magt over for anbragte børn og unge
 - 3.2.1. Magtanvendelse på interne skoler
 - 3.2.1. 1. Gældende ret
 - 3.2.1.2. Overvejelser
 - 3.2.1.3. Den foreslåede ordning
 - 3.2.2. Afværgehjælp
 - 3.2.2.1. Gældende ret
 - 3.2.2.2. Overvejelser
 - 3.2.2.3. Den foreslåede ordning
 - 3.2.3. Tilbageførelse
 - 3.2.3.1. Gældende ret
 - 3.2.3.2. Overvejelser
 - 3.2.3.3. Den foreslåede ordning
 - 3.2.4. Tilbageholdelse
 - 3.2.4. 1. Gældende ret
 - 3.2.4.2. Overvejelser
 - 3.2.4.3. Den foreslåede ordning
 - 3.2.5. Undersøgelse af person og opholdsrum
 - 3.2.5. 1. Gældende ret
 - 3.2.5.2. Overvejelser
 - 3.2.5.3. Den foreslåede ordning
4. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

5. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.
6. Administrative konsekvenser for borgerne
7. Miljømæssige konsekvenser
8. Forholdet til EU-retten
9. Hørte myndigheder og organisationer m.v.
10. Sammenfattende skema

1. Indledning

Anbragte børn og unge har de samme rettigheder som alle andre børn og unge, herunder ret til omsorg og beskyttelse. Forpligtelsen til at varetage den daglige omsorg overgår fra forældrene til plejefamilier og personalet på anbringelsesstederne, når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet.

At varetage omsorgen over for et barn eller en ung indebærer bl.a., at man er opmærksom på at sikre barnets eller den unges interesser. Det betyder samtidig, at man hjælper barnet eller den unge i svære situationer, hvor barnet eller den unge ikke kan overskue konsekvenserne af egne handlinger. Der kan således være behov for, at en voksen griber ind i en konkret situation og drager omsorg for, at barnet eller den unge ikke volder skade på sig selv, på andre eller på ting.

At drage omsorg for et barn kan således indebære, at det kan være nødvendigt at tage fat i barnet og fastholde det eller føre det ind i et andet rum. En sådan handling er et indgreb i barnets selvbestemmelsesret og kategoriseres som magtanvendelse. Anvendelse af magt er en balancegang mellem hensynet til at yde barnet eller den unge den nødvendige omsorg og beskyttelse og hensynet til barnets eller den unges integritet og selvbestemmelsesret. Det er helt afgørende, at anvendelsen af magt ikke erstatter omsorg og pædagogisk støtte og kun anvendes i de situationer, hvor det er nødvendigt. Det forudsættes således, at alle andre pædagogiske muligheder er udtømt, og der dermed ikke er andre redskaber til at hjælpe barnet eller den unge.

Indgreb i et barns eller en ungs selvbestemmelsesret skal altid være proportionalt. Det er samtidig afgørende, at det altid overvejes, hvilke konsekvenser anvendelsen af magt kan have for relationen og tilliden mellem barnet eller den unge og personalet eller plejefamilien. Enhver anvendelse af magt over for et barn eller en ung skal således give anledning til refleksion blandt det pædagogiske personale på anbringelsesstedet, bl.a. i forbindelse med supervision.

Der er i dag betydelig tvivl om, hvad plejefamilierne og personalet på anbringelsesstederne må i forbindelse med varetagelsen af den daglige omsorg over for de

anbragte børn og unge, herunder børn og unge med funktionsnedsættelser.

Regeringen, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance, Alternativet, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti indgik den 5. november 2015 en aftale om rammerne for voksenansvar over for anbragte børn og unge (Klare rammer for voksenansvar over for anbragte børn og unge). Aftalen følger op på aftalen om udmøntningen af satspuljen for 2016 for social- og indenrigsområdet.

Partierne ønsker med aftalen, at det skal være helt tydeligt, hvornår der er adgang til at anvende magt over for et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet, og hvornår der ikke er adgang hertil.

Aftalen indebærer, at der skal ske en tydeliggørelse af de eksisterende regler på området, herunder en tydeliggørelse af børns og unges grundlæggende rettigheder i relation til magtanvendelse, adgangen til kortvarig fastholdelse og bortvisning samt adgangen til at anvende rusmiddeltest med samtykke.

Partierne er herudover enige om at foretage visse udvidelser af adgangen til at anvende magt over for anbragte børn og unge. Udvidelserne omfatter tilbageholdelse under anbringelsen på opholdssteder og døgninstitutioner, undersøgelse af et barns eller en ungs person på sikrede afdelinger og institutioner, afværgehjælp m.v. i kommunale plejefamilier, udbredelse af regelsættet om voksenansvar til interne skoler samt tilbageførelse ved rømning.

Endelig er partierne enige om, at der i tråd med de gældende regler fortsat skal ske registrering og indberetning af anvendelsen af magt over for barnet eller den unge. Indberetningerne skal sendes til henholdsvis socialtilsynet og til den anbringende kommune. De nye indgrebsmuligheder, der gives for tilbageholdelse, tilbageførelse, afværgehjælp og undersøgelse af et barns eller en ungs person, skal således også registreres og indberettes efter de gældende regler. Registreringen skal ske så enkelt og smidigt som muligt, f.eks. ved anvendelsen af et standardskema.

Dette lovforslag udmønter sammen med det samtidigt fremsatte forslag til lov om ændring af lov om social

service, lov om socialtilsyn og folkeskoleloven (Konsekvensændringer som følge af lov om voksenansvar over for anbragte børn og unge) aftalen om rammerne for voksenansvar, der skal skabe klarere rammer for voksenansvar over for anbragte børn og unge.

Lovforslaget har følgende hovedelementer:

- Tydeliggørelse af reglerne for magtanvendelse over for anbragte børn og unge ved:
 - Regler om voksenansvar og adgangen til at foretage indgreb som led i den daglige omsorg.
 - Lovfæstelse af adgangen til at fastsætte en husorden.
 - Videreførelse og præcisering af eksisterende regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge.
 - Etablering af hjemmel til anvendelse af rusmiddeltest med samtykke.
- Udvidelse af adgangen til at anvende magt over for anbragte børn og unge ved:
 - Udvidelse af adgangen til at anvende magt, så ansatte på interne skoler på opholdssteder og døgninstitutioner, der udfører pædagogisk arbejde eller undervisning, får adgang til at anvende de samme handlemuligheder, som gælder for den øvrige del af institutionen.
 - Etablering af en klar hjemmel til, at døgninstitutioner, opholdssteder og kommunale plejefamilier kortvarigt kan fastholde eller føre et barn eller en ung til et andet rum for at forhindre eller afværge, at barnet eller den unge gør skade på genstande.
 - Etablering af en hjemmel til, at medarbejdere på opholdssteder og døgninstitutioner kan tilbageføre et anbragt barn eller en ung, der stikker af eller forsøger at stikke af fra anbringelsesstedet, når tilbageførelsen sker som led i omsorgspligten, og hvor barnet eller den unge udviser en adfærd, der medfører en risiko for skade på barnet eller den unge selv eller på andre.
 - Udvidelse af den eksisterende adgang til tilbageholdelse i forbindelse med anbringelsen med yderligere 14 dage på åbne døgninstitutioner og opholdssteder.

- Udvidelse af den eksisterende adgang til undersøgelse af opholdsrum på sikrede afdelinger og institutioner, så der også kan ske undersøgelse af barnets eller den unges person i forbindelse med ankomst, fravær og besøg, uden at der foreligger en konkret mistanke.

De foreslåede ændringer skal medvirke til at skabe klarhed over reglerne om voksenansvar over for anbragte børn og unge og styrke retssikkerheden for de anbragte børn og unge samt plejefamilier og personalet på anbringelsesstederne. Samtidig skal ændringerne bidrage til, at plejefamilier og personale på anbringelsesstederne har de nødvendige redskaber i deres arbejde til at fremme de anbragte børns og unges trivsel og den socialpædagogiske behandling. Et klart regelsæt understøtter, at personalet på anbringelsesstederne ikke overskrider deres beføjelser over for et barn eller en ung, men sikrer samtidigt at personalet ikke undlader at yde den tilstrækkelige omsorg af frygt for at overskride deres beføjelser.

Der er afsat midler til aktiviteter, der skal medvirke til at understøtte implementeringen af reglerne, herunder undervisningsmateriale målrettet anbringelsessteder, kommuner og socialtilsyn om, hvordan man iagttager børns og unges rettigheder, og hvordan magtanvendelse forebygges og håndteres. Der vil endvidere blive udarbejdet informationsmateriale målrettet anbragte børn og unge om deres rettigheder i forbindelse med magtanvendelse.

Der vil ske en evaluering af de ændrede regler 2 år efter lovens ikrafttræden.

2. Lovforslagets baggrund

I juni 2013 nedsatte den daværende regering Udvalget om magtanvendelse på anbringelsessteder for børn og unge (Magtanvendelsesudvalget) med det formål at afklare de etiske, juridiske og praktiske grænsedragninger for anvendelse af magt over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet.

Baggrunden for nedsættelsen af udvalget var bl.a., at både Folketingets Ombudsmand og Folketingets § 71-tilsyn havde påpeget, at det eksisterende hjemmelgrundlag for magtanvendelse på børne- og ungeområdet er uklart.

Udvalget fik til opgave at beskrive udfordringerne i relation til brug af magt på anbringelsessteder og komme med forslag til, hvordan et kommende regelsæt kunne udformes. Formålet hermed var dels at få skabt

klarhed over reglerne på området, så der kun anvendes magt, når der er lovhjemmel hertil, og dels at sikre, at personalet i døgntilbud og på opholdssteder samt plejefamilierne har de nødvendige redskaber i arbejdet med anbragte børn og unge.

Udvalget har haft en bred sammensætning med bl.a. kommunale og regionale repræsentanter, repræsentanter fra organisationer på børneområdet m.fl. Daværende direktør hos Folketingets Ombudsmand, Jens Møller, har fungeret som formand for udvalget. Udvalget havde ved betænkningens afgivelse følgende sammensætning: Stine Jørgensen, lektor på Københavns Universitet, Eva Ersbøll, seniorforsker på Institut for Menneskerettigheder, Jessie Brender Olesen, konsulent hos KL, Jette Pedersen, chefkonsulent hos Den Sociale Virksomhed, Birgitte Hove, chefkonsulent i Køge Kommune, Lars Emil Andersen, områdeleder på MultifunC Midtjylland – Grenen, Ingrid Hartelius Dall, børnerettighedsjurist hos Børns Vilkår, Anne Marie Schurmann Carstens, juridisk konsulent hos Børnerådet, Jens Vegge Bjørk, formand for Plejefamiliernes Landsforening, Tore Kargo, socialfaglig konsulent i Socialpædagogernes Landsforbund, Gert Jørgensen, direktør for LOS – de private sociale tilbud, Gitte Callesen, næstformand for Foreningen af døgn- og dagtilbud for udsatte børn og unge, Thomas Gruber, politisk konsulent hos Danske Handicaporganisationer, Lise Wied Kirkegaard, chefkonsulent i Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse, Louise Vadheim Guldberg, kontorchef i Justitsministeriet og Dan Holmgreen, kontorchef i Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold. Tre ungeeksperter, der tidligere har været anbragt, har deltaget i en række af udvalgets møder. Børnerådet har haft nedsat tre forskellige børneekspertgrupper bestående af anbragte børn og unge, der er kommet med input til Magtanvendelsesudvalgets arbejde.

Magtanvendelsesudvalget har i sit arbejde inddraget erfaringer fra dansk praksis samt erfaringer fra de øvrige nordiske lande. Udvalget har endvidere aflagt besøg på 15 anbringelsessteder fordelt på forskellige anbringelsestyper og med forskellige målgrupper med henblik på at opnå en større indsigt i de problemstillinger, som ledelse og medarbejdere på de forskellige anbringelsessteder oplever i hverdagen.

Til brug for udvalgets arbejde har Rambøll gennemført en kortlægning af praksis for magtanvendelse over for anbragte børn og unge. Kortlægningen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt personalet på an-

bringelsessteder og i plejefamilier, fokusgrupper med deltagelse af medarbejdere fra anbringelsesinstitutioner samt kvalitative interviews med kommunale myndigheder og faglige eksperter på området. Kortlægningen omfatter bl.a. omfanget, karakteren og opfattelsen af fysisk magtanvendelse på døgninstitutioner, opholdssteder og i plejefamilier.

Kortlægningen viser bl.a., at flere medarbejdere på de forskellige typer af anbringelsessteder oplever, at det er svært at håndtere de gældende regler, og at der er behov for en tydeliggørelse af, hvornår der kan anvendes magt over for et barn eller en ung. Samtidig viser kortlægningen, at der af og til blandt medarbejderne på anbringelsesstederne opleves behov for – af hensyn til at kunne yde barnet eller den unge den fornødne omsorg – at få yderligere indgrebsmuligheder, end hvad der er mulighed for i dag.

Magtanvendelsesudvalget afgav i marts 2015 betænkning nr. 1551/2015 om Magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet (herefter omtalt som betænkningen) til den daværende minister for børn, ligestilling, integration og sociale forhold.

Der har været bred enighed i udvalget omkring de fleste problemstillinger, som har været behandlet. Udvalgets opdrag (kommissoriet) har forudsat, at udvalgets anbefalinger skulle være udgiftsneutrale, hvilket har sat grænser for, hvad udvalget kunne foreslå.

Magtanvendelsesudvalget anbefaler, at der fremsættes et helt nyt regelsæt med:

- En tydeliggørelse af de eksisterende regler på magtanvendelsesområdet, herunder tydeliggørelse af børns og unges rettigheder i relation til magtanvendelse, anbringelsesstedernes adgang til at foretage indgreb som led i den daglige omsorg, institutionernes adgang til at fastsætte husordener, muligheden for at anvende rusmiddeltest med samtykke samt muligheden for at anvende fysisk magt.
- En vis udvidelse af adgangen til magtanvendelse, herunder i form af afværgehjælp og undersøgelse af et barns eller en ungs person på sikrede afdelinger og institutioner.
- Mere information og vejledning om børns og unges rettigheder og om forebyggelse af magtanvendelse.

Det foreliggende lovforslag bygger i vidt omfang på Magtanvendelsesudvalgets anbefalinger. Når dette er tilfældet fremgår det under overvejelser om den foreslåede ordning.

3. Lovforslagets indhold

3.1. Tydeliggørelse af reglerne om magtanvendelse over for anbragte børn og unge

3.1.1. Voksenansvar og adgangen til at foretage indgreb som led i den daglige omsorg

3.1.1.1. Gældende ret

Det er efter § 2, stk. 1, i lov om forældreansvar, jf. lovbekendtgørelse nr. 1820 af 23. december 2015 (herafter forældreansvarsloven), som udgangspunkt forældremyndighedsindehaverne, der skal drage omsorg for barnet, og forældremyndighedsindehaverne som kan træffe afgørelse om barnets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov. Barnet har efter forældreansvarslovens § 2, stk. 2, ret til omsorg og tryghed, skal behandles med respekt for sin person og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkelende behandling.

Børn er undergivet forældremyndighed, fordi de har behov for nogen til at passe på sig. Forældremyndigheden indebærer en pligt til at drage omsorg og en ret til at træffe bestemmelse om barnets forhold, herunder hvordan barnet skal opdrages. Omsorgspligtens nærmere indhold fremgår ikke af § 2, stk. 1, i forældreansvarsloven, men det er almindeligt antaget, at forældremyndighedsindehaveren har pligt til at sikre, at barnets fysiske og psykiske behov bliver opfyldt, og at barnet bliver socialiseret og modtager læring. Overlader forældremyndighedsindehaveren det fuldstændig til barnet selv at bestemme over dets person, kan der efter omstændighederne være tale om passiv fysisk eller psykisk omsorgssvigt. Omsorgspligten må derfor modsvares af en vis handleret for forældremyndighedsindehaveren til at beslutte, hvordan barnets behov bedst opfyldes. Handleretten gælder alene den, der har forældremyndigheden over barnet, og ikke andre voksne.

For at omsorgspligten kan få et egentlig indhold, må forældremyndighedsindehaveren således kunne foretage visse dagligdags ting over for barnet, herunder handle mod barnets vilje og ved brug af en vis mængde magt. Forældreansvarslovens § 2, stk. 1, er dog ikke udformet som en positiv hjemmel i forhold til, hvilke magtmidler der kan bruges og i hvilken udstrækning, ligesom bestemmelsen ikke regulerer ansvaret, hvis forældrene går for langt i deres magtanvendelse. Hvor meget, forældre kan gribe ind, afhænger af det aktuelle beskyttelses- eller opdragelseshensyn og barnets eller den unges alder og modenhedsniveau. For mindre børn, der ikke kan overskue konsekvenserne af deres hand-

linger eller undladelser, må der antages at være en forholdsvis vid adgang til at anvende magt. Adgangen til magtanvendelse – særligt i opdragelsesøjemed – er omvendt generelt mere begrænset i forhold til større børn. Således må det af hensyn til barnets integritet indgå i vurderingen, hvilken alder barnet eller den unge har, og hvilket udviklingstrin barnet eller den unge befinder sig på. Der skal foretages en proportionalitetsvurdering, hvor magtanvendelsen skal vejes op mod barnets forudgående adfærd og det formål, der søges opnået med indgrebet.

Manglende iagttagelse af omsorgspligten er ikke direkte sanktioneret i forældreansvarsloven, men utilstrækkelig omsorg kan medføre reaktioner i det sociale system og kan i yderste konsekvens sanktioneres i det strafferetlige system.

Hvis forældre ikke varetager omsorgen for deres barn, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om iværksættelse af hjælp i form af frivillig anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet efter § 52, stk. 3, nr. 7, i lov om social service, jf. lovbekendtgørelse nr. 1284 af 17. november 2015 om social service med senere ændringer (herefter serviceloven) eller i yderste konsekvens med tvang efter servicelovens § 58.

Når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet, er det i praksis plejefamilierne eller personalet på anbringelsesstederne efter servicelovens § 66, der skal sikre, at barnet eller den unge modtager omsorg og personlig støtte efter servicelovens § 55. Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, herunder anbragte børn og unge, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende, jf. servicelovens § 46. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste, bygge på barnets eller den unges egne ressourcer, og barnets eller den unges synspunkter skal inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed.

Det antages i almindelighed, at anbringelsesstederne som led i varetagelsen af den daglige omsorg over for de anbragte børn og unge kan foretage visse indgreb over for et barn eller en ung, herunder f.eks. lægge en arm om skulderen på barnet eller den unge for at angive, at man ønsker, at vedkommende skal følge med. Muligheden for at foretage disse indgreb er i dag kun beskrevet på vejledningsniveau, jf. vejledning nr. 9293 af 23. maj 2013 om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge (herefter vejledningen om magt-

anvendelse). Dertil kommer adgangen for plejefamilier til – i lighed med øvrige familier - at fastsætte og opretholde regler i deres eget hjem ved f.eks. at stoppe og irrettesætte børn, der kaster med mad, løber rundt med mudrede sko osv. Det samme princip følger af anstaltsbetragtninger, som danner grundlag for ordensforskrifter på institutioner, hvilket uddybes nærmere nedenfor under afsnit 3.1.2. om lovfæstelse af adgangen til at fastsætte en husorden.

Serviceovens kapitel 24 om magtanvendelse og bekendtgørelse nr. 186 af 20. februar 2015 om magtanvendelse over for børn og unge anbragt uden for hjemmet (herefter magtanvendelsesbekendtgørelsen) indeholder en række særskilte hjemler til at anvende egentlig magt og foretage andre indgreb i selvbestemmelsesretten. Endvidere gælder § 13 i straffeloven om straffrihed ved nødværge. Disse uddybes nærmere under afsnit 3.1.4. om videreførelse og præcisering af eksisterende regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge.

3.1.1.2. Overvejelser

Kortlægningen af praksis for magtanvendelse over for anbragte børn og unge har vist, at plejefamilier og personale på anbringelsesstederne er i tvivl om, hvor langt de kan gå i udøvelsen af omsorg over for de anbragte børn og unge, og hvornår der er tale om magtanvendelse. Tvivlen opstår især, når behovet for støtte kolliderer med barnets eller den unges grundlæggende rettigheder, herunder retten til selvbestemmelse, og dermed potentielt medfører begrænsninger i disse rettigheder. Børns og unges rettigheder i relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten uddybes nærmere nedenfor under afsnit 3.1.3. om videreførelse og præcisering af eksisterende regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge.

Magtanvendelsesudvalget fandt, at plejefamilier og personalet på anbringelsesstederne efter forholdets natur i praksis varetager forælderrollen over for de anbragte børn og unge, og at deres ansvar for at yde omsorg derfor må tage udgangspunkt i det, som anses for at være god og forsvarlig forældreomsorg med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste. Udvalgets flertal anbefalede med afsæt heri en tydeliggørelse af den gældende retstilstand om rækkevidden af omsorgsretten og -pligten samt en tydeliggørelse af rammerne for begrænsning af børns og unges øvrige

rettigheder som led i opfyldelsen heraf. I den forbindelse vil det være hensigtsmæssigt at konkretisere nogle af de elementer, som ansvaret for varetagelsen af den daglige omsorg over for anbragte børn og unge indebærer, herunder i hvilken udstrækning man kan anvende f.eks. fysisk guidning over for især små børn og børn og unge med funktionsnedsættelser for at undgå, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider skade.

Social- og Indenrigsministeriet kan tiltræde udvalgets anbefalinger. Det er ministeriets opfattelse, at usikkerheden om reglernes rækkevidde kan medføre en risiko for, at plejefamilier og personale af frygt for at overskride deres beføjelser og eventuelt blive pålagt et strafferetligt ansvar afstår for at udøve den tilstrækkelige omsorg over for anbragte børn og unge. Omvendt kan usikkerheden også medføre risiko for, at plejefamilier eller personale går for langt og foretager uhjemlede eller ikke-proportionale indskrænkninger i anbragte børns og unges rettigheder. Denne tvivl er hverken holdbar for de anbragte børn og unge eller for plejefamilierne eller de ansatte på anbringelsesstederne.

3.1.1.3. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at det tydeliggøres, at ansvaret for at varetage den daglige omsorg overgår fra forældrene til plejefamilierne og personalet på anbringelsesstederne, når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet.

Det er alene ansvaret for at varetage den daglige omsorg, der overgår til plejefamilierne og personalet under anbringelsen. Barnets eller den unges forældremyndighedsindehavere bevarer således fortsat bl.a. ansvaret for at udøve barnets eller den unges rettigheder på vegne af barnet eller den unge, herunder partsbeføjelser i forhold til administrative myndigheder og domstole.

Med forslaget § 1 indføres en formålsbestemmelse med henblik på at fastslå anbringelsesstedernes adgang til at foretage indgreb i anbragte børns og unges selvbestemmelsesret som led i varetagelsen af den daglige omsorg og at sikre de anbragte børns og unges retssikkerhed i forbindelse med sådanne indgreb.

Med forslaget § 2 præciseres, at anbringelsesstedernes ansvar bl.a. indebærer, at plejefamilierne og personalet som led i varetagelsen af den daglige omsorg kan foretage nødvendige indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnets eller den unges interesser, herunder sikre, at barnets fysiske og psykiske behov opfyldes, og at barnet eller den unge opbyg-

ger kompetencer til at indgå i sociale relationer, trives og modtager læring. Vurderingen af, hvordan omsorgen for et barn eller en ung bedst varetages, skal ske ud fra en konkret afvejning af barnets eller den unges grundlæggende rettigheder og under hensyntagen til barnets eller den unges alder, modenhed og funktions-ejne. Endvidere vil proportionalitetsprincippet skulle iagttages. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med § 46 i serviceloven, hvorefter indsatsen skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste.

Formålsbestemmelsen og bestemmelsen om voksenansvar lægger tilsammen en overordnet ramme for forslaget's øvrige bestemmelser.

Der vil blive udarbejdet vejledningsmateriale, der beskriver grænsefladerne mellem retten til omsorg, herunder udstrækningen af adgangen til at anvende fysisk guidning, og respekten for barnets eller den unges øvrige rettigheder så udtømmende som muligt med henblik på i videst muligt omfang at sikre, at der ikke eksisterer gråzoner.

3.1.2. Lovfæstelse af adgangen til at fastsætte en husorden

3.1.2.1. Gældende ret

Det er almindeligt antaget, at en institution med hjemmel i anstaltsforholdet kan fastsætte generelle forskrifter, herunder ordensforskrifter, der skal være gældende på institutionen, og som har til formål at sikre institutionens overordnede funktion. Endvidere kan institutionen træffe konkrete beslutninger om regulering af forholdet mellem institutionen og institutionens brugere. Denne antagelse bygger på, at når institutionens eksistens er fastsat eller forudsat i lovgivningen, må der heri også ligge en hjemmel til at fastsætte generelle regler og træffe konkrete beslutninger, som er nødvendige for at få institutionen til at fungere.

Det antages på den baggrund, at opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, kan fastsætte ordensregler, der er gældende for de anbragte børn og unge, når de befinder sig på institutionens geografiske område, og når de uden for dette område er i sammenhænge, der har relation til institutionen. Ordensreglerne skal være båret af saglige hensyn og må ikke gå videre end nødvendigt af hensyn til institutionens formål og virke.

Derudover gælder almindelige forvaltningsretlige grundsætninger, herunder om proportionalitet og at forskelsbehandling skal være sagligt begrundet. Endelig kan børns og unges grundlæggende rettigheder i

grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, jf. lovbekendtgørelse nr. 750 af 19. oktober 1998 (herefter EMRK) sætte grænser for, hvordan institutionerne ud fra anstaltsbetragtninger kan regulere de anbragte børns og unges forhold. Regler, der fastsættes som led i anstaltsforholdet, og de handlinger, der udføres på baggrund heraf, må derfor ikke udgøre en uforholdsmæssig begrænsning i de anbragte børns og unges rettigheder.

3.1.2.2. Overvejelser

Kortlægningen af praksis for magtanvendelse over for anbragte børn og unge har vist, at næsten 100 procent af de adspurgte opholdssteder og mellem 70-80 procent af døgninstitutionerne har fastsat ordensregler. Gennemgang af en række husordener har vist en stor variation i institutionerne imellem i forhold til, hvor restriktive regler de indeholder, og hvad der anses som værende indgreb i børns og unges rettigheder. Nogle opstiller overordnede rammer for at sikre kvaliteten i sociale relationer, mens andre regulerer, med hvilke formål børn eller unge f.eks. må bruge elektroniske kommunikationsmidler. Langt de fleste institutioner oplyser, at de går pædagogisk til værks ved brud på husregler, og at de taler med barnet eller den unge om, hvordan barnet eller den unge har brudt reglen, og hvordan det kan rettes op.

Erfaringer fra Folketingets Ombudsmands tilsynsbesøg på en række socialpædagogiske opholdssteder har efterladt et usikkert indtryk af nogle af de forholdsvis kortfattede lokale husregler og de hensyn, der ligger bag begrænsninger i børns og unges grundlæggende rettigheder.

Magtanvendelsesudvalget fandt, at det bør sikres, at der ikke som led i anstaltsforholdet fastsættes regler, som går videre, end hvad formålet tilsiger, og som derfor ikke er hjemmel til. Udvalget anbefalede på den baggrund, at de retlige rammer for anstaltsforholdets anvendelse af og adgang til at fastsætte husregler tydeliggøres ved lov med henblik på at styrke anbragte børns og unges retssikkerhed. Udvalget fandt bl.a., at det bør beskrives, i hvilket omfang børns og unges brug af elektroniske medier kan begrænses inden for rammerne af anstaltsforholdet.

Social- og Indenrigsministeriet kan tiltræde udvalgets anbefalinger. Ministeriets finder, at det er vigtigt, at der er gode og stabile forhold på opholdssteder og døgninstitutioner. Det kan derfor være hensigtsmæssigt at udforme en husorden, der udstikker retningslinjer for

den fælles dagligdag, og som samtidigt beskriver, hvad der er acceptabelt på fællesarealer samt på institutionen som helhed. En husorden kan være et redskab til at lære anbragte børn og unge at begå sig i fælleskabet, og en husorden kan understøtte, at personalet kan varetage deres opgaver bedst muligt. Opstilling af faste og klare rammer kan medvirke til at skabe en forudsigelig hverdag for de anbragte børn og unge, som sikrer deres opvækst, trivsel og udvikling. Opstilling af faste og klare rammer kan endvidere forebygge konflikter og magtanvendelse. Rammerne skal tage højde for, at børn og unge med handicap kan have særlige udfordringer i forhold til at kunne leve op til en husorden.

3.1.2.3. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at adgangen til at fastsætte husregler på opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, lovfæstes.

Med forslaget § 5 får opholdssteder og døgninstitutioner en klar hjemmel til at udarbejde husordener med angivelser af de nærmere regler og retningslinjer for ophold på institutionen. En husorden kan f.eks. indeholde regler for måltider, brug af elektroniske kommunikationsmidler, hvornår man kan have besøg, hvornår der skal være ro på værelserne, samt retningslinjer for aktiviteter som institutionen har uden for matriklen. En husorden kan derimod ikke fastsætte regler, der helt afskærer de anbragte børns og unges adgang til f.eks. elektronisk kommunikation og besøg af andre.

Forslaget er en såkaldt kan-bestemmelse. Det er således op til den enkelte institution at afgøre, om de vil benytte sig heraf. Fastsatte husordner skal som udgangspunkt gælde for alle på institutionen, medmindre der er saglige grunde til at gøre forskel. F.eks. kan sengetider afhænge af alder, og der kan tages særlige hensyn til børn og unge med funktionsnedsættelser. Husordner kan kun håndhæves ved brug af fysisk magt, i det omfang de særskilte kriterier herfor er opfyldt, jf. nedenfor under afsnit 3.1.3 om videreførelse og præcisering af de eksisterende regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge.

Husordner bør være nedskrevne og kendt af de personer, som forventes, at overholde reglerne. De anbragte børn og unge skal derfor gøres bekendt med husorden. Dette kan med fordel ske ved at husorden udleveres til barnet eller den unge samt forældremyndighedsindehaverne ved anbringelsens start.

Det vil blive udarbejdet vejledningsmateriale, som kan fungere som inspiration til, hvordan husregler kan udarbejdes, og give eksempler på, hvordan man kan udforme husregler, der ikke går videre end formålet tilsiger og er tilpasset den målgruppe, som de retter sig til.

3.1.3. Videreførelse og præcisering af eksisterende regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge

3.1.3.1. Gældende ret

Grundloven og EMRK indeholder en række frihedsrettigheder, der sætter grænser for, hvilke indgreb staten kan foretage i borgernes frihed. I relation til magtanvendelse over for anbragte børn og unge er de i praksis mest relevante bestemmelser grundlovens § 71 om frihedsberøvelse og § 72 om boligens ukrænkelighed. EMRK indeholder en lang række borgerlige og politiske rettigheder. Størst betydning i relation til magtanvendelse over for anbragte børn og unge har konventionens artikel 3 om forbud mod tortur og anden umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, artikel 5 om frihedsberøvelse, artikel 8 om retten til privat- og familieliv og artikel 2 i den 4. tillægsprotokol til konventionen om retten til bevægelsesfrihed.

Derudover er særligt to internationale konventioner relevante på området: FN's konvention af 20. november 1989 om barnets rettigheder (herefter Børnekonventionen) og FN's konvention af 13. december 2006 om rettigheder for personer med handicap (herefter Handicapkonventionen), som begge indeholder en række rettigheder for børn og unge, herunder for børn og unge med funktionsnedsættelser. Danmark er som ratificerende stat forpligtet til at respektere og træffe passende foranstaltninger for at sikre konventionsrettighederne.

I relation til magtanvendelse over for anbragte børn og unge er de vigtigste principper i Børnekonventionen: artikel 3, som forpligter staterne til at sikre, at barnets tarv kommer i første række i alle foranstaltninger vedrørende børn, artikel 12 om barnets ret til at blive hørt, og til at barnets synspunkter tillægges passende vægt i overensstemmelse med barnets alder og modenhed, artikel 13 om ytringsfrihed, herunder retten til at søge, modtage og videregive oplysninger, artikel 16 om retten til privat- og familieliv og til respekt for sit hjem eller brevveksling, artikel 17 om adgang til information og beskyttelse mod oplysninger, der kan

skade barnets velfærd eller sundhed, artikel 20 om udsatte børns og unges ret til særlig beskyttelse og bistand fra statens side, herunder i form af anbringelse, og artikel 37 om at frihedsberøvelse kun må ske som en sidste udvej og i kortest muligt passende tidsrum.

Børn og unge med fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser har derudover i medfør af Handicapkonventionen en række særlige rettigheder, som har til formål at sikre dem beskyttelse, mens de vokser op. Det drejer sig bl.a. om artikel 7, som forpligter medlemsstaterne til at træffe de nødvendige foranstaltninger så børn med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre børn, artikel 14 om at eksistensen af et handicap ikke i sig selv kan danne grundlag for frihedsberøvelse, artikel 16 om medlemsstaternes forpligtelse til at beskytte personer med handicap mod udnyttelse, vold og misbrug, og artikel 17 om at enhver, som har et handicap har ret til respekt for sin fysiske og psykiske integritet på lige fod med andre.

Ethvert barn og enhver ung har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance. Børn og unge har ret til at vokse op under omsorgsfulde og trygge forhold og til at udvikle sig gennem skole og fritid. Børn og unge har ligeledes ret til inddragelse, selvbestemmelse og personlig integritet, herunder ret til beskyttelse mod indgreb over for barnets eller den unges fysiske integritet. Børn og unge har ret til at ytre sig og modtage information, herunder gennem elektroniske medier. Børn og unge har samtidig ret til beskyttelse mod kommunikation, der skader barnets eller den unges velfærd. I alle foranstaltninger vedrørende børn skal barnets bedste komme i første række. Anbragte børn og unge har de samme rettigheder som alle andre børn og unge.

Der må ikke foretages vilkårlige indgreb i anbragte børns og unges rettigheder. Det er et almindeligt uskrevet legalitetsprincip i dansk ret, at indgreb i frihedsrettigheder kræver en klar og sikker hjemmel. Efter EMRK stilles tilsvarende krav om et klart og præcist retligt grundlag i national ret, når myndighederne ønsker at foretage indgreb i individets rettigheder. Det retlige grundlag skal være tilgængeligt, således at borgerne med rimelig sikkerhed kan forudsige deres retsstilling.

Indgreb i et barns eller en ungs rettigheder skal altid være proportionelt, og indgrebet skal altid udgøre den sidste udvej i forsøget på at hjælpe barnet eller den unge.

Serviceovens §§123-123 d, samt magtanvendelsesbekendtgørelsen, indeholder en række særskilte hjemler til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. For regler om indgreb som led i varetagelsen af den daglige omsorg henvises til afsnit 3.1.1. om voksenansvar og adgangen til at foretage indgreb som led i den daglige omsorg.

Formålet med reglerne om magtanvendelse er at give personalet på opholdssteder og døgninstitutioner efter serviceovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, adgang til at anvende magt over for anbragte børn og unge i de tilfælde, hvor der er nødvendigt, og hvor det ellers vil være strafbart. Udgangspunktet for de indgreb, der foretages, er, at indgrebet skal ske under hensyntagen til barnets eller den unges integritet og selvbestemmelse. Reglerne beskriver således, i hvilke situationer der undtagelsesvist må anvendes magt. Adgangen til at anvende magt over for et anbragt barn eller en ung afhænger af, hvilken type anbringelsessted barnet eller den unge er anbragt på. Magtanvendelse over for børn og unge anbragt på opholdssteder, åbne, delvis lukkede og sikrede døgninstitutioner og afdelinger må som udgangspunkt kun ske, når forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet og må aldrig erstatte omsorg og socialpædagogisk indsats.

I § 123 i serviceoven er der fastsat regler om anvendelsen af sikrede afdelinger og af isolation. Der er desuden fastsat regler om børn og unge-udvalgets adgang til uden retskendelse at træffe afgørelse om kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for institutionen, når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling. Der er videre fastsat regler om anvendelse af magt over for barnet eller den unge, om registrering og indberetning af magtanvendelse, samt bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler herom. Endelig er der fastsat regler om unge anbragt i varetægtsurrogat, samt om unge der er anbragt på et anbringelsessted efter serviceovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i henhold til en strafferetlig afgørelse afsagt ved dom eller kendelse.

I serviceovens § 123 a er der fastsat regler om undersøgelse af børns og unges person og opholdsrum. Mens der i serviceovens § 123 b er fastsat regler om anbringelse på delvist lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner. I serviceovens § 123 c er der endvidere fastsat regler om

tilbageholdelse umiddelbart efter en anbringelse. Endelig er der i servicelovens § 123 d fastsat regler om anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer over for børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne.

Der er i magtanvendelsesbekendtgørelsen fastsat nærmere regler vedrørende ovenstående. Derudover reguleres en række hjemler selvstændigt i bekendtgørelsen, herunder adgang til fysisk magtanvendelse efter § 2, anbringelse på sikrede afdelinger efter § 30, anbringelse på særligt sikrede afdelinger efter §§ 40-41 samt isolation på sikrede og særligt sikrede afdelinger efter § 39.

Når personalet på et anbringelsessted anvender magt over for et barn eller en ung, skal den pågældende episode efter § 123, stk. 4, i serviceloven og §§ 42-44 i magtanvendelsesbekendtgørelsen registreres af anbringelsesstedet. Der skal endvidere ske indberetning til den anbringende kommune, dvs. den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for barnets eller den unges ophold på anbringelsesstedet efter §§ 9 og 9 a i retssikkerhedsloven og til det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med anbringelsesstedet efter § 2 i lov om socialtilsyn. Ved magtanvendelse, der har fundet sted over for et barn eller en ung på et kommunalt eller regionalt drevet anbringelsessted, skal anbringelsesstedet desuden orientere den kommunale eller regionale driftsherre. Barnet eller den unge, der har været involveret i episoden, hvor der blev anvendt magt, skal gøres bekendt med indberetningen og have lejlighed til at komme med sin egen redegørelse for episoden. Formålet med reglerne om indberetning er at sikre, at der bliver foretaget en relevant opfølgning både i forhold til det konkrete barn eller den unge og i forhold til anbringelsesstedet. Der skelnes mellem tilladt magtanvendelse og ikke-tilladt magtanvendelse. Ved indberetninger, hvor der er begrundet mistanke om en strafbar handling, der er undergivet offentlig påtale, f.eks. udøvelse af egentlig vold, skal socialtilsynet kontakte politiet med henblik på anmeldelse af episoden. Socialtilsynet skal ikke træffe afgørelse om lovligheden af foretagne magtanvendelser.

Det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med anbringelsesstedet, fører som led heri tilsyn med anvendelsen af reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen, jf. § 45 i bekendtgørelsen.

En række afgørelser vedrørende anbringelsesstederne adgang til at anvende fysisk magt og foretage andre indgreb i selvbestemmelsesretten træffes efter service-

lovens §§ 74-75 af kommunens børn og unge-udvalg eller af kommunalbestyrelsen. Anbragte børn og unge over 12 år samt forældremyndighedsindehaverne kan klage over disse afgørelser, jf. servicelovens § 167 og § 168, stk. 2. Således kan afgørelser truffet af børn og unge-udvalget om anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner efter servicelovens § 123 b, stk. 1, tilbageholdelse efter § 123 c, samt om kontrol med breve, telefonsamtaler og anden kommunikation, jf. § servicelovens 123, stk. 2, i lov indbringes for Ankestyrelsen. Barnet og den unge samt forældremyndighedsindehaveren har ret til advokatbistand under såvel udvalgs- som klagebehandlingen, jf. § 168, stk. 4, jf. § 72 i serviceloven. Afgørelserne kan kun under ganske særlige omstændigheder tillægges opsættende virkning, mens klagen behandles, jf. § 168, stk. 3, i serviceloven. Ankestyrelsens afgørelser kan kræves forelagt for retten, jf. § 169, stk. 1, i serviceloven. Klager over afgørelser truffet af kommunalbestyrelsen i medfør af reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen kan indbringes for Ankestyrelsen, jf. § 48 i bekendtgørelsen. Klage over disse afgørelser har ikke opsættende virkning, jf. § 72, stk. 1, i retssikkerhedsloven. Der gælder ikke særregler om indbringelse for retten, jf. modsætningsvist § 73 i retssikkerhedsloven.

Klage til Ankestyrelsen skal ske inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, jf. § 67, stk. 1, i retssikkerhedsloven.

Det er anbringelsesstedets leder, den, der bemyndiges hertil, eller personalet, der ud fra en konkret vurdering beslutter, om der skal anvendes magt. Klage over overtrædelse af bestemmelserne i magtanvendelsesbekendtgørelsen kan efter bekendtgørelsens § 46 indbringes for kommunalbestyrelsen i den kommune, der har ansvaret for barnets eller den unges ophold på anbringelsesstedet, jf. §§ 9-9 a i retssikkerhedsloven.

Til brug for behandlingen af klagen skal kommunen indhente en udtalelse fra det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med anbringelsesstedet efter § 2 i lov om socialtilsyn. Anbringelsesstedet leder eller dennes stedfortræder skal herudover hurtigst muligt foretage en undersøgelse af de forhold, der klages over, jf. § 47, stk. 2, i magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Plejefamilier, herunder kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier efter § 66, stk. 1, nr. 1-3, i serviceloven, er ikke omfattet af magtanvendelsesreglerne. Plejefamilier antages i de familielignende rammer i deres eget hjem at have en videre adgang til med pæ-

dagogiske indgreb at påvirke de anbragte børns og unges adfærd i lighed med, hvordan de efter forældreansvarsloven ville håndtere tilsvarende opførsel fra deres egne børn, jf. ovenfor under afsnit 3.1.1. om voksenansvar og adgangen til at foretage indgreb som led i den daglige omsorg.

Derudover vil såvel plejefamilier som personale på de øvrige anbringelsessteder i medfør af reglen om nødværge efter straffelovens § 13 straffrit kunne afværge et uretmæssigt angreb på sig selv eller andres liv, leger eller ejendom, såfremt handlingen er nødvendig og forsvarlig.

3.1.3.2. Overvejelser

Kortlægningen af praksis for magtanvendelse over for anbragte børn og unge har vist, at der blandt plejefamilier og personale på anbringelsesstederne er tvivl om, hvad der anses som værende et indgreb i børns og unges grundlæggende rettigheder, og hvornår der er adgang til at foretage begrænsninger i disse rettigheder. Flere medarbejdere på de forskellige typer af anbringelsessteder oplever, at det er svært at anvende reglerne om magt i praksis. De efterspørger en tydeliggørelse af, hvornår der kan anvendes magt over for et barn eller en ung, herunder særligt i relation til fysisk magtanvendelse efter § 2 i magtanvendelsesbekendtgørelsen. De typiske årsager til fysisk magtanvendelse er bl.a. konflikter med andre børn og unge, fysiske konflikter med de ansatte eller selvskadende adfærd.

Erfaringer fra Folketingets Ombudsmands inspektionsbesøg på en række socialpædagogiske opholdssteder viser ligeledes, at magtanvendelsesreglerne fremstår uklare for personalet.

Det var Magtanvendelsesudvalgets vurdering, at anbragte børns og unges rettigheder i relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten ikke fremgår tilstrækkeligt tydeligt af de eksisterende regler, hvilket medfører, at der er risiko for, at rettigheder i praksis kan blive tilsidesat. Udvalget anbefalede på den baggrund at styrke bevidstheden om anbragte børns og unges rettigheder ved i lovgivningen at markere, hvilke grundlæggende rettigheder anvendelse af magt kan være et indgreb i, samt under hvilke omstændigheder der undtagelsesvis kan foretages begrænsninger i disse rettigheder, og hvornår det kan føre til indgreb i form af håndhævelse, herunder i form af magtanvendelse. Det er væsentligt, at anbragte børn og unge gøres bekendt med børns og unges rettigheder i relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmel-

sesretten, samt at anbringelsesstederne har faglig, juridisk, etisk og praktisk viden om, hvordan man iagttager børns og unges rettigheder og om adgangen til at foretage indgreb heri.

Det var endvidere Magtanvendelsesudvalgets opfattelse, at hjemlerne til at foretage væsentlige indgreb over for børn og unge af retssikkerhedsmæssige årsager bør fremgå direkte af loven. Udvalget anbefalede på den baggrund, at en række af de eksisterende regler i magtanvendelsesbekendtgørelsen overføres til et nyt samlet regelsæt om magtanvendelse over for anbragte børn og unge. I forhold til fysisk magtanvendelse fandt udvalget, at det i en fremtidig hjemmel bør præciseres, hvad der generelt skal forstås ved fysisk magtanvendelse, herunder hvad der forstås ved fare for, at barnet eller den unge kan gøre skade på sig selv og andre, samt at hensynet til fællesskabets rettigheder kan føre til brug af fysisk magt. Udvalget fandt, at det samtidig bør præciseres, at personalet på anbringelsessteder kan anvende mindre indgribende fysisk magt i form af kortvarig fastholdelse eller bortvisning af barnet eller den unge fra fællesskabet, når dette vurderes at være absolut nødvendigt af hensyn til anbringelsesstedets ansvar for at varetage den daglige omsorg eller af hensyn til tryghed og trivsel på anbringelsesstedet i de tilfælde, hvor barnet eller den unge generer eller udøver chikane over for de øvrige anbragte børn og unge eller personalet. Et flertal i udvalget fandt, at i lighed med norsk ret, bør denne mindre indgribende form for fysisk magt henset til den begrænsede intensitet kunne foretages uden indberetning og registrering.

Magtanvendelsesudvalget drøftede, hvorvidt plejefamilier skulle være omfattet af regler om magtanvendelse, men kunne ikke nå til enighed herom. Nogle af udvalgets medlemmer indstillede, at plejefamilier skal have adgang til visse former for magtanvendelse, hvis der på baggrund af barnets eller den unges behov træffes konkret afgørelse herom af børn og unge-udvalget. Andre af udvalgets medlemmer indstillede, at plejefamilier skal have adgang til visse former for magtanvendelse efter de samme regler som opholdssteder og døgninstitutioner. En sidste andel af udvalgets medlemmer indstillede, at plejefamilier ikke skal have adgang til at anvende magt.

Magtanvendelsesudvalget vurderede videre, at reglerne om registrering og indberetning fremstår noget uklare, hvilket kan skabe forvirring. Udvalget anbefalede på den baggrund, at der sker en lovt teknisk præcisering og tydeliggørelse af reglerne, og at der med fordel kan

udarbejdes standardskemaer til brug for indberetningerne med henblik på at understøtte en ensartet praksis på anbringelsesstederne og i socialtilsynene.

Endelig fandt Magtanvendelsesudvalget, at der kan være et behov for at tydeliggøre klagereglerne, og at der skal tages særlige hensyn til børn og unge med nedsat funktionsevne i forhold til deres forudsætninger for at kunne påklage afgørelser.

Social- og Indenrigsministeriet kan tiltræde udvalgets anbefalinger. Det er ministeriets opfattelse, at plejefamilier, som overtager den daglige omsorg for et barn, i vidt omfang vil have samme handlemuligheder over for barnet som forældrene, men jo mere professionel relationen er mellem en voksen og et barn, jo større er behovet for, at der skal være en klar lovhjemmel, før indgreb kan foretages. Kommunale plejefamilier er familier, som i kraft af deres kompetencer og kvalifikationer er godkendte til at have børn og unge i pleje, som har et behov for særlig støtte, der ikke vurderes at kunne varetages i plejefamilier eller netværksplejefamilier. Det kan bl.a. være behandlingskrævende og udadreagerende børn, der, hvis de ikke kan rummes i den kommunale plejefamilie, vil skulle anbringes på enten på et opholdssted eller på en døgninstitution. Kommunale plejefamilier indtræder bl.a. i kraft af deres uddannelse og erfaring i en mere professionel relation til barnet eller den unge, som er anbragt, og der bør derfor være en egentlig hjemmel til at disse plejefamilier kan anvende mindre indgribende former for magt over for barnet eller den unge.

3.1.3.3. Den foreslåede ordning

Det foreslås i §§ 12-13 og 17-20 at videreføre de eksisterende bestemmelser i servicelovens §§ 123-123 med visse redaktionelle og sproglige ændringer. Der foretages samtidig en udvidelse af enkelte af disse bestemmelser, jf. nærmere nedenfor under afsnit 3.2.4. om tilbageholdelse og afsnit 3.2.5. om undersøgelse af person og opholdsrum.

De pågældende bestemmelser i serviceloven, herunder revisionsbestemmelsen vedrørende § 123 d, foreslås ophævet ved forslag til lov om ændring af lov om social service, lov om socialtilsyn og folkeskoleloven (konsekvensændringer som følge af lov om voksenansvar over for anbragte børn og unge), hvor der samtidig foretages en ændring af afgørelseskompetencen ved anbringelse på sikrede afdelinger.

Det foreslås desuden at videreføre de nuværende bestemmelser i § 1, stk. 1, 2. og 3. pkt. og § 1, stk. 2, §

2, stk. 1-3, § 7, stk. 2, § 14, stk. 1, § 20, stk. 1, § 30, stk. 1, § 39, stk. 1, §§ 40-41, § 42, stk. 2, § 43, stk. 2, § 44, stk. 3, §§ 45-46 og §§ 48-49 i magtanvendelsesbekendtgørelsen omhandlende fysisk magtanvendelse, betingelserne for at der kan ske anbringelse på sikrede og særligt sikrede afdelinger, samt isolation på sikrede og særligt sikrede afdelinger, tilsyn og klageadgang. Der foretages i den forbindelse visse redaktionelle og sproglige ændringer, se forslagens § 10 og §§ 14-16. Det foretages samtidig en præcisering af kriterierne for, at personale på opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, kan anvende fysisk magt i form af, at barnet eller den unge fastholdes eller føres til et andet opholdsrum. Med forslaget i § 10 vil et barn eller en ung, som er anbragt, kunne fastholdes, når barnet eller den unge udviser en adfærd, der er til fare for barnet eller den unge selv, de øvrige anbragte børn og unge eller personalet, og barnet eller den unge ved magtanvendelsen forhindres i at skade sig selv eller andre.

Det foreslås samtidig i § 8 at præcisere, at der kan anvendes mindre indgribende fysisk magt i form af kortvarig fastholdelse eller bortvisning af barnet eller den unge fra fællesskabet, når dette vurderes at være absolut nødvendigt af hensyn til blandt andet tryghed og trivsel på anbringelsesstedet. Adgangen til kortvarigt at fastholde eller bortvise et barn eller en ung skal ikke registreres og indberettes. Det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med et anbringelsessted efter lov om socialtilsyn, fører som led heri tilsyn med anbringelsesstedets anvendelse af reglerne i denne lov, herunder kortvarig fastholdelse og bortvisning. For at sikre, at kommunale plejefamilier har de samme redskaber til at udøve den nødvendige omsorg over for anbragte børn og unge som almindelige plejefamilier i de familielignende rammer i deres eget hjem, indføres der endvidere lovhjemmel til, at generelt godkendte kommunale plejefamilier får adgang til at anvende kortvarig fastholdelse og bortvisning samt afværgehjælp, jf. nærmere nedenfor under afsnit 3.2.2. om afværgehjælp samt under afsnit 3.1.1. om voksenansvar og adgangen til at foretage indgreb som led i den daglige omsorg for en tydeliggørelse af alle anbringelsessteders ansvar for at varetage den daglige omsorg. Endvidere foreslås det med § 7 at samle og præcisere de generelle principper for magtanvendelse.

Endelig foreslås det i §§ 21-23 at tydeliggøre de gældende regler om registrering og indberetning samt klagereglerne. Der vil blive udarbejdet et standardske-

ma til brug for anbringelsesstedernes registrering og indberetning med henblik på at smidiggøre processen.

Der vil blive udarbejdet informationsmateriale målrettet anbragte børn og unge og deres forældre om børns og unges rettigheder i relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, samt undervisningsmateriale målrettet bl.a. anbringelsessteder om, hvordan man iagttager børns og unges rettigheder og adgangen til at foretage indgreb heri.

3.1.4. Etablering af hjemmel til anvendelse af rusmiddeltest med samtykke

3.1.4.1. Gældende ret

En rusmiddeltest med henblik på at kontrollere, hvorvidt et barn eller en ung benytter sig af rusmidler, forudsætter samtykke og må ikke udgøre en uforholdsmæssig begrænsning i barnets eller den unges ret til privatliv.

Adgangen til at anvende rusmiddeltest over for anbragte børn og unge er ikke reguleret i dag.

3.1.4.2. Overvejelser

Kortlægningen af magtanvendelse over for anbragte børn og unge viser, at en stor del af de adspurgte institutioner i praksis anvender urinprøver som test for rusmidler. Den mest udbredte årsag til at institutionerne beder et barn eller en ung om at aflægge en urinprøve, er, at der er konkret mistanke om narkotikamisbrug. En tredjedel af de adspurgte opholdssteder og ca. en femtedel af døgninstitutionerne anvender imidlertid urinprøver rutinemæssigt.

Erfaringer fra bl.a. Folketingets Ombudsmands tilsynsbesøg på en række socialpædagogiske opholdssteder viser tilsvarende, at de anbragte børn og unge bliver bedt om at aflægge urinprøve i forskellige situationer. Det kan f.eks. være, når en ung, der tidligere har haft misbrugsproblemer, har været på besøg udenfor anbringelsesstedet, eller når den unges sagsbehandler ønsker, at der bliver taget en prøve. Det er frivilligt, om de anbragte børn og unge vil aflægge en urinprøve, men i praksis har det i nogle tilfælde vist sig at have konsekvenser, hvis barnet eller den unge nægter at medvirke.

Magtanvendelsesudvalget har drøftet anvendelsen af rusmiddeltest over for anbragte børn og unge. Det er udvalgets opfattelse, at der kan være et behov for at kontrollere, om et barn eller en ung benytter sig af rusmidler. Både af hensyn til barnet eller den unge

selv, men også af hensyn til de øvrige børn og unge på anbringelsesstedet. Flertallet i Magtanvendelsesudvalget anbefalede på den baggrund, at der etableres en klar og afgrænset lovhjemmel til, at et anbragt barn eller en ung kan give samtykke til at aflægge en rusmiddeltest, hvis der på baggrund af konkrete omstændigheder er mistanke om, at vedkommende har indtaget rusmidler. Udvalget anbefalede, at adgangen hertil betinges af samtykke fra barnet eller den unge selv samt for børn under 12 år ligeledes af samtykke fra forældremyndighedsindehaveren. Udvalget anbefalede, at samtykket først blev afgivet i den konkrete situation, og kun var gældende i denne situation og dermed ikke i forhold til eventuel fremtidige rusmiddeltest.

Social- og Indenrigsministeriet kan tiltræde udvalgets anbefalinger om etablering af en klar hjemmel for anvendelse af rusmiddeltest med samtykke. Ministeriet finder, at det er afgørende at institutionerne har de nødvendige redskaber til at skabe sunde og trygge rammer for de anbragte børn og unge samt de nødvendige redskaber til at hjælpe børn og unge ud af et potentielt misbrug. Det er derfor problematisk, at der hersker uklarhed om, hvorvidt opholdssteder og døgninstitutioner har mulighed for at kontrollere, om et barn eller en ung benytter sig af rusmidler.

Et samtykke til en rusmiddeltest kan have stor betydning for det enkelte barn eller den enkelte unge. Både i forhold til at kunne afkræfte en mistanke om misbrug, men også forebyggende som led i en pædagogisk indsats, så barnet eller den unge velvidende om, at misbrug vil kunne opdages, støttes i at holde sig fra rusmidler. I den forbindelse er det dog vigtigt, at barnet eller den unge ikke føler sig presset til at samtykke til en rusmiddeltest.

Ministeriet finder, at der bør være tale om et informeret samtykke, således at barnet eller den unge skal informeres om reglerne for aflæggelse af rusmiddeltest forud for afgivelse af et generelt samtykke til anvendelse af rusmiddeltest. Barnet eller den unge, samt for børn under 12 år forældremyndighedsindehaveren, bør have afgivet det generelle samtykke før end rusmiddeltest kan finde anvendelse. Samtykket bør ikke afgives i de konkrete situationer, hvor barnet eller den unge formodes at være påvirket af euforiserende stoffer m.v. Rusmiddeltest bør kun kunne anvendes, når barnet eller den unge medvirker frivilligt hertil. Der bør fra centralt hold fastsættes kriterier for anvendelse af rusmiddeltest for at understøtte, at der ikke anvendes mere indgri-

bende metoder over for det pågældende barn eller den pågældende unge, end formålet tilsiger.

3.1.4.3. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at der etableres hjemmel til, at opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, kan foretage en rusmiddeltest, når et barn eller en ung har et misbrug, eller der er konkrete grunde til at antage, at barnet eller den unge har indtaget rusmidler. Barnet eller den unge skal forinden have afgivet et generelt samtykke til aflæggelse af rusmiddeltest.

Forslaget i § 6 har til formål at sikre det anbragte barns eller den anbragte unges sundhed og udvikling ved enten at hjælpe den pågældende med at komme ud af et misbrug eller ved at forebygge et potentielt misbrug. Forslaget har endvidere til formål at sikre et godt og stabilt miljø for de øvrige anbragte børn og unge på anbringelsesstedet, hvor der ikke forekommer euforiserende stoffer m.v. Endelig skal forslaget skabe klarere retningslinjer for, hvornår og under hvilke omstændigheder rusmiddeltest kan anvendes.

Rusmiddeltesten vil kun kunne anvendes, hvis barnet eller den unge har et misbrug, eller der er konkrete grunde til at antage, at barnet eller den unge er påvirket af hash eller andre euforiserende stoffer.

Anvendelse af rusmiddeltest med barnets eller den unges samtykke indebærer, at personalet skal informere barnet eller den unge om reglerne for aflæggelse af rusmiddeltest forud for afgivelse af et generelt samtykke til anvendelse af rusmiddeltest, således at barnet eller den unge ved, hvad der gives samtykke til. Vurderes det relevant at anvende en rusmiddeltest over for et barn under 12 år, skal forældremyndighedsindehaveren forinden have samtykket til, at barnet kan aflægge en rusmiddeltest.

Anvendelse af rusmiddeltest kan kun ske, når barnet eller den unge medvirker frivilligt til aflæggelsen heraf. Manglende medvirken til en rusmiddeltest må ikke sanktioneres af personalet.

Der vil blive fastsat nærmere retningslinjer for anvendelse af rusmiddeltest, herunder vedrørende fremgangsmåden og krav til indholdet af samtykket.

3.2. Udvidelse af adgangen til magtanvendelse over for anbragte børn og unge

3.2.1. Magtanvendelse på interne skoler

3.2.1.1. Gældende ret

Efter folkeskolelovens § 20, stk. 5, kan specialundervisning indrettes på opholdssteder eller døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6 (såkaldte interne skoler). Kommunalbestyrelsen kan efter overenskomst med et i kommunen beliggende opholdssted eller en døgninstitution henvise elever til specialundervisning på en intern skole på institutionen, jf. folkeskolelovens § 22, stk. 5, 2. pkt. En elev kan henvises til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand på en intern skole på en institution, hvis eleven er anbragt på en institution, og det vil være mest hensigtsmæssigt at undervise eleven i kortere eller længere tid på en intern skole på denne eller en anden institution, f.eks. på grund af elevens adfærdsvanskeligheder. Begrebet interne skoler omfatter således de tilfælde, hvor én eller flere elever er henvist til specialundervisning eller anden socialpædagogisk bistand på et opholdssted eller en døgninstitution, herunder på en sikret afdeling eller døgninstitution.

Undervisningen på de interne skoler tilrettelægges efter folkeskolelovens regler om specialundervisning og anden socialpædagogisk bistand. Som følge heraf er det folkeskolelovens regler om magtanvendelse, der finder anvendelse på de interne skoler.

De gældende regler om magtanvendelse i folkeskolen fremgår af § 10 i bekendtgørelse nr. 697 af 23. juni 2014 om fremme af god orden i folkeskolen. Det fremgår heraf, at en elev, over for hvem der anvendes magt for at afværge, at eleven udøver vold mod sig selv eller andre eller ødelægger eller beskadiger ting, af den undervisende personale omgående kan udelukkes fra klassen. Udelukkelsen er betinget af, at eleven i udelukkelsestiden er under fornødent tilsyn. Det fremgår videre, at underviseren ved udelukkelse af en elev fra klassen omgående skal underrette skolens ledelse, hvorefter ledelsen træffer beslutning om de nødvendige videre foranstaltninger. Det fremgår også, at det i øvrigt er lovgivningens almindelige regler om nødværge, nødret og lovlig retshåndhævelse, jf. straffeloven og retsplejeloven, der gælder. Endelig fremgår det, at legemlig afstraffelse og nedværdigende behandling ikke er tilladt, og at der i fornødent omfang kan anvendes magt for at afværge, at en elev øver vold mod sig selv eller andre eller ødelægger eller beskadiger ting.

Henvisning af en elev til specialundervisning eller anden specialpædagogisk bistand i en privat, selvejende eller regionalt drevet institution er betinget af, at der på forhånd er indgået en overenskomst mellem institu-

tionen og kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen.

Anvendelse af magt over for elever på interne skoler skal indberettes til kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen, som fører tilsyn med undervisningen på interne skoler, jf. § 14, stk. 1, nr. 6, og § 15, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 702 af 23. juni 2014 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagtilbud og anbringelsessteder.

Serviceovens regler om magtanvendelse finder ikke anvendelse på den interne skole på anbringelsesstedet, hvilket betyder, at de ansatte på anbringelsesstedet vil skulle navigere efter to forskellige regelsæt i forhold til anvendelse af magt afhængig af, om børnene eller de unge befinder sig i en undervisningssituation på den interne skole.

3.2.1.2. Overvejelser

Det er uhensigtsmæssigt, at personalet på institutioner skal navigere efter to forskellige regelsæt i forhold til indsatsen over for det enkelte anbragte barn eller den unge. Det skaber således usikkerhed både for personalet, men også for de anbragte børn og unge om, hvilke beføjelser personalet har til at håndtere potentielle konflikter henholdsvis i den interne skole og på den øvrige del af institutionen.

Der er derfor behov for at sikre, at personalet har de samme redskaber, uanset om redskaberne anvendes i forbindelse med undervisningen eller uden for undervisningstiden - både af hensyn til det barn eller den unge der gribes ind over for, men også af hensyn til de øvrige børn og unges læring og trivsel.

3.2.1.3. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at de interne skoler på opholdssteder og døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i service-loven omfattes af forslaget §§ 8-10 om kortvarig fastholdelse og bortvisning, afværgehjælp og fysisk magtanvendelse. For nærmere om kortvarig fastholdelse og bortvisning samt fysisk magtanvendelse og afværgehjælp henvises til afsnit 3.1.3. om videreførelse og præcisering af de eksisterende regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge samt afsnit 3.2.3 om afværgehjælp.

Det foreslås, at udvidelsen af reglerne anvendelsesområde kommer til at omfatte de ansatte på institutionen, der udfører pædagogisk arbejde eller undervisning og har deres primære ansættelse på den interne skole.

Hvis en lærer eller pædagog m.v. har sin primære ansættelse på institutionen, vil den pågældende med forslaget fremover være omfattet af samme regelsæt i forbindelse med vedkommendes opgaver på den interne skole som i forbindelse med øvrige opgaver på institutionen. En lærer, der ikke har sin primære ansættelse på institutionen, vil ikke være omfattet af regelsættet. Sidstnævnte vil derfor fortsat skulle agere efter folkeskolelovens regler om magtanvendelse. Som en konsekvens af ovenstående foretages der samtidigt en ændring af folkeskolelovens § 52, jf. § 4, nr. 1, i det samtidigt fremsatte forslag til lov om ændring af lov om social service, lov om socialtilsyn og folkeskoleloven (konsekvensændringer som følge af lov om voksenansvar over for anbragte børn og unge).

Det foreslås, at de eksisterende regler om registrering og indberetning af magtanvendelse i magtanvendelsesbekendtgørelsen fremover også skal finde anvendelse på de tilfælde af magtanvendelse, der finder sted på en intern skole. En indberetning vil som følge heraf også skulle sendes til både den anbringende kommune og socialtilsynet. Da det er kommunalbestyrelsen i anbringelsesstedets beliggenhedskommune, der fører tilsyn med undervisningen på den interne skole, foreslås, at der ligeledes fremover skal ske indberetning til denne.

3.2.2. Afværgehjælp

3.2.2.1. Gældende ret

Efter de gældende regler i service-loven og magtanvendelsesbekendtgørelsen er det som udgangspunkt ikke muligt at anvende fysisk magt på anbringelsesstederne alene for at afværge eller forhindre en tingsskade, medmindre der er tale om så ekstraordinær en situation, at straffelovens regler om nødret finder anvendelse.

Ved risiko for personskade vil der kunne gribes ind med fysisk magt over for børn og unge anbragt på døgninstitutioner og opholdssteder, hvis barnet eller den unge samtidig udviser en sådan adfærd, at fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarlig, eller hvis det er for at forhindre personskade på barnet eller den unge selv eller på andre. Det følger af § 2 i magtanvendelsesbekendtgørelsen.

3.2.2.2. Overvejelser

Det hænder, at der på et anbringelsessted opstår en situation, hvor et anbragt barn eller ung i f.eks. et anfald af raseri ødelægger egne eller andres ting. I langt

de fleste tilfælde vil en medarbejder på anbringelsesstedet kunne tale barnet eller den unge fra den pågældende handling og på denne måde forhindre den forestående tingsskade.

Men der vil være situationer, hvor barnet eller den unge i den konkrete situation ikke kan nås med dialog. Som det fremgår af ovenstående, er der i disse tilfælde i dag kun adgang til at gribe ind, hvis barnet eller den unge er til fare for sig selv eller andre, eller hvis den konkrete situation er omfattet af straffelovens regler om nødret. I de situationer, der ikke er omfattet af ovenstående, har medarbejderne på anbringelsesstedet således ikke mulighed for at gribe ind og forhindre skaden. Det kan betyde, at barnet eller den unge pådrager sig et stort erstatningskrav eller får foretaget skade på noget af høj affektionsværdi enten for dem selv eller for andre.

Magtanvendelsesudvalget har diskuteret muligheden for at afværge, at et barn eller en ung ødelægger ejendom af stor værdi. Flertallet i udvalget finder, at ødelæggelse af ting og ejendom kan være velfærds- samt adfærdstruende og vurderer på denne baggrund, at der er et behov for fysisk at kunne gribe ind over for et barn eller en ung, der i en konkret situation ikke er i stand til at standse sig selv og derfor har behov for hjælp hertil. Udvalget anbefaler på denne baggrund, at der etableres hjemmel til, at et barn eller en ung, der ødelægger eller beskadiger egne eller andres ting af betydelig økonomisk værdi eller affektionsværdi, i særlige tilfælde kortvarigt kan fastholdes eller føres til et andet opholdsrum.

Social- og Indenrigsministeriet kan tiltræde udvalgets anbefalinger. Ministeriets finder, at episoder, hvor et barn eller en ung fortsætter med at gøre skade på mindre værdifulde genstande, ligeledes kan være skadende for et barn eller en ung. Det bør derfor også kunne gribes ind over for et barn eller en ung i sådanne situationer.

3.2.2.3. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at der etableres hjemmel til, at et barn eller en ung, der i et ikke ubetydeligt omfang ødelægger eller beskadiger egne eller andres ting, kortvarigt kan fastholdes eller føres til et andet opholdsrum af den kommunale plejefamilie eller personalet på anbringelsesstedet. Afværgehjælp vil kunne anvendes både, hvor barnet eller den unge ødelægger eller beskadiger en genstand af høj økonomisk værdi eller affektionsværdi,

og hvor barnet eller den unge fortsætter med at gøre skade på mindre ting.

Hjemlen vil alene gælde for døgninstitutioner, opholdssteder og generelt godkendte kommunale plejefamilier.

Afværgehjælpen skal foretage så skånsomt som muligt og under iagttagelse af proportionalitetsprincippet. Indgrebet må således ikke være mere indgribende end nødvendigt. Hvis det er muligt at hindre skaden på en mindre indgribende måde, f.eks. ved at tale barnet eller den unge fra det, er der således ikke adgang til at anvende afværgehjælp.

Anvendelse af afværgehjælp skal registreres og indberettes til den anbringende kommune og socialtilsynet. For nærmere om registrering og indberetning henvises til afsnit 3.1.3. om videreførelse og præcisering af eksisterende regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge.

3.2.3. Tilbageførelse

3.2.3.1. Gældende ret

Anbragte børn og unge har en grundlæggende ret til bevægelsesfrihed som beskrevet i afsnit 3.1.3. om videreførelse og præcisering af eksisterende regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge. Anbringelsesstederne har et ansvar for at tilrettelægge en hverdag med udviklende aktiviteter, hvor de voksne ud fra barnets eller den unges behov anviser, hvornår barnet eller den unge skal være på anbringelsesstedet eller i skole, og hvornår barnet eller den unge i øvrigt frit kan bevæge sig i og uden for anbringelsesstedet, herunder for at benytte sig af de tilbud der er i lokalområdet.

Der er mulighed for at foretage visse indgreb i et barns eller en ungs bevægelsesfrihed som led i den daglige omsorg over for barnet eller den unge, som beskrevet i afsnit 3.1.1. om voksenansvar og adgangen til at foretage indgreb som led i den daglige omsorg, eller hvis der er tale om en så ekstraordinær situation, at straffelovens regler om nødværge finder anvendelse.

Det følger herudover af magtanvendelsesbekendtgørelsen § 8, stk. 1, nr. 1, at der er adgang til at tilbageholde et anbragt barn eller en ung på en delvis lukket institution eller afdeling, hvis der er en begrundet formodning for, at barnet eller den unge vil rømme, og det er afgørende for den socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge tilbageholdes. Der skal endvidere

foreligge en risiko for, at barnets eller den unges udvikling eller sundhed vil lide alvorlig skade i forbindelse med en rømning.

Herudover kan opholdssteder og døgninstitutioner anvende fysisk magt i form af fastholdelse eller føren af et anbragt barn eller en anbragt ung til et andet rum inden for anbringelsesstedets rammer, hvis barnet eller den unge herved forhindres i at skade sig selv eller andre, eller hvis barnet udviser en sådan adfærd, at fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarlig, jf. § 2, stk. 1, i magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Opholdsstederne og døgninstitutionerne har imidlertid ikke mulighed for at tilbageføre et barn eller en ung, der stikker af eller forsøger at stikke af fra anbringelsesstedet og udviser en adfærd, der medfører en risiko for skade på barnet eller den unge selv eller andre, medmindre der er tale om situationer, hvor der kan gribes ind som led i omsorgspligten, eller der er tale om en så ekstraordinær situation, at der er adgang til nødværge efter straffelovens regler.

Efter politilovens § 2 har politiet bl.a. til opgave at yde andre myndigheder bistand efter gældende ret og udføre opgaver, der følger af gældende ret eller i øvrigt har en naturlig tilknytning til politiets virksomhed. På anmodning fra personalet på institutionerne vil politiet således kunne bistå institutionerne med foreløbige foranstaltninger.

3.2.3.2. Overvejelser

Kortlægningen af magtanvendelse over for anbragte børn og unge viser, at særligt personalet på åbne opholdssteder og døgninstitutioner oplever, at de i situationer, hvor et anbragt barn eller en ung stikker af, har svært ved at gribe ind og forhindre barnet eller den unge i at gøre skade på sig selv eller andre.

Når et anbragt barn eller en ung forlader et anbringelsessted eller udebliver efter aftalt fravær, kan det have andre årsager, end at vedkommende er stukket af. Det er således vigtigt, at anbringelsesstedet snarest muligt prøver at finde årsagen til fraværet. I de fleste tilfælde vil anbringelsesstedet kunne få en dialog med barnet eller den unge med henblik på at sikre sig, at barnet eller den unge har det godt og vil komme tilbage til anbringelsesstedet. I andre tilfælde vil barnet eller den unge ikke selv have intentioner om at vende hjem, men ofte vil en socialpædagogisk indsats kunne overbevise barnet eller den unge herom.

I de få tilfælde, hvor et barn eller en ung ikke kan overbevises om at komme tilbage til anbringelsesste-

det, og hvor barnet eller den unge samtidig udviser en adfærd, der medfører en risiko for en skade på barnet eller den unge selv eller andre, kan der imidlertid være brug for, at anbringelsesstedet opsøger barnet eller den unge for at bringe vedkommende tilbage.

3.2.3.3. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at der etableres adgang til, at medarbejdere på opholdssteder og døgninstitutioner som led i omsorgspligten kan tilbageføre et anbragt barn eller en ung, der stikker af eller forsøger at stikke af fra anbringelsesstedet, når barnet eller den unge udviser en adfærd, der medfører en risiko for skade på barnet eller den unge selv eller på andre.

Forslaget medfører ikke, at personalet på opholdssteder og døgninstitutioner skal udføre politiopgaver i forbindelse med tilbageførelse af børn og unge. Samtidig er det væsentligt, at de ikke bringes i situationer, der kan udsætte dem selv for fare. I de tilfælde, hvor personalet vurderer, at tilbageførelse er nødvendig, men hvor de ikke finder det forsvarligt og proportionalt selv at gennemføre den, kan de anmode politiet om at bistå med tilbageførelsen. På anmodning fra personalet på institutionerne vil politiet, ligesom det gælder i dag, med henblik på at beskytte personalet kunne deltage i en tilbageførsel.

Anvendelse af tilbageførelse vil skulle registreres og indberettes til den anbringende kommune og socialtilsynet efter reglerne i forslaget § 21. For nærmere om registrering og indberetning henvises til afsnit 3.1.3. om videreførelse og præcisering af eksisterende regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge.

Hvis et barn eller en ung gentagne gange rømmer fra anbringelsesstedet, må den anbringende kommune overveje, om der er behov for en anden pædagogisk tilgang over for barnet eller den unge, og om barnet eller den unge skal anbringes på et andet anbringelsessted. Det kan f.eks. være på et anbringelsessted, der anvender nogle andre pædagogiske metoder, eller på en delvis lukket afdeling eller institution eller en sikret afdeling eller døgninstitution, hvor der er en udvidet adgang til tilbageholdelse af barnet eller den unge.

3.2.4. Tilbageholdelse

3.2.4.1. Gældende ret

Anbragte børn og unge har, jf. afsnit 3.1.3. om videreførelse og præcisering af eksisterende regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

over for anbragte børn og unge, en grundlæggende ret til bevægelsesfrihed. Anbringelsesstederne har et ansvar for at tilrettelægge en god, udviklende og tryk hverdag med behørig inddragelse af de anbragte børn og unge. De anbragte børn og unge skal som udgangspunkt aftale med personalet, hvornår de forlader anbringelsesstedet og med hvilket formål.

Det er ikke tilladt at anvende fysisk magt, når et barn eller en ung f.eks. forsøger at rømme fra et anbringelsessted efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6. Det er dog muligt at fastholde og tilbageholde et anbragt barn eller en ung på en delvis lukket institution eller afdeling, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsen § 8, stk. 1, nr. 1, og § 9, stk. 1, nr. 1, hvis der er en begrundet formodning for, at barnet eller den unge vil rømme, og det er afgørende for den socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge tilbageholdes. Det er endvidere et krav for brug af dette indgreb, at der er risiko for, at barnets eller den unges udvikling eller sundhed vil lide alvorlig skade i forbindelse med en rømning.

Samtidig kan opholdssteder og døgninstitutioner anvende fysisk magt i form af fastholdelse eller føren af et anbragt barn eller en anbragt ung til et andet rum inden for anbringelsesstedets rammer, hvis barnet eller den unge herved forhindres i at skade sig selv eller andre udviser en sådan adfærd, at fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarlig, jf. § 2, stk. 1, i magtanvendelsesbekendtgørelsen

Det følger herudover af § 123 c i serviceloven, at børn og unge-udvalget i opholdskommunen kan træffe afgørelse om, at børn og unge på opholdssteder og døgninstitutioner, jf. § 66, nr. 5 og 6, i serviceloven, kan tilbageholdes i op til 14 dage umiddelbart efter anbringelsen, når det må anses for at være af væsentlig betydning for at imødekomme et barns eller en ungs særlige behov for støtte, og det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om, hvor mange dage tilbageholdelsen skal vare inden for de første 14 dage af anbringelsen.

Tilbageholdelsen kan foretages af de ansatte på anbringelsesstedet ved at anvende fysisk magt i form af fastholdelse af barnet eller den unge for at forhindre den pågældende i at forlade anbringelsesstedet. Fysisk magt må dog ikke anvendes, hvis risikoen for, at barnet eller den unge forlader anbringelsesstedet, kan afværges på en mindre indgribende måde.

3.2.4.2. Overvejelser

Magtanvendelsesudvalg fandt, at der i praksis kan opstå situationer, hvor det kan være nødvendigt at hindre barnets eller den unges bevægelsesfrihed for at forhindre rømning. Udvalget var dog af den opfattelse, at en sådan adgang til tilbageholdelse aldrig bør være generel, bl.a. fordi der er tale om et indgreb i barnets eller den unges ret til at bevæge sig frit.

Social- og Indenrigsministeriet er ligeledes af den opfattelse, at der kan opstå situationer undervejs i en anbringelse, hvor der vurderes at være behov for at kunne tilbageholde barnet eller den unge for en kortere periode. Det kan f.eks. være i situationer, hvor barnet eller den unge har konflikter med andre unge eller familien eller ved pludselige hændelser som f.eks. et dødsfald, hvor barnet eller den unge ikke kan nås med dialog og pædagogiske redskaber alene.

Hvis der vurderes at være et konstant eller stort behov for at kunne tilbageholde et barn eller en ung på anbringelsesstedet, må den anbringende kommune overveje, om barnet eller den unge skal anbringes på et anbringelsessted, hvor der er udvidede muligheder for tilbageholdelse af det anbragte barn eller den unge. En sådan anbringelse vil kunne ske på en delvis lukket afdeling eller institution eller på en sikret afdeling eller døgninstitution, hvor der er mulighed for at aflåse vinduer og yderdøre.

Der kan dog opstå situationer i løbet af anbringelsen, hvor der vurderes alene at være behov for at hindre barnets eller den unges bevægelsesfrihed for en afgrænset periode, og hvor det vurderes at være et uforholdsmæssigt stort indgreb at flytte barnet eller den unge til et nyt anbringelsessted.

3.2.4.3. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at der etableres adgang til, at børn og unge-udvalget, også efter de første 14 dage af en anbringelse, kan træffe afgørelse om tilbageholdelse af barnet eller den unge i op til 14 dage, hvis det må anses for at være af væsentlig betydning for at imødekomme barnets eller den unges særlige behov for støtte, og det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling.

Udvidelsen er til brug for de situationer, hvor det, efter anbringelsen er iværksat, viser sig, at der er behov for at kunne beskytte barnet eller den unge mod at foretage handlinger, der kan medføre risiko for barnets eller den unges udvikling, f.eks. kriminalitet, stofmisbrug m.v. Således vil der som udgangspunkt kunne ske

tilbageholdelse af en ung i alt 2 gange 14 dage i løbet af en anbringelse.

Det foreslås endvidere, at der etableres adgang til, at kommunalbestyrelsen, hvis særlige forhold gør sig gældende, kan træffe afgørelse om forlængelse af børn og unge-udvalgets afgørelse om tilbageholdelse med op til yderligere 14 dage.

3.2.5. Undersøgelse af person og opholdsrum

3.2.5.1. Gældende ret

Det følger af servicelovens § 123 a, stk. 1, at en sikret afdeling eller døgninstitution uden retskendelse har adgang til at undersøge, hvilke effekter et barn eller en ung, der er anbragt i afdelingen/på institutionen, har i sin besiddelse i sit opholdsrum. Undersøgelsen af opholdsrummet kan foretages i forbindelse med, at barnet eller den unge anbringes, før og efter barnet eller den unge har haft besøg, samt før og efter barnet eller den unge har været fraværende fra afdelingen eller institutionen.

I forbindelse med undersøgelse af opholdsrummet er der i dag ikke adgang til at foretage en undersøgelse af barnets eller den unges person, medmindre der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, hvor besiddelsen medfører, at ordensbestemmelser ikke kan overholdes, eller sikkerhedshensyn ikke kan iagttages, jf. servicelovens § 123 a, stk. 2.

3.2.5.2. Overvejelser

Mange anbringelsessteder har i dag en husorden, hvor det bl.a. kan fremgå, hvilke effekter et barn eller en ung ikke må være i besiddelse af. Det kan f.eks. være euforiserende stoffer, våben og andre ting, der er til fare for de øvrige anbragte børn og unge samt personalet. Det er dog i praksis en udfordring for de sikrede afdelinger og institutioner at forhindre, at farlige genstande eller stoffer forekommer på stedet.

Det er væsentligt for indsatsen over for de anbragte børn og unge på sikrede institutioner og afdelinger, at den sikrede afdeling eller institution kan opretholde trygheden og sikkerheden for de anbragte børn og unge samt de ansatte.

Det er derfor af afgørende betydning, at der på de sikrede afdelinger og institutioner er mulighed for at sikre, at de anbragte børn og unge ikke er i besiddelse af ulovlige genstande såsom euforiserende stoffer og våben.

Magtanvendelsesudvalget har på baggrund af hensynet til de anbragte børns og unges sundhed og udvikling samt hensynet til sikkerheden og trygheden på anbringelsesstederne anbefalet, at den eksisterende adgang til, at sikrede afdelinger og institutioner kan undersøge barnets eller den unges opholdsrum, udvides til også at hjemle en adgang til undersøgelse af barnets eller den unges person, når barnet anbringes, før og efter barnet eller den unge har haft besøg, samt før og efter barnet eller den unge har været fraværende.

Social- og Indenrigsministeriet kan tiltræde udvalgets anbefalinger.

3.2.5.3. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at den eksisterende adgang i servicelovens § 123 a, stk. 1, til, at sikrede institutioner og afdelinger kan undersøge barnets eller den unges opholdsrum uden retskendelse i forbindelse med ankomst, fravær og besøg, udvides til også at omfatte undersøgelse af barnets eller den unges person. Undersøgelsen af barnets eller den unges person kan alene foretages ved klap uden på tøjet og ved undersøgelse af lommer og sko med henblik på at finde ulovlige genstande som f.eks. våben og stoffer.

Undersøgelse af barnets eller den unges person vil skulle registreres og indberettes efter de gældende regler. For nærmere om registrering og indberetning henvises til afsnit 3.1.3. om videreførelse og præcisering af eksisterende regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Der er i forbindelse med aftale om satspuljen for 2016 afsat en ramme på 13 mio. kr. årligt fra 2017 og frem til reglerne om voksenansvar.

Af den samlede ramme vedrører 3,6 mio. kr. statslige merudgifter til Statsforvaltningen, Domstolsstyrelsen og Ankestyrelsen. De kommunale merudgifter skal forhandles med kommunerne. Uforbrugte midler tilbageføres til satspuljen.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

Lovforslaget har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet.

6. Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget har ikke administrative konsekvenser for borgerne.

7. Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ikke miljømæssige konsekvenser.

8. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

9. Hørte myndigheder og organisationer mv.

Et udkast til lovforslag har i perioden 15. januar til 12. februar 2016 været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

3F - Fagligt Fælles Forbund, Advokatrådet, Ankestyrelsen, BUPL - Forbundet af Pædagoger og Klubfolk, Børn og Familier, Børnehjælpsdagen, Børnesagens Fællesråd, Børne og kulturchefforeningen, Børns Vilkår, Børnerådet, Danmarks lærerforening, Den Danske Dommerforening, Dansk Erhverv, Danske Handicaporganisationer, Danske Advokater, Dansk Arbejdsgi-

verforening, Dansk Industri, Dansk Socialrådgiverforening, Danske Regioner, Datatilsynet, Det Centrale Handicapråd, Dommerfuldmægtigforeningen, DUKH, Fabu, Fagligt selskab for sundhedsplejersker, FOA - Fag og Arbejde, Foreningen for ledere af sundhedsordninger for børn og unge, Foreningen af Døgn- og Dagtilbud for udsatte børn og unge (FADD), Foreningen af Socialchefer i Danmark, Foreningen af statsforvaltningsjurister, ForældreLANDSforeningen (FBU), Frederiksberg Kommune (Socialtilsyn Hovedstaden), Faaborg-Midtfyn Kommune (Socialtilsyn Syd), HK, Hjørring Kommune (Socialtilsyn Nord), Holbæk Kommune (Socialtilsyn Øst), Institut for Menneskerettigheder, KL, Kristelig fagbevægelse, Københavns Universitet, Landsforeningen BOPAM, Landsforeningens af kvindekrisecentre – LOKK, Landsforeningen af Ungdomsskoleledere, Livsværk, LOS – de private sociale tilbud, Plejefamiliernes Landsforening, Red Barnet, Rådet for Socialt Udsatte, Selveje Danmark, Silkeborg Kommune (Socialtilsyn Midt), Sjældne Diagnoser, Socialpædagogernes Landsforbund, Syddansk Universitet, TABUKA, Ungdommens Vel, Ungdomsringen, Ungdommens Røde Kors, Aalborg Universitet, Aarhus Universitet.

10. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/mindre udgifter	Negative konsekvenser/merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Lovforslaget medfører merudgifter for staten og kommunerne inden for en ramme på 13 mio. kr. fra 2017 og frem (2016-pl). Heraf vedrører 3,6 mio. kr. årligt staten.
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Med bestemmelsen, der er ny, indføres en formålsbestemmelse, hvor hovedsigtet med loven præsenteres. Formålet med loven er dels at fastslå anbringelsesstedernes adgang til som led i varetagelsen af den daglige omsorg at foretage indgreb i anbragte børns og unges selvbestemmelsesret. Bestemmelsen omfatter alle anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1. Forslaget er et led i tydeliggørelsen af, at anbringelsessteder som led i varetagelsen af den daglige omsorg over for anbragte børn og unge har adgang til at foretage indgreb over for børnene og de unge. Indgrebene kan være en indskrænkning af de anbragte børns og unges selvbestemmelsesret samt begrænse deres grundlæggende rettigheder, der følger af grundloven, EMRK, FN's Børnekonvention m.fl. Sådanne indgreb kan være påkrævede for at sikre et anbragt barns eller en ungs ret til omsorg. Indgrebet skal ske ud fra en konkret afvejning af barnets eller den unges ret til omsorg over for barnets eller den unges ret til selvbestemmelse og øvrige rettigheder.

Formålet med loven er endvidere at sikre de anbragte børns og unges retssikkerhed i forbindelse med, at der foretages sådanne indgreb. Forslaget indeholder således regler om, hvilke anbringelsessteder der under nærmere angivne kriterier kan foretage de nødvendige former for indgreb, samt en række procesregler om registrering og indberetning samt tilsyn og klage.

Formålsbestemmelsen skal ses i sammenhæng med forslagets § 2 om voksenansvar. De to bestemmelser danner tilsammen en overordnet ramme for forslagets øvrige bestemmelser.

Til § 2

Med bestemmelsen, der er ny, fastslås, at ansvaret for at varetage den daglige omsorg overgår fra forældrene til plejefamilierne og personalet på anbringelsesstederne, når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet.

Det er alene ansvaret for at varetage den daglige omsorg, der overgår til plejefamilier og personalet under anbringelsen. Barnets eller den unges forældremyndighedsindehavere bevarer således ansvaret for at udøve barnets eller den unges rettigheder på vegne af barnet eller den unge, herunder partsbeføjelser ved at optræde på barnets eller den unges vegne i forhold til administrative myndigheder og domstole.

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med forslagets § 1 om lovens formål, og bestemmelserne danner tilsammen en overordnet ramme for forslagets øvrige bestemmelser. Bestemmelsen skal endvidere ses i sammenhæng med servicelovens § 46, hvorefter indsatser skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste.

Med forslagets *stk. 1* fastslås, at ansvaret bl.a. indebærer, at plejefamilierne og personalet på anbringelsesstederne som led i varetagelsen af den daglige omsorg kan foretage nødvendige indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnets eller den unges interesser, herunder at barnets fysiske og psykiske behov opfyldes, og at barnet eller den unge opbygger kompetencer til at indgå i sociale relationer, trives og modtager læring.

Nogle af de elementer, som ansvaret for varetagelsen af den daglige omsorg over for børn og unge indebærer, er bl.a. at sikre, at barnets basale følelsesmæssige-, sundheds- og hygiejnebehov tilgodeses, at barnet eller den unge lærer at gebærde sig ud fra sociale normer, at barnet eller den unge passer sin skolegang, og at barnet eller den unge har adgang til fritidsinteresser og samvær med familie og øvrigt netværk.

Anbringelsesstedernes ansvar indebærer, at plejefamilier og personale i beskyttelsesøjemed, i tilfælde hvor barnet ikke selv ønsker det, kan være nødsaget til at foretage visse indgreb over for barnet. Det gælder både i faretilfælde, hvor de voksne må holde barnet tilbage fra at løbe ud på vejen, lege med en kniv eller kravle op på en høj stol. Men også på mere daglig basis, f.eks. i forbindelse med tandbørstning, hvis barnet ikke vil have tilstrækkeligt tøj på, ikke spændes fast i sikkerhedssele under en køretur osv.

Ansvaret indebærer endvidere, at plejefamilier og personale i opdragelsesøjemed i dagligdagssituationer kan hjælpe barnet til at sidde pænt ved bordet, få barnet ind/ud af en bus eller en bil eller i et afgrænset tidsrum sende barnet ind på sit værelse og lignende.

Endelig har plejefamilier og personale et særligt ansvar som følge af, at anbragte børn og unge kan være særligt udsatte. Det er derfor centralt, at anbringelsesstedet som led i udøvelsen af omsorg beskytter barnet eller den unge mod konkrete risikofaktorer, som det enkelte barn eller den unge kan være særligt sårbar over for. Dette kan f.eks. være relevant i relation til kriminelle miljøer eller netværk, der er præget af misbrug eller andre former for adfærd, som er skadelige for barnets eller den unges udvikling. Det kan således,

uanset at børn og unge generelt har en grundlæggende ret til bevægelsesfrihed, være en nødvendig omsorgshandling at stille sig i vejen foran hoveddøren for en ung, der er på vej ud f.eks. for at prostituere sig. Indgrebet bør her følges op med en pædagogisk indsats med det formål at få den unge til at afstå fra at fortsætte den selvskadende adfærd.

Med forslagets *stk. 2* fastslås, at vurderingen af, hvordan omsorgen for et barn eller en ung bedst varetages, skal ske ud fra en konkret afvejning af barnets eller den unges grundlæggende rettigheder og under hensyntagen til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne. Endvidere vil proportionalitetsprincippet skulle iagttages.

Hvor meget, plejefamilier eller personale kan gribe ind som led i den daglige omsorg over for et anbragt barn eller en ung, vil således afhænge af det aktuelle beskyttelses- eller opdragelseshensyn sammenholdt med barnets eller den unges øvrige rettigheder, som der potentielt foretages indskrænkninger i. Det må af hensynet til barnets eller den unges integritet indgå i vurderingen, hvilken alder barnet eller den unge har, samt på hvilket udviklingsstrin barnet eller den unge befinder sig. For mindre børn, der ikke kan overskue konsekvenserne af deres handlinger eller undladelser, må der antages at være en forholdsvis vid adgang til at foretage indgreb. Adgangen til at foretage indgreb – særligt i opdragelsesøjemed – er omvendt generelt mere begrænset i forhold til større børn. Det kan især over for små børn under skolealderen eller børn og unge med funktionsnedsættelser være nødvendigt at anvende fysisk guidning for at undgå, at barnets sundhed eller udvikling lider skade. Ved fysisk guidning forstås at lægge en arm om skulderen på et barn eller en ung for at angive, at man ønsker, at vedkommende skal følge med. Det kan f.eks. være relevant i situationer, hvor der er uoverensstemmelse mellem barnets eller den unges ageren og ønsker og plejefamiliernes eller personalets faglige vurdering af, hvad der er det bedste for den pågældende. Der kan også være tale om situationer, hvor barnet eller den unge ikke er i stand til selv at varetage f.eks. hygiejne, og hvor det henset til omsorgspligten er nødvendigt at gribe ind og sikre, at barnet f.eks. kommer i bad eller får skiftet en ble. Der kan således være behov for at fastholde barnet i hygiejnesituationer ved tandbørstning, badning, klipping af hår og negle, skiftning af bleer og bind, pleje af hud og fjernelse af madrester i kindpose og mundhule. I forhold til børn og unge med nedsat funktionsevne kan det

endvidere være nødvendigt at fastspænde barnet eller den unge med stofsele til en kørestol eller andet hjælpemiddel, seng, stol eller toilet for at hindre fald, hvor der er risiko for, at barnet eller den unge udsætter sig selv for personskade.

Der vil blive udarbejdet vejledningsmateriale, der beskriver grænsefladerne mellem retten til omsorg, herunder adgangen til at anvende fysisk guidning, og respekten for barnets eller den unges øvrige rettigheder så udtømmende som muligt med henblik på så vidt muligt at sikre, at der ikke eksisterer gråzoner.

Der vil løbende skulle foretages en afvejning af, om indgrebet fortsat er proportionalt, hvis situationen eskaleres. Det kan f.eks. være nødvendigt at guide barnet ved tandbørstning, men hvis barnet sætter sig fysisk i mod, skal det overvejes, om den øgede fastholdelse, der så vil være behov for, for at gennemføre tandbørstningen, står mål med det, der søges opnået med indgrebet.

Til § 3

Med bestemmelsen, der er ny, fastslås, hvilke bestemmelser der finder anvendelse over for anbragte børn og unge på de forskellige typer af anbringelsessteder, samt hvem der har beføjelse til at udføre de forskellige former for indgreb.

Det foreslås i *stk. 1*, at bestemmelserne i forslagets § 2 finder anvendelse over for børn og unge, der er anbragt på et anbringelsessted omfattet af servicelovens § 66, stk. 1. Det følger således af bestemmelsen, at alle anbragte børn og unge er omfattet af reglerne om voksenansvar.

Det foreslås i *stk. 2*, at reglerne i forslagets §§ 5-23 finder anvendelse over for børn og unge, der er anbragt på opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6. §§ 5-23 regulerer rammerne for ophold på opholdssteder og døgninstitutioner, magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, anvendelse af delvis lukkede eller sikrede døgninstitutioner mv. og registrering og indberetning samt klageadgang m.v. §§ 5-23 finder dog ikke anvendelse over for børn og unge, der er anbragt på pladser på efterskoler og frie kostskoler, der er godkendt af socialtilsynet som anbringelsessted efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i serviceloven.

Det foreslås i *stk. 3*, at bestemmelserne i forslagets §§ 7-9 finder anvendelse for børn og unge anbragt i kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede, jf. § 66, stk. 1, nr. 2, jf. § 66 a, stk. 1, nr. 1, i

serviceloven. De kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede, gives således adgang til kortvarig fastholdelse og bortvisning samt afværgehjælp, når det sker under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.

Det foreslås i *stk. 4*, at reglerne i §§ 5-9, 13-18 og 20-23 finder anvendelse over for unge over 18 år, hvis opholdet på et opholdssted eller en institution efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. § 765 i lov om rettens pleje, hvis opholdet sker som led i afsoning på baggrund af en idømt foranstaltning efter straffeloven, jf. § 78, stk. 2 i straffuldbyrdsloven, eller hvis opholdet er led i en idømt foranstaltning efter § 74 a i straffeloven. Bestemmelsen svarer til den gældende § 123, stk. 7, i serviceloven. Bestemmelsen sikrer, at de relevante indgrebsmuligheder også finder anvendelse over for unge over 18 år, der er anbragt af strafferetlige årsager. Børn og unge under 18 år, der er anbragt af strafferetlige årsager, er omfattet af stk. 2 i den foreslåede bestemmelse.

Til § 4

Med bestemmelsen, der er ny, fastslås, hvem der kan udføre de forskellige former for indgreb.

Det foreslås i *stk. 1*, at indgreb efter §§ 8-20 kan udføres af ansatte, der udfører pædagogisk arbejde på opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, der drives af en kommune, en region eller af private leverandører. Ved ansatte, der udfører pædagogisk arbejde, forstås ansatte, der har gennemført en pædagogisk uddannelse, eller som indgår i gennemførelsen af alment pædagogisk arbejde og varetager andre pædagogiske arbejdsopgaver på institutionen. Adgangen til at foretage indgreb efter de nævnte bestemmelser omfatter således ikke eventuelt øvrigt personale på institutionerne, f.eks. køkkenmedarbejdere, pedeller eller rengøringspersonale.

Det foreslås i *stk. 2*, at indgreb efter §§ 8-10 kan udføres af ansatte, der udfører pædagogisk arbejde eller undervisning og har deres primære ansættelse på interne skoler på opholdssteder og døgninstitutioner. Indgrebene skal ske under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter forslaget § 7. Ved primær ansættelse forstås mere end 50 procent af den samlede arbejdstid. En lærer eller pædagog m.v., som har sin primære ansættelse på institutionen, vil være omfattet

af de pågældende bestemmelser, mens en lærer eller pædagog m.v., som ikke har sin primære ansættelse på institutionen, ikke vil være omfattet af bestemmelserne. Sidstnævnte vil fortsat skulle agere efter folkeskolelovens regler om magtanvendelse, jf. § 10 i bekendtgørelse om fremme af god orden i folkeskolen. Forslaget skal bidrage til, at det personale, som er ansat på institutionen, har de samme beføjelser til at håndtere potentielle konflikter, uanset om de opstår i forbindelse med undervisningen eller uden for undervisningstiden. En ensretning er ønsket både af hensyn til det omhandlede barn eller den unge selv, men også af hensyn til de øvrige børns og unges læring og trivsel. Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger afsnit 3.2.1.

Det foreslås i *stk. 3*, at indgreb efter §§ 8-9 kan foretages af kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede, jf. § 66, stk. 1, nr. 2, jf. § 66 a, stk. 1, nr. 1, i serviceloven. Indgrebene skal ske under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter forslaget § 7. Forslaget skal understøtte, at kommunale plejefamilier, der i kraft af deres uddannelse og erfaring indtræder i en mere professionel relation til det anbragte barn eller den unge, har samme adgang til at foretage mindre indgribende former for magt som led i udøvelsen af den nødvendige omsorg over for de anbragte børn og unge, som almindelige plejefamilier har i de familielignende rammer i deres eget hjem.

Til § 5

Med bestemmelsen, der er ny, lovfæstes adgangen til at fastsætte husordner på opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6. Bestemmelsen fastslår således, at institutionerne kan udarbejde husordener med angivelse af de nærmere regler og retningslinjer for ophold på institutionen. Forslaget er en såkaldt kan-bestemmelse. Det er således op til den enkelte institution at afgøre, om de vil benytte sig heraf. I fald institutionen vælger at fastsætte en husorden, skal børnene og de unge, der er anbragt på stedet, gøres bekendt hermed.

Bestemmelsen indebærer, at der i en husorden kan fastsættes generelle ordensregler, som er nødvendige for at få institutionen til at fungere. Ordensreglerne skal være båret af saglige hensyn. Reglerne må således ikke gå videre, end hvad hensynet til institutionens formål og virke tilsiger, og må heller ikke udgøre en uforholdsmæssig begrænsning i de anbragte børns og unges rettigheder. Reglerne skal tage højde for, at børn og

unge med funktionsnedsættelser kan have særlige udfordringer i forhold til at kunne leve op til en husorden.

Det er institutionens ledelse, der har kompetence til at beslutte, om der skal fastsættes en husorden. Det kan være hensigtsmæssigt at udarbejde en husorden, der udstikker retningslinjer for den fælles dagligdag, og som sætter ord på, hvad der er acceptabelt på fællesarealer samt på institutionen som helhed. En husorden kan være et redskab til at lære anbragte børn og unge at begå sig i fælleskabet med de andre og understøtte, at personalet kan varetage deres opgaver bedst muligt. Opstilling af faste og klare rammer kan medvirke til at skabe en forudsigelig hverdag for de anbragte børns og unges opvækst, trivsel og udvikling samt medvirke til at forebygge konflikter og magtanvendelse.

Der vil blive udarbejdet vejledningsmateriale, som kan fungere som inspiration til, hvordan husregler kan udformes. Materialet vil give eksempler på, hvordan man kan udforme husregler, der ikke går videre, end hvad formålet tilsiger, og som er tilpasset den målgruppe, som husordenen retter sig til. En husorden kan med fordel udarbejdes under inddragelse af personalet og de anbragte børn og unge, der skal efterleve den, samt evt. deres forældre. Husordenen bør løbende tages op til revision på baggrund af erfaring ved brug i praksis.

En husorden kan bl.a. indeholde regler for måltider, brug af elektroniske kommunikationsmidler, besøgstider, hvornår der skal være ro på værelserne og retningslinjer for aktiviteter, som institutionen har uden for matriklen. Institutionerne kan f.eks. fastsætte generelle retningslinjer for adgang til og brug af elektroniske medier i forbindelse med måltider og om natten med henblik på at lære de anbragte børn og unge at begå sig i fælleskab, samt sikre at børnene og de unge får deres nattesøvn. Det kan også af hensyn til fælleskabet være nødvendigt at fastsætte regler om, at samtale i mobiltelefon ikke skal foregå i fællesrum, men derimod kan ske på børnenes og de unges værelser. Institutionerne kan tilsvarende fastsætte rammer for udenforståendes besøg, herunder for gæsternes ophold og færd på stedet. En husorden kan derimod ikke fastsætte regler, der helt afskærer de anbragte børns og unges adgang til f.eks. bevægelsesfrihed, samvær med eller besøg af andre eller til elektronisk kommunikation og medier. Fastsatte husordner skal som udgangspunkt gælde for alle på institutionen, medmindre der er saglige grunde til at gøre forskel. F.eks. kan sengetider

afhænge af alder, og der kan tages særlige hensyn til børn og unge med funktionsnedsættelser.

Husordner bør være nedskrevne og skal være kendt af de personer, som forventes at overholde reglerne. De anbragte børn og unge skal derfor gøres bekendt med husorden. Dette kan med fordel ske ved, at husorden udleveres til barnet eller den unge samt forældremyndighedsindehaverne ved anbringelsens start. Hvis reglerne efterfølgende ændres, bør såvel de anbragte børn og unge som deres forældre orienteres herom. I forhold til børn og unge med kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse skal det sikres, at barnet eller den unge bliver gjort bekendt med reglerne på en for den enkelte forståelig og tilgængelig måde.

Ved brud på husordner skal institutionen gå pædagogisk til værks og tale med barnet eller den unge om, hvordan barnet eller den unge har brudt reglen, og hvordan det kan rettes op. Husordner kan kun håndhæves ved brug af magt i det omfang de særskilte kriterier herfor er opfyldt, jf. bemærkningerne til forslaget §§ 8-12 og 18-20.

Til § 6

Med bestemmelsen, der er ny, indføres en klar lov hjemmel til, at opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, kan foretage en rusmiddeltest, når barnet eller den unge har et misbrug, eller der er konkrete grunde til at antage, at barnet eller den unge har indtaget rusmidler.

Det foreslås i *stk. 1*, at det er et kriterium for anvendelse af rusmiddeltest, at barnet eller den unge har et misbrug, eller der er konkrete grunde til at antage, at et barn eller en ung har indtaget rusmidler. En rusmiddeltest vil således kun kunne anvendes, hvis barnet eller den unge har et misbrug, eller der er konkrete grunde til at antage, at barnet eller den unge er påvirket af hash eller andre euforiserende stoffer. Det kan f.eks. være barnets eller den unges adfærd i den konkrete situation, der giver mistanke om rusmiddelpåvirkning. Det bør også give anledning til mistanke, hvis et barn eller en ung generelt begynder at udvise en ændret adfærd og f.eks. begynder at omgås andre børn eller unge med et misbrug, ofte tager ind i nærheden af et sted som er kendt for at man kan købe stoffer der, eller begynder at sælge ud af sine ting for at finansiere et potentielt misbrug. Endelig kan kendskab til barnets eller den unges baggrund og årsag til anbringelsen, herunder viden om eventuelt tidligere misbrug indgå i vurderingen.

Forud for anvendelse af rusmiddeltest skal barnet eller den unge have afgivet et generelt samtykke til aflægelse af rusmiddeltest. Samtykket afgives for en ubegrænset tidsperiode, men ville altid kunne trækkes tilbage, jf. endvidere bemærkningerne nedenfor til stk. 3. For børn og unge under 12 år skal forældremyndighedsindehaveren forinden have samtykket til, at barnet i konkrete situationer kan aflægge en rusmiddeltest. Forældremyndighedsindehaverens samtykke kan med fordel indhentes i forbindelse med anbringelsen, men også undervejs i anbringelsesforløbet kan der indhentes samtykke, hvis dette ikke tidligere er afgivet, og der efterfølgende vurderes at kunne opstå behov for anvendelse af rusmiddeltest.

Det foreslås i *stk. 2*, at barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaveren forud for afgivelse af et generelt samtykke om anvendelse af rusmiddeltest skal informeres om muligheden for at aflægge rusmiddeltest og reglerne for afgivelse af samtykke til samt gennemførelse af en sådan test. Informationen skal være fyldestgørende, så barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaveren bliver bevidst om og på forhånd kan tage stilling til, hvad han eller hun giver samtykke til, hvis der senere opstår behov for aflæggelse af rusmiddeltest. Informationen om reglerne for rusmiddeltest vil kunne indgå som led i den generelle information om relevante regler for anbringelsen, herunder f.eks. anbringelsesstedets eventuelle husorden, som gives til barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaveren i forbindelse med anbringelsen.

Det foreslås i *stk. 3*, at anvendelse af rusmiddeltest kun kan ske, når barnet eller den unge medvirker frivilligt til aflæggelse af testen. Det skal således være muligt for barnet eller den unge at undlade at medvirke til aflæggelse af en rusmiddeltest, uden at dette får negative konsekvenser for vedkommende.

Det foreslås i *stk. 4*, at social- og indenrigsministeren får hjemmel til at fastsætte nærmere regler om anvendelse af rusmiddeltest efter stk. 1-3. Hjemlen vil blive anvendt til at fastsætte regler om fremgangsmåden ved anvendelse af rusmiddeltest, herunder om krav til indholdet af samtykket, at anvendelse af rusmiddeltest altid vil skulle ske efter sundhedsfaglige forskrifter, samt at forældremyndighedsindehaveren til unge på 12 år og opefter samt barnet eller den unges sagsbehandler skal orienteres om anvendelse af rusmiddeltest for at sikre overensstemmelse med barnets eller den unges handleplan.

Til § 7

Bestemmelsen, der er ny, viderefører de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten i magtanvendelsesbekendtgørelsen § 1, stk. 1, 2. og 3. pkt., samt § 1, stk. 2, 1. pkt. Bestemmelsen lovfæster endvidere principper for magtanvendelse, der hidtil kun har været beskrevet på vejledningsniveau i vejledningen om magtanvendelse, så de fremstår samlet med henblik på en tydeliggørelse af, hvilke principper der skal iagttages ved indgreb efter forslaget § 8-20.

Med forslaget *stk. 1* fastslås, at magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten kun må anvendes undtagelsesvist og aldrig må erstatte omsorg og socialpædagogisk indsats.

Udgangspunktet er, at der ikke skal anvendes magt over for anbragte børn og unge. Anvendelse af magt kan dog være påkrævet for at sikre anbragte børns og unges ret til omsorg. Indgrebsmulighederne i forslaget § 8-20 beskriver således, i hvilke situationer der undtagelsesvist må anvendes magt.

Magtanvendelse efter disse bestemmelser må aldrig træde i stedet for omsorg og socialpædagogisk indsats. Magt må således ikke anvendes forebyggende, f.eks. i tilfælde hvor et barn eller en ung tidligere har udvist en adfærd, hvor det var nødvendigt at gribe ind med magt. Det bør i stedet tilstræbes at afdække årsagerne til de adfærdsmønstre, der ledte op til magtanvendelsen, og søges at undgå situationer, hvor behovet for magtanvendelse kan opstå, f.eks. ved at ændre på rutiner. Opdræk til konflikter skal altid forsøges afværget ved brug af socialpædagogiske metoder. Magt kan således kun anvendes som en sidste udvej i forsøget på at hjælpe et barn eller en ung efter alle pædagogiske muligheder er udtømt.

Det bør altid overvejes, hvilke konsekvenser anvendelsen af magt kan have for relationen og tilliden mellem barnet eller den unge og den pågældende medarbejder.

Anbringelsesstederne skal arbejde ud fra en pædagogisk tilgang, der forebygger magtanvendelser, så de så vidt mulig undgås, samt følge op på eventuelle magtanvendelser med henblik på løbende læring og forbedring af indsatsen.

Med bestemmelsens *stk. 2* fastslås, at der forud for enhver form for magtanvendelse og andre indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret skal foretages, hvad der er muligt for at opnå barnets eller den unges frivillige medvirken til en nødvendig foranstalt-

ning. Det følger heraf, at anbringelsesstedet altid først skal forsøge gennem dialog og pædagogiske virkemidler at få barnet eller den unge til frivilligt at samarbejde om en påkrævet indsats. Det kan f.eks. ske ved at forklare det omhandlede barn eller den unge, hvorfor der er behov for at iværksætte indsatsen over for vedkommende, hvad den nærmere indebærer, og hvorfor det er nødvendigt med pågældendes medvirken. Der skal i den forbindelse tages hensyn til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne.

Med bestemmelsens *stk. 3* fastslås, at magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal afpasses efter forholdene i den enkelte situation og skal stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået med indgrebet. Magtanvendelse skal begrænses til det absolut nødvendige, og er mindre indgribende foranstaltninger tilstrækkelige, skal disse anvendes. Bestemmelsen er et udtryk for, at enhver magtanvendelse skal ske under iagttagelse af proportionalitetsprincippet. Ved anvendelse af magt skal der tages højde for de konkrete omstændigheder, og der skal foretages en konkret afvejning og vægtning af hensynet til det omhandlede barns eller den unges rettigheder, der gøres indgreb i, og nødvendigheden og forholdsmæssigheden af de hensyn, der begrunder indgrebet. Den anvendte magt skal stå mål med det formål, der ligger bag indgrebet i barnets eller den unges rettigheder.

Med bestemmelsens *stk. 4* fastslås, at magtanvendelse skal udøves så skånsomt og kortvarigt, som omstændighederne tillader, og med størst mulig hensyntagen til barnets eller den unges integritet samt andre tilstedeværende, således at der ikke forvoldes unødigt krænkelser eller ulempe. Ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling er ikke tilladt. Herved forstås, at måden, hvorpå der gribes ind, skal være så skånsom som mulig og vare så kort tid som mulig. Ved personlig integritet forstås, at børn og unge skal beskyttes mod indgreb i den fysiske integritet i form af f.eks. udnyttelse, ydmygelse og krænkelser. Børn og unge skal endvidere behandles med respekt for deres person, herunder beskyttes mod følelsesmæssige overgreb og offentlig udlevering.

Der skal tages højde for evt. andre tilstedeværendes overværelse af episoden. Dette skyldes dels hensynet til det omhandlede barn eller unge, så magtanvendelsen ikke krænker den pågældende unødigt og får karakter af ydmygende, hånende eller nedværdigende behandling. Ydmygende, hånende eller nedværdigende behandling er karakteriseret ved tilsigtet eller utilsigtet at

nedgøre et barn eller en ung i vedkommendes egne og eventuelt også andres øjne. Ydmygelsen forøges, hvis den finder sted i offentligheden og dermed potentielt overværes af andre. Som eksempler på ydmygende, hånende eller nedværdigende behandling kan nævnes at omtale barnet eller den unge i negative vendinger i barnets eller den unges samt eventuel andet personales eller andre anbragte børns og unges påhør, at gøre grin med et barn eller en ung over for andre, at undlade at gribe ind og påtale at andre gør grin med barnet eller den unge, at vedvarende kommentere og korrigere eller konsekvent at behandle eller omgås et barn eller en ung negativt. Oprensningen er ikke udtømmende. Der eksisterer ligeledes et hensyn til de andre anbragte børn og unge, for hvem overværelsen af magtanvendelse kan være en voldsom oplevelse. Det kan f.eks. være, at der blandt de andre kan være børn og unge, der er anbragt pga. omsorgsvigt i form af vold i hjemmet.

Med bestemmelsens *stk. 5* fastslås, at magtanvendelse, som akut er nødvendig, og som ikke er omfattet af §§ 8-12, skal vurderes efter straffelovens bestemmelser om nødværge, jf. straffelovens § 13.

Efter § 13 i straffeloven er handlinger, der foretages i nødværge, straffri. Nødværge kan anvendes for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb. Nødværge kan kun anvendes mod den eller dem, der foretager det uretmæssige angreb. Nødværge kan anvendes mod et barn, herunder et barn under den kriminelle lavalder. Det uretmæssige angreb kan f.eks. være et angreb på en person eller på ting.

Det er en betingelse for straffrihed, at nødværgehandlingen er både nødvendig og forsvarlig. En nødværgehandling er nødvendig, når handlingen er det der skal til for at afværge det uretmæssige angreb. Hvis det uretmæssige angreb kunne være afværget på en mindre indgribende måde, har nødværgehandlingen ikke været nødvendig. Om en nødværgehandling er forsvarlig er navnlig et spørgsmål om proportionalitet. Der skal være et rimeligt forhold mellem nødværgehandlingen, og det eller den, der er udsat for et uretmæssigt angreb, og som nødværgehandlingen skal beskytte. Ved vurderingen af forsvarligheden skal der tages hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning. Anvendelse af nødværgeret vil skulle registreres og indberettes efter forslaget § 21.

Med bestemmelsens *stk. 6* fastslås, at brug af magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten ikke er tilladt i straffe- eller behandlingsøjemed. Det betyder, at man ikke må anvende magt med det formål

at straffe et barn eller en ung. Det betyder også, at man ikke med magt kan tvinge et barn eller en ung til at deltage i pædagogiske eller andre behandlingsmæssige tiltag. Magt kan således kun anvendes, når de særskilte kriterier i medfør af hjemlerne i forslaget § 8-20 er til stede.

Med bestemmelsens *stk. 7* fastslås, at iværksatte indgreb straks skal bringes til ophør, når betingelserne herfor ikke længere er til stede. Det følger heraf, at der løbende skal foretages en vurdering af, om betingelserne for et iværksat indgreb fortsat er til stede. Når det ikke længere er tilfældet, skal indgrebet straks bringes til ophør.

Til § 8

Med bestemmelsen, der er ny, indføres en lovhjemmel til, at personale på opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, samt kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede, jf. § 66 a, stk. 1, nr. 1, i serviceloven, kortvarigt kan fastholde eller bortvise et barn eller en ung fra fællesskabet på anbringelsesstedet. Ansatte, der udfører pædagogisk arbejde eller undervisning på interne skoler på opholdssteder og døgninstitutioner er tillige omfattet af bestemmelsen, jf. forslaget § 4, stk. 2.

Med bestemmelsens *stk. 1* fastslås, at kortvarig fastholdelse og bortvisning kan ske, når det vurderes at være nødvendigt af hensyn til anbringelsesstedets ansvar for at varetage den daglige omsorg, eller af hensyn til tryghed og trivsel på anbringelsesstedet i de tilfælde, hvor barnet eller den unge generer eller udøver chikane over for de øvrige anbragte børn og unge eller personalet.

Ved kortvarig fastholdelse forstås, at man kortvarigt tager fat i eller holder fast om barnet eller den unge for at markere, at den uønskede adfærd skal bringes til ophør. Ved bortvisning forstås, at barnet eller den unge vises bort fra situationen, før den eskalerer yderligere. Det kan f.eks. ske ved, at man kortvarigt lægger en arm om skulderen på barnet eller den unge, og på den vis får barnet eller den unge til at følge med væk fra episoden.

Begrebet kortvarigt retter sig mod varigheden af selve indgrebet fra personalets eller de kommunale plejefamiliers side og ikke mod den situation, som barnet eller den unge fjernes fra. Det er ikke muligt at definere en øvre tidsgrænse for, hvad der anses som kortvarigt. Det vil bero på en individuel vurdering af de konkrete omstændigheder, herunder til barnets eller den unges al-

der, modenhed og funktionsevne samt under iagttagelse af proportionalitetsprincippet. Det vil f.eks. falde inden for bestemmelsen at tage fat i og fastholde et barn eller en ung, der chikanerer de øvrige anbragte børn og unge, i nogle sekunder, indtil den pågældende er faldet til ro. Det vil derimod falde uden for bestemmelsen vedvarende at fastholde et barn, der f.eks. begynder at kaste med maden under et måltid. I et sådant tilfælde må barnet eller den unge i stedet bortvises fra situationen.

Hvis barnet eller den unge undervejs i en kortvarig fastholdelse eller bortvisning begynder at gøre markant fysisk modstand, vil barnet kun kunne fastholdes og føres, hvis betingelserne for fysisk magtanvendelse i øvrigt er opfyldt, jf. forslaget § 10.

Ved kriteriet om, at anvendelse af kortvarig fastholdelse eller bortvisning skal være nødvendigt af hensyn til anbringelsesstedets ansvar for at varetage den daglige omsorg, forstås, at kommunale plejefamilier eller personale kan gribe ind over for barnet eller den unge som led i varetagelsen af den daglige omsorg over for det enkelte barn eller en ung, jf. forslaget § 2. Det vil f.eks. falde inden for dette kriterium at anvende kortvarig fastholdelse for at få ikklædt et 2-årigt barn en flyverdragt, inden det skal ud i vintervejret. Det vil imidlertid ikke være tilladt at udføre den samme handling over for en normaludviklet 17-årig, da der er tale om et næsten voksent individ, der selv vil kunne forstå konsekvenserne af at gå udenfor i for lidt tøj. Beskyttelses-hensynet og adgangen til at gribe ind for at varetage den daglige omsorg vil således typisk være større, jo yngre et barn der er tale om.

Ved kriteriet om, at anvendelse af kortvarig fastholdelse eller bortvisning skal være nødvendigt af hensyn til tryghed og trivsel på anbringelsesstedet, forstås, at personale og kommunale plejefamilier kan gribe ind i tilfælde, hvor et barn eller en ung generer eller udøver chikane over for de øvrige anbragte børn og unge, personalet eller den kommunale plejefamilie. Det kan således være nødvendigt at gribe ind og foretage mindre begrænsninger over for et enkelt barn eller en ung af hensyn til de øvrige børn og unge, som er en del af fællesskabet på anbringelsesstedet, og hvis rettigheder også skal respekteres. Der kan f.eks. være tale om tilfælde, hvor et barn eller en ung under et måltid opfører sig provokerende over for de andre børn og unge, personalet eller den kommunale plejefamilie verbalt eller ved at kaste med maden eller sætte benene op på bordet. Her vil barnet eller den unge kunne blive bedt om

at forlade spisesituationen og eventuelt med en hjælpende hånd på skulderen følges væk derfra, indtil den pågældende er faldet til ro og kan vende tilbage til fællesskabet. Tilsvarende vil kunne opstå i forbindelse med f.eks. sports- eller andre fællesaktiviteter. Hvis et anbragt barn eller en ung f.eks. bliver ved med at være for voldsom og tackle de andre, vil vedkommende kunne blive bedt om at tage en time-out på 5 minutter på bænken og eventuelt fysisk følges derhen.

Anvendelse af kortvarig fastholdelse og bortvisning skal ikke registreres og indberettes. Det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med et anbringelsessted, jf. § 2 i lov om socialtilsyn, fører som led heri tilsyn med anbringelsesstedets anvendelse af reglerne i denne lov, herunder brugen af kortvarig fastholdelse og bortvisning. Socialtilsynet skal ved varetagelsen af tilsynsopgaven indhente relevant information, herunder ved at aflægge mindst ét årligt tilsynsbesøg på anbringelsesstedet og inddrage oplysninger fra ansatte og anbragte børn og unge på anbringelsesstedet. Tilsynet skal i den forbindelse spørge ind til omfanget af anvendelsen af kortvarig fastholdelse og bortvisning med henblik på at sikre, at anbringelsesstedet anvender faglige tilgange og metoder, der er relevante i forhold til den anbragte målgruppe. Der henvises til bemærkningerne til forslagens § 22.

Hvis anvendelse af kortvarig fastholdelse eller bortvisning udvikler sig til fysisk magtanvendelse efter forslagens § 10, vil episoden skulle registreres og indberettes efter forslagens § 21.

Til § 9

Med bestemmelsen indføres en lovhjemmel til, at personalet på opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, samt kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede, efter § 66, stk. 1 nr. 2, jf. § 66 a, stk. 1, nr. 1, i service-loven, kortvarigt kan fastholde eller føre et barn eller en ung, når det er nødvendigt for at forhindre eller afværge barnet eller den unge i at ødelægge eller beskadige egne eller andres genstande i et ikke ubetydeligt omfang. Begrebet afværgehjælp dækker over adgangen til at forhindre og afværge materielle skader i et ikke ubetydeligt omfang.

Det er et kriterium for at kunne anvende afværgehjælp, at det er nødvendigt for at forhindre eller afværge en skade på en genstand. Der skal således foretages en konkret vurdering af, om der foreligger en reel fare

for, at barnet eller den unge vil ødelægge eller beskadige den pågældende genstand.

Det er herudover et kriterie for anvendelse af afværgehjælp, at barnet eller den unge er ved at påføre skade på en materiel genstand i et ikke ubetydeligt omfang. Det dækker både over genstande af høj økonomisk eller affektionsmæssig værdi og over gentagen ødelæggelse af genstande, der ikke nødvendigvis er af hverken høj økonomisk eller affektionsmæssig værdi.

Afværgehjælp kan således være relevant i en situation, hvor et barn i et anfald af raseri er ved at ødelægge fjernsynet i opholdsstuen på anbringelsesstedet, men kan også være relevant i en situation, hvor barnet eller den unge i et raserianfald kaster med anbringelsesstedets service. Gentagen ødelæggelse af ting af mindre værdi, fx glas fra IKEA, er således omfattet af bestemmelsen. Afværgehjælp kan desuden anvendes for at forhindre tingskade, allerede før det første glas smadres. Det afgørende er, at der foreligger en reel fare for, at et barn eller en ung vil foretage gentagen ødelæggelse eller beskadigelse af ting.

Ved kortvarig fastholdelse og føren af et barn eller en ung forstås, at barnet eller den unge kan fastholdes kortvarigt eller føres til et andet opholdsrum, når de ovenstående kriterier er opfyldte. Der henvises i øvrigt til forslagens § 10 om fysisk magtanvendelse for yderligere beskrivelse af mulighederne for indgreb i form af fastholdelse og føren. Det skal i den forbindelse bemærkes, at det fysiske indgreb, der kan foretages i forbindelse med afværgehjælp, skal være kortvarigt, idet der er tale om materielle genstande.

Hvis det er tilstrækkeligt at anvende mindre indgribende metoder for at afværge skaden på genstanden, f.eks. ved at tale barnet eller den unge fra det eller ved at sikre genstanden, der er i fare for at blive påført skade, er der ikke adgang til at anvende afværgehjælp. Det konkrete indgreb skal således ske under iagttagelse af proportionalitetsprincippet. En fastholdelse skal samtidig være så kortvarig som mulig og må ikke være af mere indgribende karakter end nødvendigt for at forhindre skaden.

I de tilfælde, hvor de kommunale plejefamilier eller personalet på anbringelsesstedet anvender afværgehjælp skal der ske registrering samt indberetning af episoden til den anbringende kommune samt socialtilsynet efter forslagens § 21.

Til § 10

Bestemmelsen om fysisk magtanvendelse viderefører med visse redaktionelle og sproglige ændringer den gældende § 2, stk. 1, i magtanvendelsesbekendtgørelsen. Forslaget svarer indholdsmæssigt til den nuværende bestemmelse. Der er dog foretaget en præcisering af kriterierne for adgangen til at anvende fysisk magt med henblik på at tydeliggøre, hvornår fysisk magt kan anvendes. Der er ikke tilsigtet en ændring af gældende ret.

Med bestemmelsens *stk. 1* gives personalet på opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, adgang til at anvende fysisk magt i form af, at barnet eller den unge fastholdes eller føres til et andet opholdsrum. Ansatte, der udfører pædagogisk arbejde eller undervisning på interne skoler på opholdssteder og døgninstitutioner er tillige omfattet af bestemmelsen, jf. forslagens § 4, stk. 2.

Ved fastholdelse forstås, at et barn eller en ung kan fastholdes fysisk f.eks. ved at holde fast om barnet eller den unge. Fastholdelse af barnet eller den unge må aldrig omfatte vold, herunder voldelige førergreb, slag eller spark. Ved føren til et andet opholdsrum forstås, at et barn eller en ung kan føres til et andet lokale på anbringelsesstedet, f.eks. vedkommendes værelse. Når det drejer sig om mindre børn vil fastholdelse og føren kunne ske ved, at barnet bæres til et andet opholdsrum. Når det drejer sig om større børn eller unge vil fastholdelse og føren f.eks. kunne ske ved, at barnet eller den unge holdes fast om hånden og føres til det andet opholdsrum. Bestemmelsen giver ikke hjemmel til, at barnet eller den unge låses inde, da dette vil have karakter af frihedsberøvelse.

Fysisk magt i form af fastholdelse eller føren af et barn eller en ung til et andet opholdsrum kan anvendes, når barnet eller den unge udviser en adfærd, der er til fare for barnet eller den unge selv, de øvrige anbragte børn og unge eller personalet, og formålet med indgrebet er, at barnet eller den unge dermed forhindres i at skade sig selv eller andre.

Med kriteriet om, at barnet eller den unge skal udvise en adfærd, der er til fare for barnet eller den unge selv, sigtes på situationer, hvor barnet eller den unge står lige over for eller er i gang med at skade sig selv. Det kan f.eks. være selvskadende adfærd som at snitte eller skære i sig selv. Det er således ikke tilstrækkeligt, at personalet har en formodning om, at barnet eller den unge vil foretage sig noget, der kan udsætte barnet eller den unge for skade. Indgriben fra personalets side skal

direkte forhindre, at barnet eller den unge skader sig selv.

Med kriteriet om, at barnet eller den unge skal udvise en adfærd, der er til fare for øvrige anbragte børn eller personalet, sigtes på situationer, hvor barnet eller den unge truer med eller udøver vold over for andre børn eller unge eller personalet på anbringelsesstedet. Der skal i den enkelte situation være tale om en reel og begrundet risiko for, at det omhandlede barn eller den unge vil foretage handlinger, der er til skade for de andre børn og unge eller personalet. Der kan f.eks. være tale om situationer, hvor to anbragte børn eller unge er kommet op at toppes, og der er optakt til et regulært slagsmål. Indgriben fra personalets side skal forhindre, at barnet eller den unge skader de andre børn og unge eller personalet.

For begge kriterier gælder, at barnet eller den unge skal være insisterende og vedholdende i sin udtryksform og adfærd og ikke vise tegn på at ville ændre adfærd.

Indgreb efter bestemmelsen skal som al anden magtanvendelse ske under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter forslagens § 7.

Anvendelse af fysisk magt vil som hidtil skulle registreres og indberettes efter forslagens § 21.

Med bestemmelsens *stk. 2* angives, at fiksering ikke er tilladt. Ved fiksering forstås anvendelse af mekanisk tvangsmiddel i form af bælte, håndremme, fodremme, eller livsstykke, samt anden form for mekanisk fastspænding.

Til § 11

Med bestemmelsen, der er ny, indføres lovhjemmel til, at personalet på opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, som led i omsorgspligten kan tilbageføre et barn eller en ung, der rømmer fra anbringelsesstedet, når barnet eller den unge udviser en adfærd, der medfører en risiko for skade på barnet eller den unge selv eller andre.

Det er et kriterie for at kunne anvende muligheden for at tilbageføre barnet eller den unge, at barnet eller den unge rømmer fra institutionen og ikke har til hensigt at vende tilbage. Det er således ikke tilstrækkeligt, at barnet eller den unge har forladt institutionen eller ikke er vendt tilbage til institutionen som aftalt, da der kan være mange årsager hertil. Det kan f.eks. være fordi, barnet eller den unge er blevet forsinket, har glemt tiden, har valgt at være ude længere end aftalt eller

lignende. I de situationer, hvor barnet eller den unge har forladt institutionen eller ikke er kommet tilbage som aftalt, er det således vigtigt, at institutionen snarest prøver at finde årsagen til fraværet. Ofte vil personalet på institutionen kunne få kontakt til barnet eller den unge og af denne vej forsikre sig om, at barnet eller den unge har det godt og vil returnere til institutionen senere. I nogle tilfælde har barnet eller den unge ikke intentioner om at vende tilbage til institutionen, men her vil personalet ved en socialpædagogisk indsats og dialog med barnet eller den unge kunne overbevise den pågældende om at returnere.

Det er endvidere et kriterie for at kunne anvende muligheden for at tilbageføre barnet eller den unge, at barnets eller den unges adfærd kan medføre en risiko for skade på barnet eller den unge selv eller på andre. Hvorvidt barnets eller den unges adfærd udgør en sådan risiko vil afhænge af en konkret vurdering, hvor barnets eller den unges alder, udvikling og modenhed vil skulle tages i betragtning. Tilbageførelse vil således kunne være relevant i en situation, hvor en 8-årig pige stikker af fra anbringelsesstedet midt om natten, eller en 9-årig dreng stikker af for at drikke øl med nogle venner. I begge situationer er beskyttelsesbehovet stort, idet børnene har en alder, hvor de ikke kan forventes at forstå konsekvenserne af deres handlinger. Det ville således være en anden situation, hvis der var tale om en normaludviklet 17-årig, som må forventes at kunne forstå konsekvenserne af sine egne handlinger.

I de få tilfælde, hvor barnet eller den unge ikke kan overbevises om at vende tilbage til institutionen, og personalet vurderer, at barnets eller den unges adfærd kan medføre skade på barnet eller den unge selv eller andre, kan der være brug for, at en eller flere medarbejdere på institutionen som led i omsorgsplikten opsøger barnet eller den unge for at bringe vedkommende tilbage. Institutionen bør i disse tilfælde orientere den anbringende kommune og barnets eller den unges forældremyndighedsindehavere og - hvis det skønnes nødvendigt - varsle politiet.

Institutionen skal så vidt muligt forsøge at bringe barnet eller den unge frivilligt med tilbage. Følger barnet eller den unge ikke frivilligt med, er der adgang til tilbageføre barnet eller den unge mod dennes vilje ved at føre eller fastholde barnet eller den unge. Der henvises i øvrigt til forslaget § 10 om fysisk magtanvendelse for yderligere beskrivelse af mulighederne for indgreb i form af fastholdelse og føren. En tilbageførelse skal ske så skånsomt som muligt og på en måde, som

varetager hensynet til barnets eller den unges integritet. Det konkrete indgreb skal således ske under iagttagelse af proportionalitetsprincippet og skal være afpasset forholdene i den konkrete situation og begrænses til det strengt nødvendige. Således vil en ung, der er stukket af fra en institution i Jylland og opholder sig i København – i det omfang vedkommende ikke kan overtales til frivilligt at vende hjem eller følge med i bilen, når personalet kommer for at hente vedkommende – kunne fastholdes og føres ind i bilen, men ikke fastholdes hele vejen tilbage til Jylland.

Hvis et barn eller en ung stikker af fra institutionen for at foretage handlinger, der falder ind under politiets ansvarsområde, medfører adgangen til tilbageførelse ikke, at personalet på institutionen er forpligtet til at stoppe barnet eller den unge. Personalet på institutionerne skal således ikke udføre politiopgaver, men vil i disse situationer kunne kontakte politiet. Det følger af politilovens § 2, at politiet bl.a. har til opgave at yde andre myndigheder bistand efter gældende ret og udføre andre opgaver, der følger af gældende ret eller i øvrigt har en naturlig tilknytning til politiets virksomhed. På anmodning fra personalet på institutionerne vil politiet, ligesom det gælder i dag, med henblik på at beskytte personalet kunne deltage i en tilbageførelse. Politiets bistand til institutioner vil imidlertid ikke rette sig mod barnet, medmindre der foreligger en konkret faresituation for barnet. Politiets rolle er således subsidiær og består i ved foreløbige foranstaltninger at bistå personalet, som har det primære ansvar over for barnet eller den unge.

Det er samtidig væsentligt, at personalet på institutionerne er opmærksomme på ikke at anvende adgangen til tilbageførelse, hvis det medfører, at personalet vil blive bragt i situationer, der potentielt kan optrappe den konkrete konflikt eller bringe personalet i fare. Også i disse situationer vil personalet kunne kontakte politiet med henblik på at få bistand.

Hvis institutionen anvender fysisk magt i forbindelse med tilbageførelse af barnet eller den unge, vil dette skulle registreres og indberettes til den anbringende kommune og det ansvarlige socialtilsyn efter forslaget § 21.

Hvis et barn eller en ung gentagne gange stikker af, og det vurderes at være nødvendigt at sørge for, at barnet eller den unge forbliver i et socialpædagogisk behandlingsforløb, må den anbringende kommune overveje, om det som opfølgning på tilbageførelsen vil være relevant at søge børn og unge-udvalgets tilladelse

til tilbageholdelse, eller om barnet eller den unge skal anbringes på et anbringelsessted, hvor der er mulighed for at aflåse yderdøre og vinduer, f.eks. på en delvis lukket afdeling eller på en sikret afdeling eller døgninstitution, jf. forslaget § 13-14.

Til § 12

Af bestemmelsens *stk. 1*, der er en videreførelse af § 123 c i gældende ret, følger det, at børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om, at døgninstitutioner og opholdssteder kan tilbageholde et barn eller en ung i op til 14 dage i starten af anbringelsen, når det har afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling, og det er væsentligt for at imødekomme barnets eller den unges særlige behov for støtte. Det kan f.eks. være, når der i starten af anbringelsen er behov for at skabe ro omkring barnet eller den unge med henblik på at få mulighed for at etablere relationer mellem barnet eller den unge og de voksne på institutionen eller for at skabe ro til at motivere barnet eller den unge til at indgå i socialpædagogisk behandling på institutionen.

En afgørelse om at tilbageholde et barn eller en ung i de første 14 dage af anbringelsen kan træffes igen, hvis et sammenbrud i anbringelsen betyder, at den unge skal flyttes til en ny institution.

Afgørelsen om tilbageholdelse efter forslaget *stk. 1* kan træffes i forbindelse med en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet på døgninstitution eller opholdssted. Det gælder, uanset om der er givet samtykke til anbringelsen eller ej, jf. § 58, jf. § 52, *stk. 3*, nr. 7 i serviceloven.

Børn og unge-udvalgets afgørelse forudsætter, at den børnefaglige undersøgelse efter servicelovens § 50 og handleplanen efter servicelovens § 140 viser, at en tilbageholdelse på op til 14 dage har væsentlig betydning for barnets eller den unges særlige behov for støtte samt har afgørende betydning for den socialpædagogiske indsats. Dette indebærer bl.a., at indgrebet skal stå i rimeligt forhold til det, der opnås med indgrebet. Indgrebet i den pågældendes bevægelsesfrihed skal begrænses til det absolut nødvendige og må aldrig erstattes omsorg og pædagogisk bistand.

En afgørelse om at tilbageholde et barn eller en ung i op til 14 dage kan påklages til Ankestyrelsen, jf. forslaget § 23, *stk. 2*.

Med bestemmelsens *stk. 2*, der er ny, foreslås det, at børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om, at børn og unge på opholdssteder eller døgninstitutioner kan

tilbageholdes i op til 14 dage, når det under anbringelsen viser sig, at adgangen til at tilbageholde barnet eller den unge er af væsentlig betydning for at imødekomme barnets eller den unges særlige behov for støtte, og det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling. Det kan f.eks. være relevant i situationer, hvor en pludselig opstået begivenhed gør det nødvendigt at kunne tilbageholde barnet eller den unge for at beskytte vedkommende mod at foretage handlinger, der kan medføre risiko for barnets eller den unges sundhed eller udvikling, f.eks. kriminalitet, stofmisbrug m.v.

En afgørelse om at tilbageholde et barn eller en ung i op til 14 dage under anbringelsen, kan træffes igen, hvis et sammenbrud i anbringelsen betyder, at den unge skal flyttes til en ny institution.

Børn og unge-udvalgets afgørelse forudsætter, at den børnefaglige undersøgelse efter servicelovens § 50 og handleplanen efter servicelovens § 140 viser, at en tilbageholdelse på op til 14 dage har væsentlig betydning for barnets eller den unges særlige behov for støtte samt har afgørende betydning for den socialpædagogiske indsats. I disse krav ligger bl.a., at indgrebet skal stå i rimeligt forhold til det, der opnås med indgrebet.

Tilbageholdelsen af barnet eller den unge kan ske ved anvendelse af fysisk magt i form af at fastholde barnet eller den unge for at forhindre barnet eller den unge i at forlade anbringelsesstedet. Fysisk magt må dog ikke anvendes, hvis risikoen for at barnet eller den unge forlader anbringelsesstedet, kan afværges på andre måder, som er mindre indgribende. Tilbageholdelsen skal afpasses efter forholdene i den enkelte situation. Indgrebet i den pågældendes bevægelsesfrihed skal således begrænses til det absolut nødvendige og må aldrig erstattes omsorg og pædagogisk bistand.

En afgørelse om at tilbageholde et barn eller en ung i op til 14 dage under anbringelsen kan påklages til Ankestyrelsen, jf. forslaget § 23, *stk. 3*.

Med bestemmelsens *stk. 3* tydeliggøres det, at afgørelse efter *stk. 1* og *stk. 2* kan træffes foreløbig efter reglerne i § 75 i serviceloven, når betingelserne herfor er opfyldt. Det følger allerede af servicelovens § 75, *stk. 1*, at der kan træffes foreløbig afgørelse om tilbageholdelse af barnet eller den unge i starten af anbringelsen.

Med bestemmelsens *stk. 4*, der er ny, foreslås det, at kommunalbestyrelsen i situationer, hvor børn og unge-udvalget har haft truffet afgørelse efter *stk. 2*, kan træffe afgørelse om adgang til tilbageholdelse af barnet

eller den unge i yderligere 14 dage, hvis særlige forhold gør sig gældende. Yderligere tilbageholdelse kan f.eks. være relevant i en situation, hvor et barn eller en ung har været anbragt i længere tid på en institution og pludselig begynder at udvise en adfærd, der kan medføre risiko for barnets eller den unges sundhed eller udvikling, f.eks. kriminalitet, stofmisbrug m.v. I en sådan situation kan børn og unge-udvalget, jf. ovenfor, træffe afgørelse efter stk. 2 om tilbageholdelse i op til 14 dage under anbringelsen. Hvis det viser sig, at den konkrete tilbageholdelse har haft en positiv indvirkning på barnet eller den unges adfærd, men at der er et behov for tilbageholde barnet eller den unge i en yderligere kortere periode, vil det af hensyn til kontinuiteten i anbringelsen være muligt for kommunalbestyrelsen at træffe afgørelse om tilbageholdelse af barnet eller den unge i yderligere 14 dage efter stk. 4. På denne måde sikres det, at barnet eller den unge fortsat kan være anbragt på det samme anbringelsessted og ikke nødvendigvis overflyttes til eksempelvis en delvis lukket afdeling eller institution, hvor der er udvidede muligheder for tilbageholdelse af de anbragte børn og unge.

Ligesom en afgørelse efter stk. 1 og 2 forudsætter en afgørelse efter stk. 4, at den børnefaglige undersøgelse efter servicelovens 50 og handleplanen efter servicelovens § 140 viser, at en tilbageholdelse på op til 14 dage yderligere har væsentlig betydning for barnets eller den unges særlige behov for støtte samt har afgørende betydning for den socialpædagogiske indsats. Det er et krav, at indgrebet står i rimeligt forhold til det, der opnås med indgrebet.

En afgørelse efter stk. 4 om at tilbageholde et barn eller en ung i op til 14 yderligere dage kan påklages til Ankestyrelsen, jf. forslaget § 23, stk. 2.

Bestemmelsens *stk. 5* giver som hidtil hjemmel til, at social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler for procedurer og vilkår for tilbageholdelsen. Hjemlen vil blive anvendt til at fastsætte regler om procedurer for fastsættelse af vilkår om omfanget af tilbageholdelse.

Til § 13

Bestemmelsen om delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på åbne døgninstitutioner viderefører den gældende § 123 b i serviceloven og § 7, stk. 2, i magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Bestemmelsens *stk. 1* angiver, at delvis lukkede afdelinger og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner for børn og unge mellem 12 og 17 år efter servicelo-

vens § 66, stk. 1, nr. 6, alene må anvendes, når der er risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af kriminel adfærd, misbrugsproblemer eller andre adfærds- eller tilpasningsproblemer. Det skal endvidere være afgørende for den socialpædagogiske behandling, at yderdøre og vinduer kan aflåses i perioder, eller at der er mulighed for at fastholde barnet eller den unge fysisk.

Institutionstypen kan således kun anvendes for børn og unge fra 12 år til og med 17 år og er målrettet børn og unge med negativ og udadreagerende adfærd, misbrugsproblemer eller kriminel adfærd med behov for et længerevarende behandlingsforløb. Kriterierne for anvendelse af delvis lukkede døgninstitutioner er således knyttet til barnet eller den unge og ikke til forhold i hjemmet eller hos forældrene.

Formålet med denne institutionstype er at standse udviklingen af et uheldigt adfærdsmønster hos et barn eller en ung ved at få barnet eller den unge gennem et længerevarende behandlingsforløb. Det afgørende for anvendelse af denne type institution er således, at det vurderes, at det er påkrævet for at kunne yde den nødvendige socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge kan fastholdes eller tilbageholdes eller fastholdes fysisk i de perioder, hvor der er behov for det. Det kan f.eks. være, hvis barnet eller den unge har givet udtryk for at ville rømme fra institutionen, eller hvis barnets eller den unges adfærd i øvrigt tilsiger et behov for fastholdelse eller tilbageholdelse, og en socialpædagogisk indsats og dialog ikke vurderes at være tilstrækkeligt til at overbevise barnet eller den unge om at opgive sit forehavende. Det er ikke en forudsætning for anvendelse af institutionstypen, at den anbringende kommune tidligere har forsøgt anbringelse af barnet eller den unge på en åben institution, eller at barnet eller den unge tidligere er rømmet eller har begået kriminalitet.

De øgede muligheder for magtanvendelse, der eksisterer på en delvis lukket døgninstitution eller delvis lukket afdeling, begrænses til de perioder, hvor barnet eller den unge har behov for en intensiv indsats for at kunne fastholdes i den socialpædagogiske behandling.

Det er børn og unge-udvalget, der kan træffe afgørelse om anvendelse af delvis lukkede afdelinger og delvis lukkede døgninstitutioner, når ovenstående betingelser er opfyldt, jf. den forslåede § 63 a i det samtidig fremsatte forslag til lov om ændring af lov om social service, lov om socialtilsyn og folkeskoleloven (konse-

kvensændringer som følge af lov om voksenansvar over for anbragte børn og unge).

Bestemmelsens *stk. 2* angiver som hidtil, at yderdøre og vinduer kan aflåses i perioder, og at børn og unge kan fastholdes fysisk på delvis lukkede institutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner. I praksis vil muligheden for tilbageholdelse af det enkelte barn eller den enkelte unge i form af periodevis aflåsning af yderdøre og vinduer kunne ske ved, at der på institutionen er en afdeling, hvor det er muligt at aflåse yderdøre og vinduer. Således sikres det, at barnet eller den unge kan forblive på samme institution, uanset at der periodevis er behov for at tilbageholde barnet eller den unge, og at andre af de anbragte børn og unge på institutionen samtidig frit skal kunne komme og gå.

Ved fysisk fastholdelse forstås, at der fysisk tages fast i barnet eller den unge i en kortere periode eller at den pågældende mandsopdækkes. Der er således adgang til at anvende mere magt end ved fysisk magtanvendelse efter forslagets § 10. Den fysiske magtanvendelse må dog ikke erstatte omsorg og socialpædagogisk behandling, og den må alene anvendes, når det har afgørende betydning for f.eks. at forhindre barnet eller den unge i at rømme, begå kriminalitet, indtage euforiserende stoffer eller deltage i banderelaterede aktiviteter. Når barnet eller den unge fastholdes, skal indgrebet være proportionalt med det, der skal opnås med indgrebet.

Bestemmelsens *stk. 3* angiver, at kommunalbestyrelsen som hidtil træffer afgørelse om de nærmere rammer og vilkår for tilbageholdelse og fastholdelse efter *stk. 2* under den konkrete anbringelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling på en døgninstitution. Kommunalbestyrelsens afgørelse sætter rammerne for anvendelse af magt under anbringelsen, herunder om omfanget af tilbageholdelse i form af aflåsning af yderdøre og vinduer, og/eller i hvilke situationer barnet eller den unge kan fastholdes fysisk samt eventuelt øvrige vilkår.

Der vil f.eks. kunne træffes afgørelse om, at tilbageholdelse kun kan ske, når der er risiko for rømning, barnets eller den unges sundhed eller udvikling vil lide alvorlig skade i forbindelse med en rømning, og det er afgørende for den socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge ikke rømmer fra institutionen.

Der vil også kunne træffes afgørelse om, at barnet eller den unge kan fastholdes fysisk, fordi barnet eller den unge tidligere har rømmet fra et åbent anbringelsessted og må formodes at ville rømme igen, fordi barnet eller den unge tidligere har begået kriminalitet,

og det må formodes, at barnet eller den unge vil begå kriminalitet på ny ved udgang fra anbringelsesstedet, fordi barnet eller den unge tidligere har indtaget euforiserende stoffer ved udgang fra anbringelsesstedet, eller fordi barnet eller den unge tidligere har skadet sig selv, og det må formodes, at pågældende vil skade sig selv alvorligt.

Kommunalbestyrelsen kan som led i afgørelsen fastsætte, at tilbageholdelse højst kan udgøre 5 sammenhængende dage og maksimum 30 dage i alt på et år. Ved fastsættelse af adgang til tilbageholdelse i flere perioder af højst 5 sammenhængende dage må perioderne ikke ligge i umiddelbar forlængelse af hinanden.

Den enkelte døgninstitution eller afdeling kan på baggrund af kommunalbestyrelsens afgørelse tilbageholde eller fysisk fastholde barnet eller den unge inden for de fastsatte rammer. Det er således op til institutionens leder eller dennes stedfortræder at vurdere, hvornår det konkret er nødvendigt at anvende tilbageholdelse og/eller fysisk fastholdelse. Tilbageholdelse kan f.eks. anvendes, når der er begrundet formodning om, at barnet eller den unge vil rømme. Institutionens leder eller dennes stedfortræder kan f.eks. bestemme, at tilbageholdelsen skal begrænses til bestemte tidspunkter på døgnnet. Børn og unge, der tilbageholdes ud over 24 timer bør have adgang til at opholde sig i frisk luft mindst 1 time dagligt.

Forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år kan klage over kommunens afgørelse om fastsættelse af rammer for tilbageholdelse og fastholdelse til Ankestyrelsen, jf. forslagets § 23, *stk. 2*.

Bestemmelsens *stk. 4* giver som hidtil hjemmel til, at social- og indenrigsministeren kan fasttætte nærmere regler om anvendelse af og forholdene under en anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner. Hjemlen vil blive anvendt til at fastsætte regler om, i hvilke situationer de anbragte børn og unge kan tilbageholdes eller fysisk fastholdes, hvornår der kan gives udgangsforbud samt begrænset adgang til frisk luft, og hvornår der skal foretages indberetning.

Til § 14

Med bestemmelsens *stk. 1* videreføres med visse sproglige ændringer gældende ret, som følger af § 30, *stk. 1*, i magtanvendelsesbekendtgørelsen. Af bestemmelsen følger, at børn og unge kan anbringes på sikrede afdelinger som følge af sociale årsager eller via retssystemet som led i varetægtssurrogat, afsoning af

dom eller en ungdomssanktion. Herudover kan børn og unge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark anbringes på en sikret afdeling eller døgninstitution.

Anbringelse af børn og unge på sikrede afdelinger eller døgninstitutioner kan ske når:

- 1) dette er absolut påkrævet for at afværge, at barnet eller den unge skader sig selv eller andre, og faren herfor ikke på forsvarlig måde har kunnet afværges ved andre mere lempelige forholdsregler,
- 2) det i en indledende iagttagelsesperiode er absolut påkrævet for at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling,
- 3) det på baggrund af den indledende iagttagelsesperiode, jf. nr. 2, fastslås, at det er absolut påkrævet, at der iværksættes et længerevarende behandlingsforløb på en sikret afdeling eller døgninstitution,
- 4) opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. § 765 i lov om rettens pleje,
- 5) opholdet er led i afsoning, jf. § 78, stk. 2, i lov om fuldbyrdelse af straf m.v., og betingelserne i nr. 1, 2 eller 3 samtidig er opfyldt,
- 6) opholdet er led i en idømt foranstaltning, jf. § 74 a i straffeloven, eller
- 7) der er tale om udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark, jf. §§ 36-37 i udlændingeloven.

Et barn eller en ung kan anbringes på en sikret institution af sociale årsager, jf. bestemmelsens stk. 1, nr. 1) - 3), når det er absolut påkrævet.

Kriteriet indebærer, at andre lempeligere foranstaltninger ikke nødvendigvis skal have været prøvet, hvis de på forhånd vurderes at være utilstrækkelige. Anvendelse af en sikret afdeling eller døgninstitution kan således eksempelvis være relevant i forbindelse med meget udadreagerende børn og unge, som kan være vanskelige at rumme på åbne anbringelsessteder.

Ophold i en sikret afdeling eller døgninstitution skal være påbegyndt før det fyldte 18. år. Ophold i en sikret afdeling eller døgninstitution som led i ungdomssanktionen, jf. bestemmelsens stk. 1, nr. 6, kan dog påbegyndes efter det fyldte 18. år, hvis kriminaliteten er begået inden det fyldte 18. år.

Det er børn og unge-udvalget, der kan træffe afgørelse om anvendelse af sikrede afdelinger og døgninstitutioner, når ovenstående betingelser er opfyldt, jf. den foreslåede § 63 a i det samtidig fremsatte forslag til lov om ændring af lov om social service, lov om socialtilsyn og folkeskoleloven (konsekvensændringer som følge af lov om voksenansvar over for anbragte børn og unge).

Med bestemmelsens *stk. 2* foreslås det, at social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om anvendelsen og varigheden af og forholdene under en anbringelse på sikrede afdelinger og døgninstitutioner. Hjemlen vil blive anvendt til at fastsætte regler om midlertidig beslutning om overførsel til en sikret afdeling eller døgninstitution, dispensation for aldersgrænsen, varigheden af ophold i en sikret afdeling og døgninstitution, ophold uden for en sikret afdeling og døgninstitution og adgang til frisk luft samt screening af børn og unge på sikrede afdelinger og døgninstitutioner. Hjemlen vil endvidere blive anvendt til at fastsætte regler om ophold i sikret afdeling og døgninstitution, der træder i stedet for varetægtsfængsling, sker som led i en afsoning, er et led i en idømt foranstaltning efter straffeloven eller for børn og unge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark.

Til § 15

Med bestemmelsens *stk. 1* videreføres med visse sproglige ændringer gældende ret, som følger af § 40 i magtanvendelsesbekendtgørelsen. Af bestemmelsen følger, at en særlig sikret afdeling efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6, alene kan anvendes, når:

- 1) der foreligger et grundlag for anbringelse i en sikret afdeling eller døgninstitution efter forslaget § 14,
- 2) anbringelse i en sikret afdeling eller døgninstitution ikke er eller vil være tilstrækkelig, idet den unge ved en forudgående særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd har gjort ophold eller fortsat ophold i en sikret afdeling eller døgninstitution uforsvarligt, og
- 3) der i forhold til unge med psykisk afvigende adfærd, foreligger en skriftlig, lægefaglig vurdering af, at den unge udviser aktuelle symptomer på en diagnose.

En særligt sikret afdeling adskiller sig fra almindelige sikrede afdelinger og døgninstitutioner ved, at der er flere pædagogisk ansatte om hvert barn eller ung, hvilket betyder, at afdelingen kan modtage børn eller unge, der har mere massive problemer end de børn og unge, der placeres på almindelige sikrede afdelinger og døgninstitutioner.

Det er børn og unge-udvalget, der kan træffe afgørelse om anvendelse af særligt sikrede afdelinger, når ovenstående betingelser er opfyldt, jf. den foreslåede § 63 a i det samtidig fremsatte forslag til lov om ændring af lov om social service, lov om socialtilsyn og folkeskoleloven (konsekvensændringer som følge af lov om voksenansvar over for anbragte børn og unge).

Med bestemmelsens *stk. 2* videreføres med visse sproglige ændringer gældende ret, som følger af § 41, stk. 1, i magtanvendelsesbekendtgørelsen. Det følger af bestemmelsen, at lederen af en sikret døgninstitution eller dennes stedfortræder, uafhængigt af at der på den sikrede døgninstitution er en særligt sikret afdeling, kan træffe midlertidig beslutning om overførsel til en særligt sikret afdeling. Beslutningen herom skal straks forelægge børn og unge-udvalget i opholdskommunen til afgørelse, jf. § 74, stk. 1 nr. 6, i serviceloven.

Bestemmelsens *stk. 3* giver som hidtil hjemmel til, at social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler anbringelse på, varigheden af og forholdene under anbringelse på en særligt sikret afdeling. Hjemlen vil blive anvendt til at fastsætte regler om varigheden af ophold i en særligt sikret afdeling, ophold uden for en særligt sikret afdeling og adgang til frisk luft samt screening af børn og unge på særligt sikrede afdelinger.

Til § 16

Med bestemmelsens *stk. 1* videreføres med visse sproglige ændringer gældende ret, der følger af § 20, stk. 2, 1. pkt., og § 39, stk. 1. 1. pkt., i magtanvendelsesbekendtgørelsen. Det fremgår af bestemmelsen, at for unge, der er anbragt i en sikret afdeling, på en sikret døgninstitution eller på en særligt sikret afdeling efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6, kan anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder, når det er absolut påkrævet, beslutte, at anbringe den unge i et særligt isolationsrum, når der er overhængende fare for, at den unge skader sig selv eller andre.

I forbindelse med anbringelse i isolation bør barnet eller den unge høres, ligesom spørgsmålet om ophævelse af isolation bør drøftes med barnet eller den unge under isolationsforløbet.

Med bestemmelsens *stk. 2* videreføres med visse sproglige ændringer gældende ret, der følger af § 20, stk. 2, 2. pkt., og § 39, stk. 1. 2. pkt., i magtanvendelsesbekendtgørelsen. Af bestemmelsen følger, at der ved isolation forstås afsondring i et aflåst rum i kortere eller længere perioder. Isolationen skal være så kortvarig og skånsom som muligt og må ikke udstrækkes udover 2 timer for unge, der er anbragt på en sikret afdeling og døgninstitution, og 4 timer for unge, der er anbragt på en særligt sikret afdeling.

Aflåsning af værelser om natten betragtes ikke som isolation.

Med bestemmelsens *stk. 3* videreføres med visse sproglige ændringer gældende ret, der følger af § 20, stk. 2, 4. pkt., og § 39, stk. 1, 4. pkt., i magtanvendelsesbekendtgørelsen. Det følger af bestemmelsen, at der skal føres et løbende tilsyn med en ung, der er anbragt i isolation. Formålet med tilsynet er bl.a. at sikre, at den unge ikke gør skade på sig selv. Barnet eller den unge, der er anbragt i isolation, skal løbende observeres. Under anbringelsen i isolation skal der være mulighed for, at barnet eller den unge kan tilkalde en medarbejder.

Bestemmelsens *stk. 4* giver hjemmel til, at social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler anvendelse af isolation. Hjemlen vil blive anvendt til at fastsætte regler om det løbende tilsyn med et barn eller en ung der er anbragt i isolation, herunder i forhold til børn og unge med psykiske lidelser.

Til § 17

Bestemmelsen om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation viderefører med visse redaktionelle ændringer den gældende § 123, stk. 2, i serviceloven.

Bestemmelsen omfatter alle børn og unge under 18 år, der har ophold på opholdssteder og døgninstitutioner efter serviceloven § 66, stk. 1, nr. 5 og 6. Bestemmelsen gælder således også for børn og unge, der er idømt en ungdomssanktion eller afsoner en ubetinget fængselsdom på en institution, jf. § 78, stk. 2, i lov om fuldbyrdelse af straf m.v. Børn og unge anbragt i varetægtsurrogat vil herudover være omfattet af forslaget § 20.

Bestemmelsen indebærer, at kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med omverden kun kan ske i forhold til nærmere angivne personer og udelukkende på baggrund af en afgørelse fra børn og unge-udvalget.

Bestemmelsens *stk. 1* giver som hidtil adgang til, at børn og unge-udvalget, såfremt det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed og udvikling, uden retskendelse kan træffe afgørelse om kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation, herunder ved brug af mobiltelefon og internet, med nærmere angivne personer uden for institutionen. Udvalgets stillingtagen sker på baggrund af indstilling fra kommunalbestyrelsen.

I praksis vil det betyde, at åbning af indgående og udgående breve kun kan finde sted med samtykke fra og i overværelse af barnet eller den unge. Ønsker bar-

net eller den unge ikke, at et indgående brev åbnes, kan dette uåbnet returneres til afsenderen med forklarende ledsageskrivelse. Ønsker barnet eller den unge ikke, at et udgående brev åbnes, tilintetgøres brevet. Kontrol af telefonsamtaler i form af medhør kan kun finde sted med samtykke fra barnet eller den unge. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en indgående telefonsamtale, kan telefonsamtalen afbrydes med en forklaring til den, der har ringet op. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en udgående telefonsamtale, føres samtalen ikke.

Bestemmelsens *stk. 2* angiver, at afgørelsen efter *stk. 1* skal træffes for en bestemt periode. Det angives videre, at der ikke må finde kontrol sted af breve og andre henvendelser til og fra offentlige myndigheder og til og fra en eventuel advokat. Endelig angives det, at en afgørelse efter *stk. 1* kan træffes foreløbigt af formanden eller i dennes fravær næstformanden for børn og unge-udvalget efter servicelovens § 75, *stk. 1*, når hensynet til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente, at sagen behandles i børn og unge-udvalget. Afgørelsen kan indbringes for Ankestyrelsen af den unge, der er fyldt 12 år, og af forældremyndighedsindehaveren samt den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, hvis afgørelsen vedrører denne part, jf. servicelovens § 168, *stk. 1* og 2.

Bestemmelsens *stk. 3* giver hjemmel til, at social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation. Hjemlen vil blive anvendt til at fastsætte regler om fremgangsmåden ved kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation, herunder mobiltelefon og internet.

Til § 18

Af bestemmelsens *stk. 1*, der er en videreførelse af gældende ret efter servicelovens § 123 a, følger det, at på opholdssteder og døgninstitutioner, herunder delvis lukkede døgninstitutioner og afdelinger samt sikrede og særligt sikrede afdelinger efter servicelovens § 66, *stk. 1*, nr. 5 og 6, kan lederen eller den, der bemyndiges dertil, af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn træffe bestemmelse om en undersøgelse af den unges person eller opholdsrum, hvis der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, der kan betyde, at ordensbestemmelser ikke kan overholdes, eller at sikkerheden ikke kan iagttages. Det kan være effekter i form af f.eks. mobiltelefoner, eufo-

riserende stoffer eller genstande såsom barberblade, knive eller andre ting, der kan bruges som våben.

Med bestemte grunde sigtes bl.a. til de situationer, hvor personalet observerer, at der mangler bestik eller andre skarpe genstande i køkkenet på den sikrede afdeling, eller hvor der på værelset er ridset i væggen, og hvor det må formodes, at genstanden, som er brugt til at ridse, er skarp eller spids. Bestemte grunde kan også være i de tilfælde, hvor den unges handlemønstre vurderes at være væsentlig anderledes end normalt, og hvor personalet har en formodning om, at den unge er i besiddelse af f.eks. euforiserende stoffer eller mobiltelefoner.

Barnet eller den unge har ret til, inden undersøgelse foretages, at få oplyst grunden til, at undersøgelsen iværksættes, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette.

Bestemmelsens *stk. 2* er dels en videreførelse af gældende ret efter § 123 a, *stk. 1*, i serviceloven. Heraf følger det, at de sikrede afdelinger og institutioner og særligt sikrede afdelinger som hidtil kan undersøge barnets eller den unges opholdsrum, hvis en sådan undersøgelse er nødvendig for at sikre, at ordensbestemmelser overholdes eller sikkerhedshensyn iagttages. En sådan undersøgelse af barnets eller den unges opholdsrum kan foretages ved starten af anbringelsen, før og efter besøg, samt før og efter fravær. Der kræves således ikke bestemte grunde til at undersøge barnets eller den unges opholdsrum. Opremsningen af situationer, hvori den sikrede afdeling eller institution eller særligt sikrede afdeling kan undersøge barnets eller den unges opholdsrum uden særlige grunde, er udtømmende. Adgangen til at undersøge barnets eller den unges opholdsrum er altså på sikrede afdelinger og institutioner samt særligt sikrede afdelinger udvidet i forhold til den almindelige adgang efter *stk. 1* til også at kunne gennemføres på en række nærmere fastsatte tidspunkter, uden at der er konkret mistanke om, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, der kan betyde, at ordensbestemmelserne ikke kan overholdes. Det er dog efter bestemmelsen et krav, at undersøgelsen er nødvendig for at sikre, at ordensbestemmelserne overholdes eller sikkerhedshensyn iagttages.

Med forslaget udvides adgangen til undersøgelse af barnets eller den unges person således i forhold til gældende ret til også at omfatte undersøgelse af barnets eller den unges person i de samme situationer, som hvor der kan foretages undersøgelse af barnets eller den unges opholdsrum.

Såfremt det er muligt at foretage undersøgelse af person eller opholdsrum med tekniske eller elektroniske hjælpemidler, der er mindre indgribende, vil dette være muligt inden for de gældende regler. Det kan f.eks. være ved brug af en metaldetektor, scannere og lignende.

Undersøgelse efter stk. 1 og 2 vil ligeledes kunne gennemføres ved hjælp fra private hundeførere. Der er alene tale om, at hundeføreren benyttes til at stå for den praktiske del af undersøgelsen. Det er fortsat institutionens leder eller de bemyndigede ansatte, der vurderer, om kriterierne for at foretage undersøgelsen er til stede, og om der er grundlag for at tilbageholde effekter efter stk. 3 eller iværksætte andre tiltag. Der er således ikke tale om delegation af myndighedsudøvelse eller afgørelseskompetence til private. Den private aktør, der benyttes, skal have den fornødne fagkyndige ekspertise til at forestå undersøgelsen. Straffelovens § 152 a om tavshedspligt gælder også for private, der udfører opgaver for offentlige myndigheder.

Med bestemmelsens *stk. 3* videreføres med sproglige ændringer gældende ret som følger af serviceloven § 123 a, stk. 6. Heraf følger, at institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil, kan træffe bestemmelse om tilbageholdelse af effekter, der findes i barnets eller den unges besiddelse, hvis det skønnes påkrævet af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn.

Hvis genstande tilbageholdes, skal institutionen udfærdige en liste over de genstande, der tilbageholdes. Barnet eller den unge skal orienteres om tilbageholdelsen og have udleveret en kopi af listen. Hvis en genstand tilhører anbringelsesstedet kan den umiddelbart inddrages.

Med bestemmelsen *stk. 4* giver som hidtil efter servicelovens § 123 a, stk. 8 hjemmel til, at social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om gennemførelsen af undersøgelser af barnets eller den unges person eller opholdsrum. Hjemlen vil blive anvendt til at fastsætte regler om gennemførelsen af undersøgelser af barnets eller den unges person og opholdsrum på en sikret afdeling eller døgninstitution eller på en særligt sikret afdeling. Det vil blandt andet indbefatte regler om, at lade den unge overvære undersøgelsen af den unges opholdsrum eller efter undersøgelsen give den unge tilbud om at få gennemgået undersøgelsen og dens resultat, medmindre særlige omstændigheder taler imod. Tilbud om at få gennemgået undersøgelsen skal gives til den unge straks. Tilbuddet kan eventuelt gives skriftligt samtidig med en oriente-

ring om, at undersøgelsen har fundet sted. Det bemærkes, at den sikrede afdeling på baggrund af forholdene i det konkrete tilfælde, herunder også på baggrund af personalemæssige forhold, kan afgøre, om den unge skal overvære undersøgelsen, eller om der skal gives tilbud om efterfølgende gennemgang af undersøgelsen. De to muligheder er således ligestillede.

Der vil der endvidere blive fastsat regler, om at der altid skal deltage mindst to ansatte ved undersøgelsen af den unges opholdsrum. Hvis særlige omstændigheder gør det nødvendigt, kan en undersøgelse dog gennemføres af en enkelt ansat.

Til § 19

Bestemmelsen om anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer over for børn og unge med betydeligt og varigt nedsat psykisk funktionsevne viderefører med visse sproglige ændringer den gældende § 123 d i serviceloven.

Bestemmelsens *stk. 1* angiver som hidtil, at alarm- eller pejlesystemer alene vil kunne anvendes, når der er risiko for, at den pågældende udsætter sig selv eller andre for at lide personskade. Risikoen for personskade skal være sandsynliggjort på det tidspunkt, hvor opholdsstedet eller døgninstitutionen vurderer, at der er behov for at anvende et alarm- eller pejlesystem. Kendskabet til personen skal have vist, at pågældende er ”dørsøgende”. Det er ikke tilstrækkeligt at have en formodning om, at barnet eller den unge måske vil forlade opholdsstedet eller døgninstitutionen og derved udsætte sig for en risiko. Opholdsstedet eller døgninstitutionen kan have et konkret kendskab til, at den pågældende ofte forlader institutionen eller ofte bevæger sig mod et farligt område, f.eks. en stærkt trafikeret vej eller et havneområde.

Kommunalbestyrelsen skal ved behandlingen af ansøgninger om iværksættelse af et personligt alarm- eller pejlesystem være opmærksom på, hvilken type skade der forsøges undgået. Almindelige skader, som kan påregnes ved udendørs færdsel til fods som f.eks. fald på sneglat fortov eller forvriddning af anklen på en ujævn vej, er ikke tilstrækkeligt grundlag for at iværksætte anvendelse af et personligt alarm- eller pejlesystem.

Bestemmelsen omhandler alene risikoen for personskade, hvilket udelukker tilfælde, hvor der alene er risiko for materiel skade.

Ved vurderingen af om der skal anvendes alarm- eller pejlesystemer, skal der udover hensynet til den fysiske

sikkerhed også tages hensyn til, om foranstaltningen giver barnet eller den unge større udfoldelsesmuligheder og livskvalitet, end hvis overvågningen ikke blev etableret.

Bestemmelsen omhandler i lighed med voksenbestemmelsen i servicelovens § 125 to former for systemer: 1) alarmsystemer, der har til formål at advare servicepersonale eller andre, hvis et barn eller en ung person med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne forlader institutionen og 2) pejlesystemer, der kan anvendes til at lokalisere et bortkommet barn eller en ung person. Det er med bestemmelsen forudsat, at der er personale eller andre, der kan reagere på alarmer. Det er ikke formålet med bestemmelsen at give mulighed for at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer i form af udstyr, der er egnet til kontinuerligt at overvåge barnet eller en ungs færden.

Det er en betingelse for anvendelse af alarm- eller pejlesystemer, at der er tale om personlige systemer. Herved forstås, at systemerne kun må registrere den enkelte persons udgang eller færden uden for institutionen. Det vil efter bestemmelsen ikke være lovligt at anvende systemer, som kortlægger samtlige personers færden. En dørklokke eller lignende, som gør opmærksom på indkommende og udgående færdsel ved hoveddøren eller havedøren, er ikke registrering af beboernes færden.

Det vil kun i særlige tilfælde kunne besluttes at anvende et personligt alarm- eller pejlesystem. Afgørelsen om anvendelse af et sådant system skal i væsentlig grad kunne bidrage til at afværge risikoen for personskade. Anvendelse af personligt alarm- eller pejlesystem kan kun forekomme i tilfælde, hvor det ikke ved brug af mindre indgribende tiltag er muligt at sikre, at barnets eller den ungs færden og adfærd ikke medfører risiko for personskade for barnet, den unge eller andre.

Ved behandling af ansøgninger om iværksættelse af anvendelse af et personligt alarm- eller pejlesystem bør det indgå i kommunalbestyrelsens afgørelse om følgende punkter er tilstrækkeligt belyst af opholdsstedet eller døgninstitutionen:

- 1) foreligger den nødvendige faglige dokumentation for den nedsatte funktionsevne,
- 2) hvorfor det med overvejende sandsynlighed kan forudsiges, at den pågældende ikke er i stand til at færdes uden for institutionen på egen hånd og hvordan et personligt alarm- eller pejlesystem kan bidrage til at afværge risikoen for personskade,

3) hvilke pædagogiske metoder, der har været forsøgt anvendt før indstilling om iværksættelse af foranstaltningen,

4) hvilke pædagogiske metoder, der sideløbende med foranstaltningen vil blive anvendt til at forsøge at gøre barnet eller den unge i stand til at færdes uden for institutionen på egen hånd,

5) den forventede periode, i hvilken foranstaltningerne vil være nødvendige, og

6) om barnets eller den ungs synspunkter er tillagt passende vægt i overensstemmelse med den pågældendes alder og modenhed.

Kommunalbestyrelsen skal tage stilling til periodens længde på baggrund af en konkret vurdering i hver enkelt sag.

Bestemmelsens *stk. 2* giver som hidtil hjemmel til, at social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om afgrænsning af den periode, hvor der kan anvendes personlige alarm- eller pejlesystemer, om behandling af ansøgninger om iværksættelse af foranstaltninger efter *stk. 1* og om, hvilke typer alarm- eller pejlesystemer der lovligt kan anvendes m.v. Hjemlen vil blive anvendt til at fastsætte regler om den tidsmæssige udstrækning af anvendelsen af personlige alarm- eller pejlesystemer, herunder hvor lang tid der maksimalt kan iværksættes anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer.

Hjemlen vil endvidere blive anvendt til at fastsætte nærmere regler om krav til behandling af ansøgninger fra opholdssteder eller døgninstitutioner og alarm- eller pejlesystemer.

Endelig vil hjemlen blive anvendt til at give adgang til at fastsætte en afgrænsning af, hvilke systemer, herunder GPS-systemer, der lovligt kan anvendes. Denne afgrænsning vil som udgangspunkt være identisk med den afgrænsning, der findes i den til serviceloven hørende magtanvendelsesbekendtgørelse over for voksne med betydeligt og varigt nedsat psykisk funktionsevne.

Til § 20

Bestemmelsen om besøgs-, brev og telefonkontrol m.v. for unge i varetægtsurrogat viderefører med visse redaktionelle ændringer den gældende § 123, *stk. 6*, i lov om social service.

Bestemmelsens *stk. 1* angiver som hidtil, at § 771 og § 772, *stk. 1* og *stk. 2*, 1. pkt., i lov om rettens pleje, vedrørende besøg og brevveksling m.v. finder tilsvarende anvendelse for unge, der efter reglerne i retsplejeloven er anbragt i sikrede afdelinger efter § 66, *stk. 1*,

nr. 6, i lov om social service. Bestemmelsen indebærer, at retten efter retsplejelovens regler kan bestemme, at unge, der er anbragt i sikrede afdelinger som surrogat for varetægtsfængsling, helt eller delvis afskæres fra kontakt med andre gennem breve, telefon og besøg.

En ung i varetægtssurrogat kan således kun modtage besøg i det omfang, opretholdelse af ro, orden og sikkerhed i den sikrede afdeling tillader det. Politiet kan under hensyn til varetægtsfængslingens øjemed modsætte sig, at en ung, der er anbragt i varetægtssurrogat, modtager besøg eller kan forlange, at besøg finder sted under kontrol, jf. retsplejelovens § 771, stk. 1. Træffer politiet beslutning om besøg eller krav om kontrol i forbindelse med besøg, skal den unge underrettes om beslutningen, og han eller hun kan forlange, at beslutningen forelægges for retten til afgørelse. Den unge har altid ret til ukontrolleret besøg af sin forsvarer.

En ung i varetægtssurrogat har som udgangspunkt ret til at modtage og afsende breve. Politiet kan forlange at gennemse breve inden modtagelsen eller afsendelsen. Politiet skal snarest muligt udlevere eller sende breve, medmindre indholdet vil kunne være til skade for efterforskningen eller opretholdelse af orden og sikkerhed på den sikrede afdeling. Tilbageholdes et brev, skal spørgsmålet om, hvorvidt tilbageholdelsen bør opretholdes, straks forelægges retten til afgørelse. Opretholdes tilbageholdelsen, skal afsenderen straks underrettes, medmindre dommeren af hensyn til efterforskningen træffer anden bestemmelse, jf. retsplejelovens § 772, stk. 1. Hvis politiet har fastsat brevkontrol efter retsplejelovens § 772, stk. 1, sendes brevene gennem politiet.

Den unge har dog altid ret til ukontrolleret brevveksling med og besøg af kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune samt det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med den sikrede institution, jf. § 2 i lov om socialtilsyn. Den unge har altid ret til ukontrolleret brevveksling med sin forsvarer og med domstolene, Procesbevillingsnævnet, anklagemyndigheden og politiet, Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, Den Europæiske Torturkomité, FN's Menneskerettighedskommission og FN's Torturkomité. Herudover har den unge ret til ukontrolleret brevveksling med andre offentlige myndigheder og medlemmer af Folketinget. En udenlandsk ung har tillige ret til ukontrolleret brevveksling med hjemlandets diplomatiske konsulære repræsentanter, medmindre politiet af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed modsætter sig

dette på grund af ganske særlige omstændigheder, jf. § 772, stk. 2, 1. pkt., i retsplejeloven.

Politiet kan af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed endvidere modsætte sig, at en ung i varetægtssurrogat fører telefonsamtaler eller anden kommunikation eller betinge telefonsamtale og anden kommunikation af, at samtalen overhøres. Den unge skal underrettes om, at politiet har truffet beslutning om kontrol med telefonsamtaler eller anden kommunikation, og at politiets beslutning om kontrol med telefonsamtaler eller anden kommunikation kan forlanges forelagt for retten til afgørelse. Den unge har ret til ukontrolleret telefonkontakt med sin forsvarer.

Bestemmelsens *stk. 2* giver som hidtil hjemmel til, at social- og indenrigsministeren efter forhandling med justitsministeren kan fastsætte nærmere regler om besøg, brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation. Hjemlen vil blive anvendt til at fastsætte regler om fremgangsmåden ved kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation, herunder mobiltelefon og internet.

Til § 21

Bestemmelsen om registrering og indberetning viderefører med visse sproglige ændringer den gældende § 123, stk. 4 og 5, i serviceloven, samt § 42, stk. 2, § 43, stk. 2, og § 44, stk. 3, i magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Bestemmelsens *stk. 1* fastslår, at indgreb efter forslagets §§ 8-16, 18-19, samt magtanvendelse efter reglerne om nødværge efter § 13 i straffeloven skal registreres og indberettes. Når der anvendes magt over for et barn eller en ung, skal den pågældende episode således registreres og indberettes. Bestemmelsen omfatter såvel registrering og indberetning af de videreførte bestemmelser i forslagets § 10, § 12, stk. 1, §§ 13-15, § 16, stk. 1, og §§ 18-22 samt nødværge efter § 13 i straffeloven, som af de udvidede og nye indgrebsmuligheder i forslagets §§ 9 og 11, § 12, stk. 2 og 3, samt § 18, stk. 2. Kortvarig fastholdelse eller bortvisning af et barn eller en ung efter forslagets § 8 skal ikke registreres og indberettes. Der henvises til bemærkningerne til denne bestemmelse for en nærmere uddybning heraf.

Det er anbringelsesstedet, der skal registrere og indberette episoden til henholdsvis den anbringende kommune, socialtilsynet og eventuelt kommunalbestyrelsens i anbringelsesstedets beliggenhedskommune samt orientere den eventuelle kommunale eller regionale driftsherre. Som en konsekvens af forslagets § 9, jf.

forslagets § 4, skal generelt godkendte kommunale plejefamilier registrere og indberette deres anvendelse af afværgehjælp. Der vil blive udarbejdet et standard-skema til brug for anbringelsesstedernes registrering og indberetning med henblik på at smidiggøre processen samt understøtte en ensartet praksis på anbringelsesstederne og i socialtilsynene.

Med indberetning til både den anbringende kommune og socialtilsynet sikres det, at de ansvarlige myndigheder for henholdsvis det personrettede og driftsorienterede tilsyn kan reagere i forhold til den foretagne magtanvendelse.

Indberetningen til den anbringende kommune har til formål at give det personrettede tilsyn efter servicelovens § 148 mulighed for at vurdere, om anbringelsesstedet fortsat er det rette, eller om der er anledning til at overveje ændringer i den iværksatte indsats over for barnet eller den unge. Hvis et anbringelsessted ofte anvender magt over for et barn eller en ung, kan det således tyde på, at barnet eller den unge er anbragt på et anbringelsessted, der ikke er i stand til at håndtere barnets eller den unges behov. I disse tilfælde må kommunen vurdere, hvorvidt der er behov for at anbringe barnet eller den unge på et andet anbringelsessted.

Indberetningerne til socialtilsynet giver tilsynet mulighed for at vurdere, om der er grundlag for tilsynsmæssige overvejelser, herunder om det giver anledning til en dialog med et konkret anbringelsessted om deres pædagogiske praksis. Det kan f.eks. omhandle behov for ændringer i tilrettelæggelsen af arbejdet på anbringelsesstedet, så anvendelsen af magt reduceres mest muligt. Der skelnes mellem tilladt magtanvendelse og ikke-tilladt magtanvendelse. Ved indberetninger, hvor der er begrundet mistanke om en strafbar handling, der er undergivet offentlig påtale, f.eks. udøvelse af egentlig vold, skal socialtilsynet kontakte politiet med henblik på anmeldelse af episoden.

Der skal ikke træffes afgørelse om lovligheden af foretagne magtanvendelser.

Bestemmelsens *stk. 2* fastslår, at barnet eller den unge, der har været involveret i episoden, der udløste magtanvendelse, skal gøres bekendt med indberetningen og have lejlighed til at ledsage denne med sin egen redegørelse for episoden. I forbindelse med udfyldelsen af indberetningsskemaet skal personalet som led i omsorgspligten tale med barnet eller den unge om hændelsen, årsagen m.v. Formålet hermed er, at personalet får forklaret barnet eller den unge, hvorfor der blev an-

vendt magt i den konkrete situation, og at barnet eller den unge får mulighed for at sætte ord på, hvordan situationen blev oplevet af den pågældende, samt at personalet sammen med barnet eller den unge kan finde en løsning på, hvorledes magtanvendelse kan undgås fremover i lignende situationer. Personalet skal i den forbindelse tage hensyn til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne.

Bestemmelsen i *stk. 3* fastslår, at anbringelsesstedet ved magtanvendelse, der har fundet sted på en intern skole på et opholdssted eller en døgninstitution efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, som hidtil skal foretage indberetning til kommunalbestyrelsen i anbringelsesstedets beliggenhedskommune, som fører tilsyn med undervisningen på skolen. På denne måde sikres det, at beliggenhedskommunen har et overblik over omfanget af anvendelsen af magt på den interne skole.

Bestemmelsen i *stk. 4* fastslår, at anbringelsesstedet ved magtanvendelse, der har fundet sted i et regionalt eller kommunalt drevet anbringelsessted, skal orientere den kommunale eller regionale driftsherre om magtanvendelsen. Dette skal bidrage til, at driftsherren løbende kan følge, om omfanget af magtanvendelser giver anledning til ændringer i driften af institutionen.

Indberetning og registrering af foretagne magtanvendelser skal ske under iagttagelse af de almindelige regler om offentligt ansattes tavshedspligt efter § 27 i forvaltningsloven. Det fremgår heraf, at den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har tavshedspligt, når en oplysning ved lov er betegnet som fortrolig, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private. Hvis en offentlig ansat bryder sin tavshedspligt, kan vedkommende straffes efter § 152 og §§ 152 c-152 f i straffeloven.

Bestemmelsen i *stk. 5* giver som hidtil hjemmel til, at social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om registrering og indberetning samt procedurerne herfor. Hjemlen vil blive anvendt til at fastsætte regler om procedurerne i forbindelse med de forskellige former for indberetninger.

Til § 22

Bestemmelsen om socialtilsynets tilsyn med anbringelsesstedernes anvendelse af reglerne i denne lov viderefører med visse sproglige ændringer den gældende § 45 i magtanvendelsesbekendtgørelsen. Der er

alene tale om en præcisering, og der påtænkes ikke ændring af gældende ret.

Bestemmelsen fastslår, at det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med et anbringelsessted, jf. § 2 i lov om socialtilsyn, som led heri fører tilsyn med anbringelsesstedets anvendelse af reglerne i denne lov. Det følger af § 7 i lov om socialtilsyn, at socialtilsynet fører det driftsorienterede tilsyn med godkendte sociale tilbud, herunder anbringelsessteder, for at sikre, at de fortsat har den fornødne kvalitet, blandt andet i forhold til målgrupper, metoder og resultater samt kompetencer. Socialtilsynet fører blandt andet tilsyn med, at anbringelsesstederne har en pædagogisk indsats, der forebygger magtanvendelser, så magtanvendelse så vidt mulig undgås. Tilsynet ser også på, om anbringelsesstederne dokumenterer og følger op på eventuelle magtanvendelser med henblik på løbende læring og forbedring af indsatsen. Det driftsorienterede tilsyn består både af en kontrol af forholdene på anbringelsesstedet og en dialog mellem socialtilsyn og anbringelsessted, som skal bidrage til at fastholde og udvikle kvaliteten på anbringelsesstedet. Socialtilsynet skal ved varetagelsen af tilsynsopgaven indhente relevant information, herunder ved at aflægge mindst ét årligt besøg på anbringelsesstedet, inddrage oplysninger fra modtagne indberetninger om magtanvendelse, oplysninger fra ansatte og anbragte børn og unge på anbringelsesstedet samt fra andre relevante personer og udveksle oplysninger med de kommuner, som har ansvaret for de enkelte borgeres ophold på anbringelsesstedet i henhold til §§ 9-9 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Socialtilsynene skal, hvis forholdene på det enkelte anbringelsessted tilsiger det, træffe afgørelse om skærpet tilsyn og samtidig udstede et påbud med henblik på, at anbringelsesstedet som betingelse for fortsat godkendelse inden for en tre måneders frist skal rette op på de omfattede forhold, jf. § 8 i lov om socialtilsyn. Det kan f.eks. være relevant, hvis et anbringelsessted har uforholdsmæssigt mange magtanvendelser sammenlignet med et lignende anbringelsessted med en tilsvarende målgruppe eller gentagne gange indberetter ikke-tilladt magtanvendelse som tilladt magtanvendelse. Socialtilsynet kan da give anbringelsesstedet påbud om at tilvejebringe en handlingsplan for at undgå unødigt magtanvendelse i fremtiden. Endelig kan socialtilsynet træffe afgørelse om ophør af godkendelse, hvis anbringelsesstedet ikke ændrer praksis og dermed vurderes ikke længere at

have den fornødne kvalitet, jf. § 5, stk. 5, jf. § 6 i lov om socialtilsyn.

Til § 23

Bestemmelsen, der er ny, gengiver de generelle klage-regler, der følger af §§ 166-169 i serviceloven og vide-refører §§ 46-49 i magtanvendelsesbekendtgørelsen. Klagereglerne fremstår dermed samlet med henblik på en tydeliggørelse af, hvilke klage-regler, der gælder i forbindelse med afgørelser om adgang til samt anvendelse af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.

Med bestemmelsens *stk. 1* fastslås, at anbragte børn og unge over 12 år samt forældremyndighedsindehavere kan klage over afgørelser truffet efter denne lov. Der skal i den forbindelse tages særlige hensyn til børn og unge med nedsat funktionsevne i forhold til deres forudsætninger for at kunne påklage afgørelser. Bestemmelsen fastslår således, hvem der kan klage.

Med bestemmelsens *stk. 2* fastslås, at klager over afgørelser truffet børn og unge-udvalget eller kommunalbestyrelsen i medfør af reglerne i denne lov, kan indbringes for Ankestyrelsen.

Børn og unge-udvalget træffer afgørelse om tilbageholdelse efter forslagens § 12, stk. 1-3 og kontrol med breve, telefonsamtaler og anden kommunikation efter forslagens § 17.

Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om opretholdelse af tilbageholdelsen af børn og unge i op til yderligere 14 dage under anbringelsen efter forslagens § 12, stk. 4, om de nærmere rammer og vilkår for tilbageholdelse og fastholdelse under den konkrete anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på åbne døgninstitutioner efter forslagens § 13, stk. 3, og om anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer over for anbragte børn og unge, der har betydeligt og varigt nedsat psykisk funktionsevne efter forslagens § 19, stk. 1. Der gælder ikke særregler om indbringelse for retten, jf. modsætningsvist § 73 i retssikkerhedsloven.

Med bestemmelsens *stk. 3* fastslås, at klager over anvendelsen af reglerne om magtanvendelse i denne lov eller regler udstedt i henhold til loven kan indbringes for kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune. Det er anbringelsesstedets leder, den, der bemyndiges hertil, eller personalet, der ud fra en konkret vurdering beslutter, om der skal anvendes magt. Ved behandlingen af klagen, skal kommunen indhente en udtalelse fra det socialtilsyn, der fører driftsorienteret

tilsyn efter § 2 i lov om socialtilsyn med anbringelsesstedet til brug for behandlingen af klagesagen. Anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder skal herudover hurtigst muligt foretage en undersøgelse af de forhold, der klages over.

Med bestemmelsens *stk. 4* fastslås, at klage til Ankestyrelsen skal ske inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, jf. § 67, stk. 1, i retssikkerhedsloven.

Med bestemmelsens *stk. 5* fastslås, at indbringelse af sagen for Ankestyrelsen ikke hindrer iværksættelse af de besluttede foranstaltninger m.v. Dog kan styrelseschefen under ganske særlige omstændigheder bestemme, at en afgørelse ikke må iværksættes, før Ankestyrelsen har truffet afgørelse i sagen.

Med bestemmelsens *stk. 6* fastslås, at servicelovens §§ 72-73 og § 74, stk. 2 og 3, finder anvendelse ved behandlingen i Ankestyrelsen. Barnet og den unge samt forældremyndighedsindehaveren har ret til advokatbistand under klagebehandlingen af en sag om tilbageholdelse efter forslagets § 12, stk. 1-3, og brev og telefonkontrol efter forslagets § 17, jf. servicelovens § 72, stk. 1. Under en sag om brev- og telefonkontrol med efter forslagets § 17, som vedrører den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, skal denne have tilbud om gratis advokatbistand, jf. servicelovens § 72, stk. 3. Om salær og godtgørelse for udlæg til advokater gælder samme regler som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces, jf. retsplejelovens kapitel 31, jf. servicelovens § 72, stk. 4. Inden der træffes afgørelse i en sag om gratis advokatbistand, påhviler det kommunalbestyrelsen at gøre indehaveren af forældremyndigheden og den unge, der er fyldt 12 år, bekendt med retten til efter forvaltningsloven at se sagens akter og retten til at udtale sig, inden afgørelsen træffes, jf. servicelovens § 73, stk. 1. Kommunalbestyrelsen har tilsvarende forpligtelse over for den af forældrene der ikke har del i forældremyndigheden i en sag om brev og telefonkontrol med denne, jf. servicelovens § 73, stk. 2. Inden der træffes afgørelse i sagen, skal indehaveren af forældremyndigheden, barnet eller den unge, advokaten og eventuel anden bisidder for forældremyndighedsindehaveren eller barnet eller den unge have lejlighed til at udtale sig. Tilbuddet til barnet eller unge om at udtale sig kan undlades, hvis barnet er under 12 år, eller hvis det må antages at være til skade for barnet eller den unge, jf. servicelovens § 74, stk. 2. Den af forældrene der ikke har del i forældremyndigheden i en sag om brev og telefonkontrol med denne,

skal tilsvarende have lejlighed til at udtale sig, jf. servicelovens § 74, stk. 3.

Med bestemmelsens *stk. 7* fastslås, at forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år, har ret til at få dækket udgifter til transport til møder i Ankestyrelsen.

Med bestemmelsens *stk. 8* fastslås, at Ankestyrelsens behandling af klager over afgørelser truffet efter stk. 2 ved henvendelse til Ankestyrelsen inden 4 uger efter klageren har fået meddelelse om afgørelsen kan kræves forelagt for retten, jf. § 169, stk. 2, og §§ 170-172 i serviceloven. Er Ankestyrelsens afgørelse stadfæstet ved dom, kan fornyet prøvelse for retten kun kræves, hvis sagen på ny har været forelagt Ankestyrelsen til afgørelse. Byretten tiltrædes under hovedforhandlingen af et retsmedlem, der er sagkyndig i børneforsorg, og et retsmedlem, der er sagkyndig i børne- eller ungdomspsykiatri eller i psykologi. Sagerne behandles efter retsplejelovens regler om borgerlige sager, herunder kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse med de ændringer, der er angivet i dette kapitel. Som parter anses forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år, uanset om den pågældende har krævet afgørelsen forelagt for retten. Retten kan bestemme, at retsmøderne foregår for lukkede døre. Ved offentlig gengivelse af forhandlingerne i retten eller af dommen må der ikke uden rettens tilladelse ske offentliggørelse af nav, stilling eller bopæl for af de under sagen nævnte personer eller på anden måde offentliggørelse af de pågældendes identitet. Overtrædelse af forbuddet straffes med bøde. Ved afgivelse af dissens angives dommerens navn ikke. Byrettens afgørelse kan ikke indbringes for landsretten. Procesbevillingsnævnet kan dog give tilladelse til anke, hvis sagen er af principiel karakter eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Ansøgning om tilladelse skal gives til nævnet inden 4 uger efter dommens afsigelse. Nævnet kan dog undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgningen indgives senere, men inden 1 år efter afsigelsen. De sagkyndige retsmedlemmer beskikkes af domstolsstyrelsens efter forhandling med social- og indenrigsministeren. Domstolsstyrelsen fastsætter deres antal og træffer bestemmelse om vederlag og rejsegodtgørelse. De beskikkede skal være myndige, må ikke være under værgemål efter værgemålslovens § 5 eller under samværgemål efter værgemålslovens § 7 og skal være uberygtede og vederhæftige. Beskikkelse gælder for 4 år. En sagkyndig afgår ved udgangen af den måned, i hvilken den pågældende

fylder 70 år. Ingen, der opfylder ovennævnte betingelser, kan afslå at modtage beskikkelse, medmindre den pågældende er over 65 år eller har anden rimelig fritagelsesgrund. Undtagelsen for den enkelte sag blandt de beskikkede sagkyndige foretages af retsformanden. Ingen kan undtages, som ifølge §§ 60 og 61 i retsplejeloven ville være udelukket for at handle som dommer i dagen.

Med bestemmelsens *stk. 9*, der er ny, indføres hjemmel til, at social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om klageadgang. Hjemlen vil blandt andet blive anvendt til at fastsætte regler om fremgangsmåden ved klage over anvendelsen af reglerne om magtanvendelse i denne lov eller regler udstedt i henhold til loven.

Til § 24

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. januar 2017.